

Korrespondenssianalyysi - graafinen ja geometrinen data-analyysin menetelmä

Jussi Hirvonen

Versio 0.65, tulostettu 2020-11-18

Sisällys

Alkutoimia

```
# testaukseen 7.11.2020 virheilmoituksia varten arvo TRUE
options(tinytex.verbose = TRUE)
```

PDF-tulostus oikuttelee ja kaatuu, mutta pdf-syntyy. MikTeX vaihdettu TinyTeX-engineen ja pdflatex -> xelatex (15.11.20).

27.10.20 Vertailin testi-bookdownin ja capaperin asetuksia. Poistin YAML-headerista viimeisen rivin “toc-depth: 2”. Onko eri latex-engine? Poistin ongelmia aiheuttavan taulukon (Saksan ja Belgian aluejako). Eivät auttaneet pdf-tulostuksen ongelmaan.

Dokumettiin kuuluvat Rmd-tiedostot luetellaan eksplisiittisesti _bookdown.yml-tiedostossa.

RefWorksistä eksportattu bib-tiedosto kannattaa avata ensin (Atomilla), ja korjailla skandit jos niissä on vikaa.

Koodi näkyy Galkun tulosteessa (<https://hirjus.github.io/Galku>), jossa on myös pitkiä listauksia muunnosten tarkistuksista ja kuvia eri versioina.

Koodi kopioitaan Galkusta, kommentoidaan pois tarkistuksia ja muita välituloituksia. Koodin ydinasiat koiteetaan pitää samana kuin Galkussa, isommat muuutoksen ensin siellä ja sitten tähän projektiin.

Raportti yhtenä html-tiedostona (https://hirjus.github.io/capaper/JH_capaper.html).

12.11.20 Raportissa on hieman liian pitkiä ca:n numeeristen tulosten listauksia, poistetaan tai lyhennetään rajusti poimimalla olellisia rivejä. Periaatteessa vain yksi (Saksan ja Belgian jako) jää, siinä kerrotaan miten tuloksia luetaan.

Gitbook-tulosteessa ei saa koodia “piilotettua”, asetus “code_folding: hide” vaatii teeman (theme). _output.yml - tiedostoon lisätty html_book - formaatti, siinä voi tarvittaessa käyttää piilotusta.

Versiointi: 0.0n aloittelua, 0.n jäsentely koko paperille, 1.n.n valmiimpaa tekstiä.

Luku 1

Johdanto

edit Kirjoitetaan disposition pohjalta, keräillään kaikki yleiset ca-luonnehdinnat yhteen paikkaan eli johdantoon.

johdannon ydinsisältö

1. CA:n periaatteet voi esitellä yksinkertaisen kahden luokittelumuuttujan taulukon analyysin avulla. Kun taulukko on pieni, on helppo vertailla CA:n karttoja dataan. Yksinkertainen kahden luokittelumuuttujan korrespondenssianalyysi antaa graafisen analyysin "...perussäännöt tulkinnalle. Kaikki muut korrespondenssianalyysin muodot ovat saman algoritmin soveltamista toisen tyyppiisiin datamatriiseihin, ja tulkintaa sovelletaan vastaavasti".((?)) s. 437). Tämä Greenacren ja Hastien artikkeliissaan esittämä periaate helpottaa huomattavasti juuri graafisen data-analyysin eli korrespondenssianalyysin karttojen tulkinnan perussääntöjen oivaltamista. Juuri kartat, samassa kuvassa esitettävät havainnot ja muuttujat ovat CA:n tärkein menetelmä, mutta ei aivan helppo.

2. CA on kuitenkin vahvimmillaan isojen ja monimutkaisten aineistojen analyssissä. Siksi ns. monimuuttuja-korrespondenssianalyysin lyhyessä esittelyssä aineistoa laajennetaan, sillä "on erittäin vaikeaa osoittaa kotiakvaarioissa, että verkko on tehokas"((?)), s.15).

loppuosa johdannosta vielä vanhoja tekstipätkiä (16.11.2020)

1.1 Tutkielman tavoite

k Tässä kerrotaan, miksi tämä työ on kirjoitettu. Esitellään menetelmä käyttämällä oikeaa dataa. Täsmällisempi esitys sirotellaan esimerkkiaineiston analyysin tulosten esittelyn lomaan. Pitäisikö tässä tuoda esille ns. "ranskalaisen koulukunnan" matemaattisen perusteiden korostus, ja data-analyysin filosofia? Ehkä ei, koska sen pohdinta ei ole pääasia. Se tietysti mainitaan, ja asiaa pohditaan.

ks Esitellään korrespondenssianalyysin käsitteet ja graafisen analyysin periaatteet.

k -mitä ca on? - dimensioiden vähentäminen ja visualisointi

- mihin dataan se soveltuu: kahden luokittemuuttujan taulukon lukumäärädata (count data) tai suhdeasteikon muuttujia samassa mittayksikössä (esim. euroissa).
- määrittele graafinen, deskriptiivinen, eksploratiivinen data-analyysi
- yksinkertainen ca, useamman muuttujan ca

zxy Miksi eksploratiivinen (määrittele!) ja deskriptiivinen (määrittele!) menetelmä on esitettävä "in vivo", toiminnassa? Oppikirjoissa (viitteitä) erityisesti MG on havainnolistanut CA:n matemaattista ja geometristä taustaa synteettisillä aineistoilla. Turha kopioida tähän. Menetelmän ydin on yksinkertaisen graafisen esityksen –

kartan – avulla tulkita monimutkaisen empirisen aineiston muuttujien riippuvuuksia. Yhteyksiä ei tiivistetä todennäköisyyspäätelyn kriteereillä tilastolliseen malliin, vaan deskriptiivisen analyysin hengessä esitellään koko aineisto. Mallin sijaan vähennetään ulottuvuuksia, ja siinä menetetään informaatiota. Tavoitteena on säilyttää yleensä kaksilotteisessa kuvassa mahdollisimman suuri osa alkuperäisen datan vaihtelusta. Eksploratiivinen data-analyysi on vuoropuhelua aineiston kanssa. Analyysiä tarkennetaan, rajataan ja muokataan, kun aineisto paljastaa jotain kiinnostavaa tai yllättävää. Tästä saa jonkinlaisen aasinsillan matriisiyhtälöiden puolustukseksi. Saksan ja Belgian datan jakaminen on hyvä esimerkki, on “osattava tarttua” menetelmän tulosmatriiseihin.

k esitystavan perustelu

- kenelle kirjoitettu? Menetelmästä kiinnostuneelle tilastotieteen ja data-analyysin perusteet tuntevalle. R-ohjelmisto ei ole rajoitus, SPSS ja SAS sopivat (SPSS - MG:llä kriittinen huomio “loose ends - paperissa” tai CAip-teorialiitteessä).

1.2 Tärkeimmät lähteet ja ohjelmistot

Michael Greenacre luennoi lyhyen kurssin korrespondenssianalyysistä Helsingin yliopistossa keväällä 2017(?). Luennot ja laskuharjoitukset perehdyttivät minut ensimmäistä kertaa tähän menetelmään, ja kurssin materiaaleihin olen usein palannut. Michael Greenacren kärsivällisesti kirjoitettu “Correspondence Analysis in Practice” (jatkossa “CAIP”) (?) ja sen aikasemmat versiot ovat tehneet menetelmää laajasti tunnetuksi.“Biplots in Practice” (jatkossa “Biplots”) (?) esittää menetelman osana yleisempää kaksoiskuvien ideaa.

Ranskalaisten lähestymistan perusoppikirja(?) (GDA-kirja?) esittelee menetelmän matemaattiset perusteet. Lyhyt historiallinen katsaus ja menetelmä soveltamisen perusajatuksen esittely valaisevat ranskaa taitamattomalle data-analyysin koulukunnan ideoita. Kirjoittajat esittlevät perusteellisesti joitain empirisiä tutkimuksia, ja lyhyt mutta naseva matriisilaskennan kritiikki on hyvä panna merkille.

edit Hyvin lyhyesti, lause tai pari. On oma liite tekneisestä ympäristöstä.

zxy R, ca-paketti. löytyy myös muita paketteja. Rmarkdown(?), ja bookdown ((?) ja toinen viite (?)). Mikäs tuo jälkimmäinen on? PDF-lähdeluettelossa ei ole url-osoitteita.

k Helposti toistettavan tutkimukset periaatteet

1. Datastan perusmuunnokset ja muuttujatyypit tehdään kun data luetaan R-ohjelmistoon.
2. Koodi selkeää ja dokumentoitua. Tärkeä lähde (?)
3. R, LaTeX, pandoc - versiot dokumentoidaan

Tarkemmin liittessä.

1.3 Korrespondenssianalyysin historiaa

k1 Tiivis esitys lähteineen. Historian voi aloittaa jo pari vuosikymmentä vallineesta tilanteesta. CA on yksi deskriptiivinen (ei-tn-teoriaan perustuvaa päätelyä) menetelmä muiden joukossa, eristyneisyys murtui hitaasti 80-luvun aikana.

k2 Historialla on vain historiallista merkitystä. Kiinnostava juttu, mutta aika laaja ja lavea.

k3 Peruskäsitys monessa lähteessä (vihreä kirja, GDA-kirja jne.): synty ja kukoistus Ranskassa, loistava eristys (splendid isolation), pikkulilja hyväksyntä.

Syiksi esitetään kaksoismuuria: abstrakti matemaattinen (“bourbakilainen”) perusta ja esitystapa ja kieli.

k4 Mitä historiasta on hyvä tietää. 1. Matemaattinen perusta on “tosi”, mutta onko menetelmän soveltaminen riippuvainen siitä? Ei ole ollut.

2. Ristiriita data-analyyttisen/kovailevan jne. lähestymistavan ja tilastollisen mallintamisen välillä - on läsnä edelleen mutta turha korostaa. Myös tilastollisen mallintamisen ja päätelyn sisällä on kiistoja, erilaisia näkemyksiä ja kuiluja.
3. "Esoteerinen tieteenfilosofia"? Kiinnostava aihe, ehkä. Murtag-sitaatti.

Luku 2

Data

Käytän tutkielmassa International Social Survey - projektin (ISSP) vuoden 2012 kyselytutkimusta "Perhe , työ ja sukupuoliroolit"(International Social Survey Programme: Family and Changing Gender Roles IV). Tutkielman tärkeimmissä lähteissä (esim. CAIP, Biplots) tutkimuksen aikaisemmat versiot ovat esimerkkiaineistona, samoin Greenacren luennoilla 2017.

Länsi-Saksan ja USA:n tutkimuslaitosten yhteistyö vakiintui ISSP-organisaatioksi 1984 (<http://www.issp.org>). Vuonna 2015 neljän perustajajäsenen joukko oli kasvanut 49 maahan. Vertailevan tutkimuksen aineistoja on kerätty monista teemoista, perhearvoista ja naisten työmarkkina-asemasta neljä kertaa (1988, 1994, 2002, 2012). USA:n edustajana mukana ollut Tom W. Smith näkee aineistojen arvon juuri kansainvälisessä vertailevassa tutkimuksessa. Järjestön julkaisuluettelossa oli 2012 yli 5200, ja viime vuosina yli 400 vuodessa lisää. (?)

Saksalainen GESIS-tutkimuslaitos ylläpitää data-arkistoa, josta suurin osa datasta ja dokumentaatiosta on vapaasti saatavissa (<https://www.gesis.org/en/issp/home>). Suomessa tutkimuksen data ja dokumentaatio löytyvät Tampereen yliopiston Aila-tietoarkistosta (https://services.fsd.uta.fi/catalogue/FSD2820?tab=summary&study_language=fi).

GESIS-instituutin "datakatalogista" löytää kätevästi kaiken dokumentaation, mutta edes saksalaiset eivät voi estää www-sivustojen innokaita uudistajia. Kaikki linkit lähdeluettelossa vievät vain GESIS-arkistosivulle, josta löytää pitkän listan pdf-dokumentteja. Taulukossa @Ref(tab:ISSPdocsTable) on neljän tärkeimän dokumentin tiedostonimi.

Tutkimuksen viitetieto, linkki vie dokumenttiluetteloon koska hanke on päättynyt. Kaksi versiota, käytetään ensimmäistä (?) .

Data ja dokumentaatio (ml. käyttöehdot) löytyvät GESIS-instituutin datakatalogista (<https://zacad.gesis.org>)?).

Tätä kirjoittaessa (10.11.2020) tutkimuksen aineisto löytyy osoitteesta [<https://zacad.gesis.org/webview/index.jsp?object=http://zacad.gesis.org/obj/fStudy/ZA5900>]. Datakatalogista löytää tällä hetkellä (10.11.2020) dokumentit ja datan helpoiten.

Taulukko 2.1: ISSP 2012: tärkeimmät dokumentit

dokumentti	sisältö	tiedosto
Variable Report	Perusdokumentti, muuttujien kuvaukset ja taulukot	ZA5900_cdb.pdf
Study Monitoring Report	tiedokeruun toteutus eri maissa	ZA5900_mr.pdf
Basic Questionnaire	Maittain sovellettava kyselylomake	ZA5900_bq.pdf
Contents of ISSP 2012 module	substanssikysymykset taulukkona	ZA5900_overview.pdf
Questionnaire Development	kyselylomakkeen laatiminen	ssoar-2014-scholz_et_al-ISSP_2012

Taulukko 2.2: ISSP2012: Työelämä ja perhearvot - kysymykset

muuttuja	kysymyksen tunnus, lyhennetty kysymys
V5	Q1a Working mother can have warm relation with child
V6	Q1b Pre-school child suffers through working mother
V7	Q1c Family life suffers through working mother
V8	Q1d Women's preference: home and children
V9	Q1e Being housewife is satisfying
V10	Q2a Both should contribute to household income
V11	Q2b Men's job is earn money, women's job household
V12	Q3a Should women work: Child under school age
V13	Q3b Should women work: Youngest kid at school
SEX	Respondents age
AGE	Respondents gender
DEGREE	Highest completed degree of education: Categories for international comparison
MAINSTAT	Main status: work, unemployed, in education...
TOPBOT	Top-Bottom self-placement (10 pt scale)
HHCHILDR	How many children in household: children between [school age] and 17 years of age
MARITAL	Legal partnership status: married, civil partnership...
URBRURAL	Place of living: urban - rural

Koodikirjan (“Variable report”) (?) selostaa tarkasti tietosisällön. Tutkimuksen seurantaraportti (“Study Monitoring Report”) (?) kertoo miten tutkimus käytännössä toteutettiin. Kyselylomake (?) ja suomenkielinen versio (?) ja myös kaikki muut kieliversiot voivat olla hyödyllisiä. Tiedonkeruun tarkoitus ja kyselyn suunnitelun ideat kerrotaan omassa raportissa (?).

2.1 Aineiston rajaaminen maat ja muuttujat

Olen valinnut laajasta aineistosta 25 maata ja joukon muuttujia. Maat on valittu niin, että ne ovat suhteellisen samankaltaisia ja valitut muuttujat ovat niissä samanlaisia. Kysymyksissä on jonkin verran pieniä eroja, mutta joissain tapauksissa ero on merkittävä. Esimerkiksi Espanja on jostain syystä jättänyt tässä käytetyistä muuttujista ns. neutraalin (“en samaa enkä eri mieltä”) vastausvaihtoehdon pois, joten Espanja jää pois.

Substanssimuuttujat ovat yksi ”kysymyspatteri”, jolla luodataan asenteita naisten roolista työmarkkinoilla. Aiheen pysyvää ajankohtaisuutta kuvaa hyvin The Economist - lehden artikkeli Saksojen yhdistymisen 30-vuotispäivänä (3.10.2020, “A report...reveals the interplay between policy and attitudes that influences the decision to work.”). Artikkeli on maksumuurin takana mutta tutkimus on vapaasti luettavissa (DIW Weekly Report 38 / 2020, S. 403-410) (https://www.diw.de/de/diw_01.c.799302.de/publikationen/weekly-reports/2020_38_1/mothers_in_eastern_and_western_germany__employment_rates_and_attitudes_are_converging__full-time_employment_is_not.html)

Taulukon 2.2 kysymysten lyhyet versiot ovat datassa mukana. Sarakkeessa ”muuttuja” on alkuperäisen aineiston muuttujanimi, kysymyksen tunnus on valittuun dataan luotu muuttujanimi. Vertailu muihin samalla aineistoilla tehtyihin tutkimuksiin on helpompaa.

k Kyselylomakkeilla kysymykset olivat hieman pidempiä, kuivassa 2.1 osa suomenkielistä lomaketta.

Valituista taustamuuttujista monet on kerätty haastattelulla. Tiedonkeruu, otantamenetelmät ja yksikkövaatuskadon huomioiminen on tehty joka maassa omalla tavallaan. Aineistoissa on mukana painot joilla tulokset voidaan korottaa perusjoukon tasolle, mutta kansainvälisiä vertailupainoja ei syystä tai toisesta ole. Taustamuuttujat kuten koulutustaso on harmonisoitu vertailukelpoisiksi.

Seuraavaksi perheeseen, työhön ja kotitöihin liittyviä kysymyksiä.

23. Mitä miettä olet seuraavista väittämistä?
Rengasta jokaiselle... riviltä vain yksi vaihtoehto

	Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
a) Työssäkävää äiti pystyy luomaan lapsiinsa avian yhtä lämpimän ja turvallisen suhteen kuin äiti, joka ei käy työssä	1	2	3	4	5	8
b) Alle koululäisen lapsi todennäköisesti karsi, jos hänen äitiinsä käy työssä	1	2	3	4	5	8
c) Kaiken kaikiaan perhe-elämä karsi, kun naisella on kokopäivätöö	1	2	3	4	5	8
d) On hyvä käydä töissä mutta tosiasiassa useimmat naiset haluavat ensisijaisesti kodin ja lapsia	1	2	3	4	5	8
e) Kotirouvana oleminen on aivan yhtä antoisa kuin ansioityön tekeminen	1	2	3	4	5	8

24. Mitä miettä olet seuraavista väittämistä?
Rengasta kummallakin riviltä vain yksi vaihtoehto.

	Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
a) Sekä miehen että naisen tulee osallistua perheen toimeentulon hankkimiseen	1	2	3	4	5	8
b) Miehen tehtävä on ansaita raha; naisen tehtävä on huolehtia kodista ja perheestä....	1	2	3	4	5	8

25. Millä tavoin naisten pitäisi mielestäsi käydä työssä seuraavissa tilanteissa?
Rengasta kummallakin riviltä vain yksi vaihtoehto.

Naisen tulisi...	käydä kokopäivätössä	käydä osa-alikäytössä	pysyä kotona	En osaa sanoa
a) Kun perheessä on alle koulukäinen lapsi	1	2	3	8
b) Kun nuorin lapsi on aloittanut koulunkäynnin	1	2	3	8

Kuva 2.1: Suomenkielinen lomake

Tutkimuksen kohdeperusjoukko on 18-vuotiaat tai sitä vanhemmat, poikkeuksina Suomi (15 - 74 vuotiaat), Islanti, Japani, Etelä-Afrikka ja Venezuela.

Jos ohitetaan pienet erot kysymyksissä ja vastausvaihtoehdissa jäljelle jää erävastauskato, kyselytutkimusten ominaisuus. Jostain syystä joihinkin kysymyksiin ei vastata. Esimerkiksi Ranskassa yli 20 prosenttia kieltyyti vastaamasta lasten (HHCHILDR) lukumäärää kysyttäessä, ja aika moni myös muissa perherakenteeseen liittyvässä kysymyksissä. Tässä tutkielman monimuuttujakorrespondenssianalyysiä käytetään tämän ongelman tai datan ominaisuuden analyysiin.

Poistin aineistosta havainnot, joissa tieto iästä tai sukupuolesta puuttuu (32969-32823 = 146 havaintoa).

Aineiston luokittelu- ja järjestysasteikon muuttujat muunnetaan R-ohjelmiston factor-tietotyypiksi. Tein muunnokset useammassa vaiheessa heti kun data on luettu SPSS-tiedosta. Käsittelyssä koitan noudattaa helposti toisettavan tutkimuksen periaatteita (McNamara ja Horton (?)), koodi ei saisi olla kovin virhealtista ("haurasta") ja tarkistuksia tehdään paljon. Data-analysin ja ehkä erityisesti korrespondenssianalyysin idea on kuitenkin operoida matriiseilla, lisätä ja poistaa rivejä ja sarakkeita ja rakennella mutkikkampia matriiseja yksinkertaisemmissa. Analyysivaiheessa koodi muuttuu hauraammaksi.

Aineisto ja korrespondenssianalyysi

Michael Greenacre on käyttänyt aineistoa eri vuosilta luentomateriaaleissa kuten Helsingissä 2017(?) ja ainakin kahdessa oppikirjassaan(?, ?). ISSP - aineisto vuodelta 1989 on käytetty myös neljän "singuaariarvohajoitelmien perustuvan menetelmän" vertailuun(?). Blasius ja Thiessen ((?)) arvioivat aineiston laadua ja ja maiden vertailtavuutta vuoden 1994 aineistolla.

Substanssitutkimusta en käsitlele, näiden esimerkkien lisäksi ISSP:n ja GESIS-instituutin www-palveluista löytyy paljon muitakin.

Sukupuoliroolien (gender roles) ja niihin liittyvien asenteiden vertailevaa kansainvälistä (cross-cultural) tutkimusta on tehty paljon. Tutkimusongelman sisällöllisten ja teoreettisen kysymysten nykytilaa kuvaavat artikkelit (?).

Toisessa esimerkissä (?) tutkitaan ensin 18 OECD-maan perhepolitiikan muutoksia kolmen viime vuosikymmenen ajalta. Näkökulma on työllisyyspolitiikka ja menetelmänä monimuuttuja-korrespondenssianalyysi (MCA).

Havaitulle kehityssuunnille etsitään toisessa vaiheessa selityksiä. Aineistona on viisi kansainväliseen vertailuun soveltuvaan aineistoan, yhtenä niistä ISSP:n data kolmelta kierrokselta (1988,1994,2002).

Luku 3

Yksinkertainen korrespondenssianalyysi

Korrespondenssianalyysin peruskäsitteet ja muuttujien yhteyden graafisen analyysin periaatteet voi esittää kahden luokitelumuuttujan ristiintaulukoinnin eli kontigenssitaulun analyysin avulla. Kyse ei ole pelkästään helpos-ta esimerkistä, vaan peruskäsitteet ja geometrisiin perusteisiin nojaava graafinen analyysi ovat oleellisilta osin samat myös monimutkaisemmissa menetelmän sovelluksissa. MG&Hastie korostivat tätä, ja MG:n oppikirjat ovat hyvä esimerkki perusteellisesta yksinkertaisen taulukon analyysin esitystavasta. GDA-kirja (viite) korostaa ranskalaisten perinteiden mukaisesti matemaattista teoriaperustaa, mutta myös siinä menetelmä peruskäsitteet ja tulkinnat esitellään yksinkertaisella esimerkillä (Fisherin Cairness-data, Mustonen (viite) käyttää samaa dataa).

Esitän tässä jaksossa korrespondenssianalyysin peruskäsitteet intuitiivisesti, matemaattiset yksityiskohdat löytyvät liitteestä 1. Esitystavan etu on taulukon pieni koko, johtopäätökset voi helposti tarkastaa datasta. Nämä päästävät nopeasti pääasiaan, graafiseen analyysiin.

Tämä ei ole ainoa mahdollinen näkökulma, korrespondenssianalyysillä on useita vaihtoehtoisia tulkintoja. Se voidaan ymmärtää myös moniulotteisen varianssianalyysin kaltaiseksi hajonnan dekomponoinnin menetelmäksi. GDA-kirjassa numeeriset tulokset ovat tulkinnan lähtökohtana ja vasta sitten katsotaan graafista esitystä. CAIP (viite) pitää numeerisia tuloksia tärkeinä, niiden avulla varmistetaan kuvaan tulkinnan pätevyys.

3.1 Äiti töissä - kärsiikö lapsi?

Aineisto on kuuden maan vastaukset kysymykseen Q1b: "Alle kouluikäinen lapsi todennäköisesti kärsii, jos hänen äitinsä käy työssä". Kysymys on voimakkaasti muotoiltu (**editMG** on jossain jutussa havainnut, että kyselyn kahdessa kysymyksessä on sana "äiti" ja niiden vastausten jakaumat poikkeavat. Jos löydän lähteen lisää sen tähän). Kysymykset on suunniteltu kokonaisuudeksi, ja niitä analysoidaan yhdessä luvussa 7, yhden taulukon analyysi esittelee menetelmän. (alaviite:Tämän havaitsi eräs lastensuojelun ammattilainen: kysymys on irrallisenä monimerkityksellinen (vähintään ns. "double - barreled"), eikä siihen voi oikein järjevästi vastata. Pitäisi tietää missä lapsi on, mitä hän tekee). Havainnot joissa tieto vastauksesta puuttuu on poistettu aineistosta. Taustamuuttuja ovat vastaajan sukupuoli ja ikä.

Frekvenssitalukossa 3.1 on esitetty vastausten suhteellinen jakauma, lukumäärität on jaettu havaintojen lukumäärällä (8143). Korrespondenssianalyysissä kaikki on suhteellista, ja analyysi perustuu tähän taulukkoon. Taulukon reunajakaumat kertovat jokaisen maan ja jokaisen vastausvaihtoehdon suhteellisen osuuden. Näitä suhteellisia osuuksia kutsutaan korrespondenssianalyysissä *rivi- ja sarakemassoiksi*.

Muuttujien luonne on usein erilainen. Tähän aineistoon sopii riviprosenttientaulukko, vertaillaan vastausten jakaumia maiden välillä. Taulukon sarakkeet ovat muuttuja ja rivit havaintoja. Rivit on saatu summaamalla (aggregoimalla) vastaukset maittain. (viite: MG kutsuu näitä rivejä termillä samples, osajoukot).

Sarakeprosentit antavat toisen näkökulmaan samaan dataan.

Taulukko 3.1: Kysymyksen Q1b vastaukset maittain, suhteelliset frekvenssit

	S	s	?	e	E	Total
BE	2.35	5.54	5.38	6.78	4.68	24.72
BG	1.45	4.85	2.52	2.33	0.16	11.31
DE	2.03	4.61	2.43	6.61	5.38	21.05
DK	0.86	2.92	1.87	2.85	8.55	17.05
FI	0.58	2.31	1.83	5.19	3.72	13.63
HU	2.69	3.54	2.76	2.33	0.92	12.24
Total	9.95	23.76	16.79	26.10	23.41	100.00

Taulukko 3.2: Kysymyksen Q1b vastaukset, riviprosentit

	S	s	?	e	E	Total
BE	9.49	22.40	21.76	27.42	18.93	100.00
BG	12.81	42.89	22.26	20.63	1.41	100.00
DE	9.63	21.88	11.55	31.39	25.55	100.00
DK	5.04	17.15	10.95	16.71	50.14	100.00
FI	4.23	16.94	13.42	38.11	27.30	100.00
HU	21.97	28.89	22.57	19.06	7.52	100.00
All	9.95	23.76	16.79	26.10	23.41	100.00

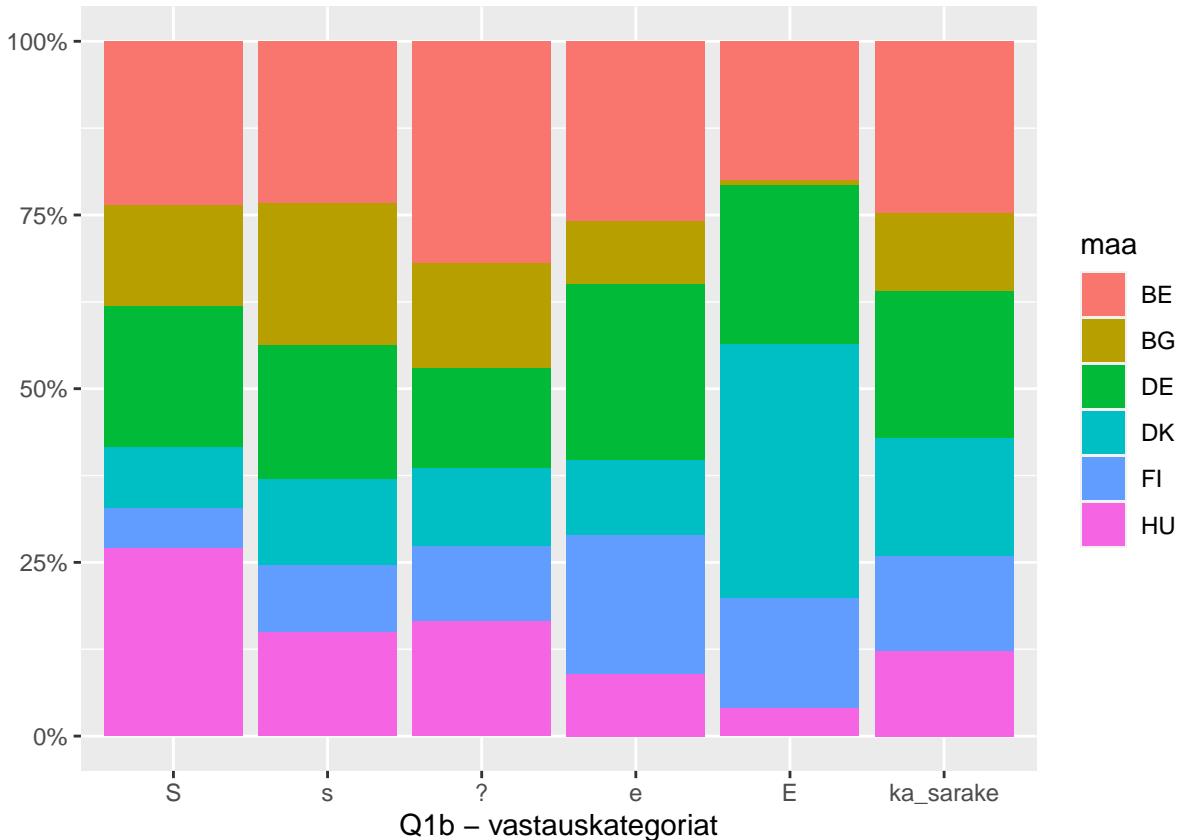
Taulukko 3.3: Kysymyksen Q1b vastaukset, sarakeprosentit

	S	s	?	e	E	All
BE	23.58	23.31	32.04	25.98	19.99	24.72
BG	14.57	20.41	15.00	8.94	0.68	11.31
DE	20.37	19.38	14.48	25.32	22.98	21.05
DK	8.64	12.30	11.12	10.92	36.52	17.05
FI	5.80	9.72	10.90	19.91	15.90	13.63
HU	27.04	14.88	16.46	8.94	3.93	12.24
Total	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Tavoitteena on korrespondenssianalyysin kartta, jossa rivi- ja sarakepisteet on esitetty samassa kuvassa. Sarakeprosenttien taulukossa on esitetty sarakkeiden suhteelliset jakaumat. Näitä suhteellisia rivejä ja sarakkeita kutsutaan korrespondenssianalyysissä *rivi- ja sarakeprofileiksi*.

k Rivist on saatu alkuperäisestä aineistosta osajoukkojen summina. MG:n terminologialla “samples”.

Korrespondenssianalyysin perusidea on analysoida rivien ja sarakkeiden yhteyttä (korrespondenssia) rivi- tai sarakeprofilien hajonnan avulla. Hajontaa mitataan poikkeamilla kesiarvorivistä tai sarakteesta, ja massat otetaan huomioon, kun hajonnat lasketaan yhteen.

Kuva 3.1: Q1b:Sarakeprofilit ja kesiarvoprofiili

Kuvasta 3.2 3.2 esimerkiksi näkee, että Tanska (DK) näyttäisi poikkeava kesiarvorivistä paljon, samoin Bulgaria. Bulgarian massa on kuitenkin aineiston pienin (11,31 %), Tanskan taas kohtalainen (17 %). Sarakeprofiiliuvassa 3.1 täysin eri mieltä - vastaus (E) on selvästi erilainen ja sen massa on suuri (23%). Kaikki luvut ovat suhteellisia, havaintojen lukumäärä ei vaikuta tulkintaan periaatteessa mitenkään.

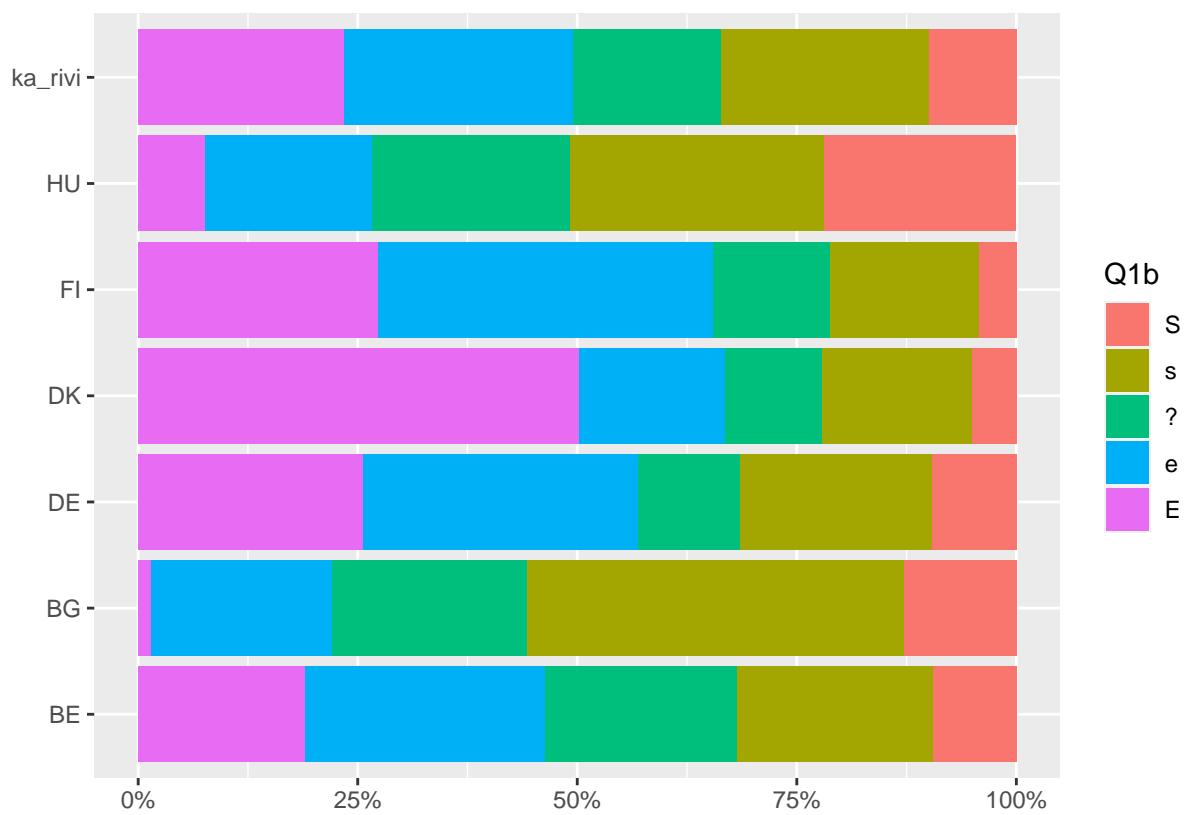
Mikä on rivien (havaintojen) ja sarakkeiden (muuttujien) yhteys?

Kahden luokittelumuuttujan riippuvuutta voidaan testata χ^2 - testillä. Riippumattomuushypoteesin mukainen odotettu solufrekvenssi on taulukon 3.1 reunajakaumien alkioiden tulo.

Testisuure saadaan laskemalla yhden jokaisen solun havaittujen ja odotetettujen frekvenssien erotukset muodossa

$$\chi^2 = \frac{(havaittu - odotettu)^2}{odotettu} \quad (3.1)$$

Tämä voidaan esittää ca:han sopivammalla tavalla parilla muunnoksella, jolloin saamme riveittäin vastaavat termit rivisummalla painotettuna:

Kuva 3.2: Q1b: riviprofilit ja keskiarvorivi

$$rivi\summa \times \frac{(havaittu riviprofiili - odotettu riviprofiili)^2}{odotettu riviprofiili} \quad (3.2)$$

Kun jaamme nämä tekijät havaintojen kokonaismääärällä n , rivi\summa muuntuu rivin massaksi, ja niiden summa muotoon $\frac{\chi^2}{n}$.

$$\frac{\chi^2}{n} = \phi^2 \quad (3.3)$$

Jakajassa ei ole vapausastekorjausta ($n-1$), korrespondenssianalyysi on deskriptiivistä data-analyysiä.

Tunnusluku ϕ^2 on korrespondenssianalyysisä kokonaisinertia (total inertia). Se kuvaa, kuinka paljon varianssia taulukossa on ja on riippumaton havaintojen lukumäärästä. Tilastotieteessä tunnusluvulla on useita vaihtoehtisia nimiä (esim. mean square contingency coefficient), ja sen neljöjuurta kutsutaan ϕ - kertoimeksi.

Korrespondenssianalyysin algoritmit operoivat suhteellisten frekvenssien taulukkolla. Kaavojen (3.1) ja (3.2) yhteyden pitäisi olla selkeä.

Frekvenssitaulukossa (jossa kaikki taulukon luvut on jaettu havaintojen lukumäärällä N riviprofilien 1 ja 3 (euklidinen) etäisyys on

$$\sqrt{(p_{11} - p_{31})^2 + (p_{12} - p_{32})^2 + (p_{13} - p_{33})^2 + (p_{14} - p_{34})^2 + (p_{15} - p_{35})^2} \quad (3.4)$$

Rivien χ^2 - etäisyys on painotettueuklidinen etäisyys, jossa painoina ovat riviprofilin odotetut arvot. Ne ovat riippumattomuushypoteesin mukaisesti riviprofilien keskiarvoprofilin vastaavat alkioit r_i .

$$\sqrt{\frac{(p_{11} - p_{31})^2}{r_1} + \dots + \frac{(p_{15} - p_{35})^2}{r_5}} \quad (3.5)$$

Inertia voidaa esittää rivien ja keskiarvorivin (sentroidin) χ^2 -etäisyyksien neliöiden painotettuna summana, jossa painoina ovat rivien massat m_i ja summa lasketaan yli rivien i .

$$\phi^2 = \sum_i (massa m_i) \times (profiili i \chi^2 - etaisyys sentroidista)^2 \quad (3.6)$$

edit Tässä esitystavassa viite on CAiP, teorialitteessä tarkemmin. Tarkoitus on esittää yksinkertaisesti taulukon datan analyysin käsitteet ja CA:n peruskäsitteet profili, massa ja χ^2 - etäisyys

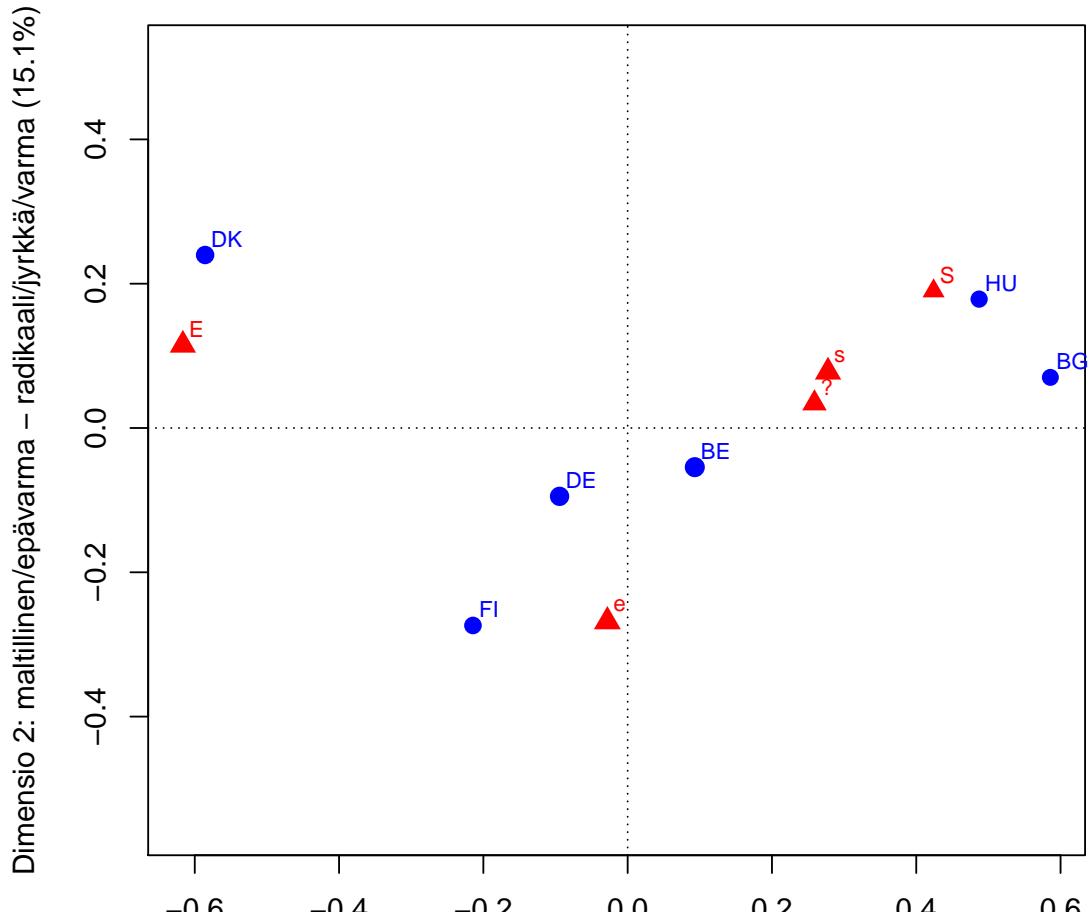
Rivi- ja sarakeprofilien taulukoista näkee helposti, että keskiarvoprofilien alkiot ovat massoja. Rivien keskiarvoprofilin alkiot ovat sarakemassoja, ja sama pätee sarakkeille. Tämä rivi- ja sarakeongelmien duaalisuus on yksinkertaisen korrespondenssianalyysin keskeinen idea. Greenacren perusoppikirjassa ensimmäiset luvut esittelevät lähes kaikki menetelmän perusideat eri näkökulmilla tällaiseen taulukkoon (CAiP).

k ca-ratkaisu: rivi- ja sarekepilvien dimensio on sarakkeiden tai rivien lukumäärä vähenettynä yhdellä, pienempi kahdesta vaihtoehdosta. Tämä seuraa yksinkertaisesti rivi- ja sarakeprofilien suhteellisuudesta, niiden summat ovat 1.

K Etsitään kaksiulotteinen ratkaisu (taso), joka minimoi pisteen kohde- ja etäisyyksien poikkeamien summan eli on mahdollisimman lähellä pistettä.

K rivi- ja sarakeongelma ratkaisu johtaa saamaan lopputulokseen. Tämä duaalisuus on korrespondenssianalyysin perusominaisuutta.

symmetrinen kartta 1

Dimensio 1: moderni/liberaali – perinteinen/konservatiivinen (76%)
Maiden massat eri suuruisia (otoskoko), pisteen koko suhteessa massaan

Kuva 3.3: Q1b: lapsi kärsii jos äiti on töissä

3.2 Korrespondenssianalyysin esimerkki: symmetrinen kartta

Kartassa (symmetrisessä kartassa) on jo nimetty molemmat akselit, mutta tulkinta aloitetaan prosenteista. Ne kertovat, kuinka paljon aineiston inertiesta eli hajonnasta on kaksiulotteisessa projektiossa saatu kuvattua akseleille.

Ensimmäinen akseli saa aina suurimman osan inertiesta, tässä 76 prosenttia. Kun toinen akseli kuvailee 15 prosenttia koko inertiesta, on kartalla esitetty 91 prosenttia aineiston hajonnasta. Loput 9 prosenttia jää 3. ja 4. dimensiolle. Nämä ”selitysosuudet” ovat samantapainen laskelma kuin perinteisen regressiomallin ”selitetty” vaihtelu ja ”jäännösvaihtelu”.

Kontrastit määrittävät akselien tulkinnan. Benzacrin ohjeen mukaan (1992, teoksessa GDA s. 49) katsotaan mitä on oikealla ja mitä vasemmalla. Akselien tulkinta perustuu siihen, mitä mitä yhteistä on kaikilla elementeillä jotka ovat origon vasemmalla puolella ja vastaavasti origon oikealla puolella. Samalla tavalla tulkitaan toinen akseli, mitä on ylhäällä ja alhaalla.

editKäytän jatkossa muuttujista niiden symboleja sanallisen kuvauksen sijaan.

Tässä tapauksessa taulukon rivit ovat havaintoja (”samples”) ja sarakkeet muuttujia, ja akselien tulkinta tehdään muuttujien avulla. Vasemmalla on E ja oikealla puolella samanniveliset vastaukset s ja S. Neutraali ”?” on s-vastausten vasemmalla puolella. Kun erot ovat suhteellisia, ei kuvan perusteella voi sanoa kuinka paljon.

Sarakkeet voi projisoida ensimmäiselle akselille (ts. katsoa niiden x-koordinaatin), ja tässä ne ovat ”oikeassa järjestyksessä”. Jos vastausvaihtoehtoille haluaisi antaa numeeriset arvot, x-akselin koordinaatti olisi ehkä parempi kun järjestysnumero?

Ensimmäisen dimensioon tulkinta on aika selkeä. Toinen akseli on kontrasti lievemmän tai maltillisemman erimielisyyden ja muiden vastausten kanssa. Se on 1. dimension suuntaan kaikkein lähimpänä origoa. Hieman varoivaisemmin akselin voi tulkita maltillisena ja jyrkemmin tai varmemmalla mielipiteen kontrastiksi.

Maiden vertailu tehdään näiden akselien suuntaan. Sekä sarekepisteiden että rivipisteiden keskinäiset välimatkat approksimoivat optimaalisesti niiden (khii2) etäisyyksiä. Sarake- ja rivipisteiden välisillä etäisyyksillä ei ole mitään suoraa tulkintaa. Pisteiden etäisyydet samassa pistepilvessä ovat suhteellisia, Saksa on konseptiivisempi kuin Suomi mutta emme tiedä kuinka paljon. Maiden järjestys oikealta vasemmalle on selkeä, Tanska on vasemmalla liberaalina ”ääripääänä”, oikealla taas Unkari ja Bulgaria. Pystyakselin suuntaan nähdään, että kaikkein ”maltillisin” mutta kuitenkin liberaali on Suomi, jyrkimmät mielipiteet löytyvät Unkarista ja Tanskasta.

Näitä tulkintoja voi vertailla edellä esitettyihin kahteen kuvaan rivi- ja sarakeprofileista. Kartta kertoo aika paljon enemmän. Kartta on approksimaatio neliumotteiseen pistepilven hajonnalle. Vain origo on siinä tarkasti esitetty, se on koko aineiston keskiarvopiste, ja pisteiden hajonta sen ympärillä kuvaa poikkeamia riippumattomuushypoteesista.

Tärkeä geometrinen periaate on se, että kaukana on kaukana myös alkuperäisessä pistepilvessä, mutta kartalla lähellä olevat pisteet eivät välittämättä ole lähellä. Projektio kutistaa pisteiden etäisyyksiä.

Approksimaation laatu selviää korrespondenssianalyysin numeerisista tuloksista, samoin se miten rivi- ja sarekepisteiden määrittävät akselit.

Kartoissa tärkein tekninen yksityiskohta on kuva- tai muotosuhde (aspect ratio). Akseleiden mittayksikön pitää olla sama eli muotosuhteen yksi. Jos kuvia tulostetaan useassa formaatissa kannattaa olla tarkkana. Kuvien on jo analyysivaiheessa oltava lukukelpoisia, ja symbolien kokoa joutuu isoissa aineistoissa säätämään. Tulosten esittäminen lopullisessa muodossa vaatii jo paljon vaivannäköä, tässä tutkielman esitetään vain datan analysoinnin valikoituja kuvia. Graafinen data-analyysi on vaivatonta vasta sitten kun se tehty. En jatkossa esittää kuvalevia akseleiden nimiä kuvissa, akseleiden nimeäminen on kuvan tulkinnan toinen askel.

Liitteessä 1 on esitetty korrespondenssianalyysin matemaattisen ratkaisun periaate.

k Kuva tai kartta - käytän termejä synonyymeinä - on se taso, joka parhaiten ”selittää” neliumotteisen pistepilven hajontaa suhteessa koko aineiston keskiarvopisteesseen eli sentroidiin. Matemaattisesti ratkaisu saadaan soveltamalla singulaariarvohojitelmaa, ja tulokseksi saadaan taso joka on lähimpänä pistepilviä. Etäisyyttä mitataan massoilta painotetulla khii2-etäisyysmitalla.

k Intuitiivisesti idea on aivan sama kuin pääkomponenttianalyysissä (PCA, principal component analysis). Ratkaisu löydetään akseli kerrallaan. Ensi pistepilvestä etsitään akseli, jolle ortogonaalisesti projisoitujen pisteiden hajonta on suurin. Sitten etsitään sille kohtisuora toinen akseli samalla säädöllä, ja näin jatketaan kunnes koko pilven hajota on jaettu näille uusille akseille. Tavoitteena on muutaman dimension approksimaatio moniuotiselle datalle, yleensä kaksiluotoinen kartta.

k CA on painotettu PCA

3.3 Korrespondenssianalyysin peruskäsitteet

edit Sulava kuvaus tulkinnasta, painotus kuvien tulkinnassa. CA:n numeeriset tulokset vasta seuraavassa luvussa. Tässä "mitä kuvasta näkee", ei muuta (paitsi varoitukset - mitä ei näe). Idea koko ajan taulukon sarakkeiden ja riveien yhteyksien visualisointi.

edit Tärkeää selkeää kuvaus pääkoordinaattien ja standardikoordinaattien suhteesta. Tarkemmin teorialiitteessä, tässä heuristisesti jotta kuvia osaa tulkita.

Korrespondenssianalyysille on vakiintunut oma käsitteistö, joista tärkeimmät on jo mainittu. Kun tulkinta perustuu "ääripäihin", puhutaan kontrasteista ja distinktiosta. Luokittelumuuttujan arvot taas ovat modaliteetteja. Tärkein periaate on se, että kaikki on suhteellista. Ydinkäsitteitä ovat *korrespondenssianalyysin "tripletti": khii2-etäisyys, massat ja profilit*.

Kolmikko täydentää "kvartetti", neljä siitä johdettua käsittää: *inertia* eli (painotettu) varianssi, *sentroidi* (painotettu keskiarvo, barysentrinen periaate), *aliavaruus* ja *projektilo*. (CAiP, s. 49).

k rivi- ja sarakeratkaisun duaalisuus: viite CAiP, jossa käydään läpi perusteellisesti. Rivi- ja sarakeratkaisut liittyvät tiivisti toisiinsa, kts. teorialiite.

k khii2-etäisyys on profilien painotettu euklidinen etäisyys (ja toki neliöjuuri!) jossa painoina ovat keskiarvo-profilin elementtien käänteisluvut eli elementtien etäisyyden neliö jaetaan keskiarvoprofilin alkiolla.

edit: khii2-etäisyydestä ehkä teorialiitteeseen?

k khii2-testin oletukset eivät välttämättä ole voimassa kaikissa aineistoissa, mutta etäisyysmittaa käytetään silti, sen perustelu on paljon yleisempi.

k khii2-etäisyys on ainoa etäisyysmitta, joka toteuttaa distributional equivalence - periaatteen, CA:n "tärkein juttu" (Benzecri), avain kaikkiin CA:n ominaisuuksiin. (Viite:CAip epilogi)

k normalisointi, samaan tapaan kuin PCA:ssa. Jos lukumäärätaulukko, Poisson-jakauman hajonta on sama kuin odotusarvo eli jaetaan poikkeama keskiarvosta hajonnalla. Poisson-jakaumassa odostusarvo ja hajonta ovat sama parametri. Tämä tulkinta khii2-etäisyydelle ei kuitenkaan saisi hämärtää massojen kaksoisroolia: ne ovat profilien painoja ja samalla standardoivat khii2-etäisyyden.

k CAiP epilogi: khii2 on yhteys Mahlanobis-etäisyyteen ja multinomijakaumaan, jonka realisaatioiksi profilit voidaan tulkita. (s. 301).

Millaista dataa?

Korrespondenssianalyysin sovelletaan yleisimmin frekvenssitaulujen analyysiin, lukumäärädataan (count data). Periaatteessa mikä tahansa data sopii, kunhan se voidaan järkevästi esittää suhteisina lukumäärinä (relative amounts), siis suhdeasteikon (ratio scale) muuttujana. Tässä oleellista on tulkittavuus tutkimusongelman näkökulmasta. Välttämätön ehto on sama mittayksikkö: lukumäärä, rahayksikkö, pituusmitta kelpaavat. (CAiP s. 15). Toinen ehto on ei-negatiivisuus (nolla tai nollaa suurempi luku), kts. kuitenkin GDA (tietyillä ehdoilla myös neg. arvot. Rajat ovat melko joustavat, kun mukaan otetaan erilaiset uudelleenskaalaaukset ja transformaatiot. Tämä oli menetelmän perusidea jo Benzecrillä(CAiP ch 26, s. 201).

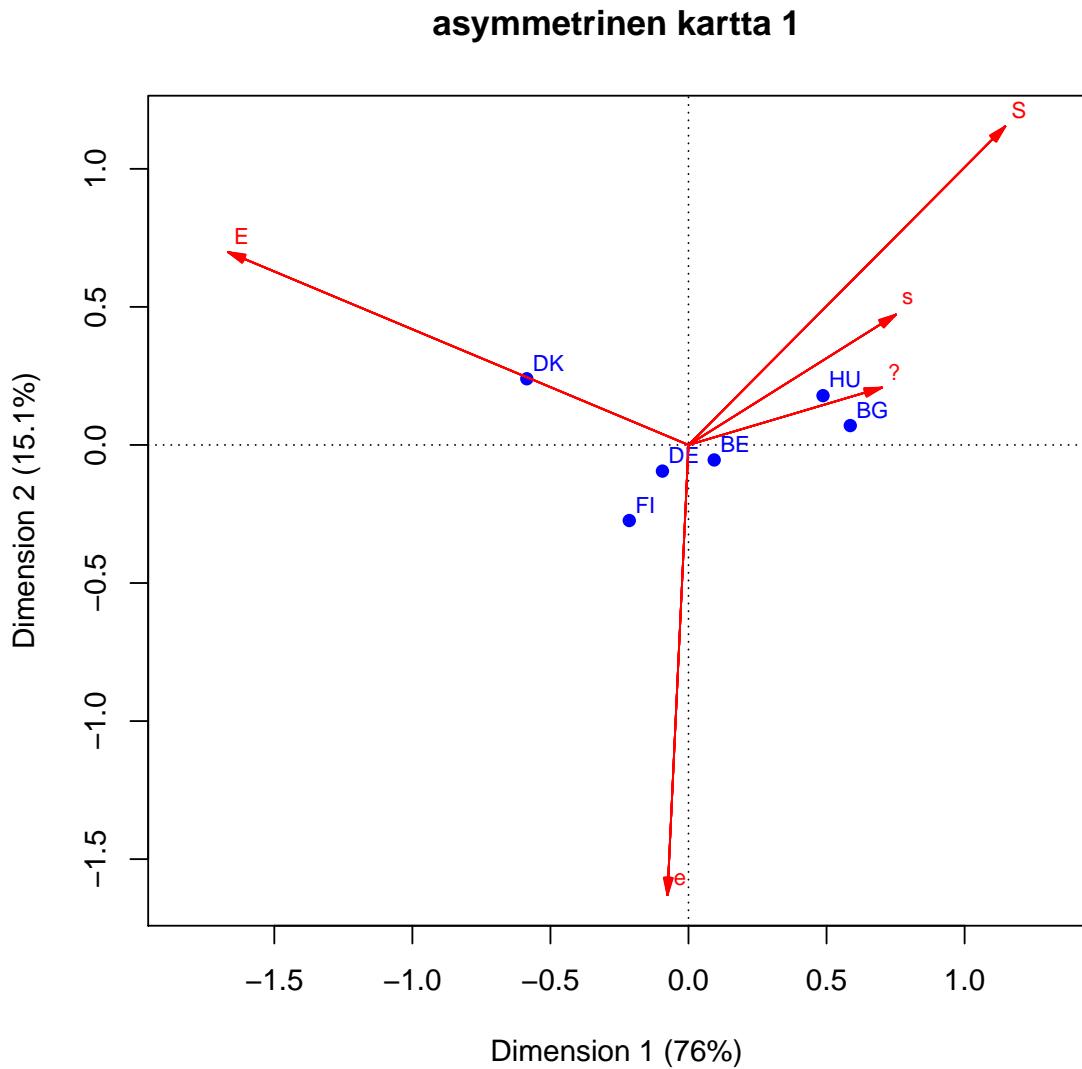
Menetelmää sovelletaan profiileihin jotka painotetaan massoilla, ja profiilien etäisyyksiä mitataan khii2-etäisyysmitalla. Jos datan voi esittää tässä muodossa, menetelmää voi käyttää.

3.3.1 Asymmetrinen kartta ja ideaalipisteet

Symmetrinen kartta 3.3 on peruskuvaa ja esimerkiksi tässä käytetyn R-paketin “ca” oletus. Siinä molemmat pisteparvet on esitetty pääkoordinaateissa (principal coordinates) ikäänskuin pääallekkäin, samassa kuvassa.

Toinen vaihtoehto on asymmetrinen kartta. Sarakkeet ovat aineistossa muuttujia, joten ne voi esittää ns. standardikoordinaateissa ja rivipisteet pääkoordinaateissa.

Sarakepisteitä kutsutaan ideaalipisteiksi, ne edustavat kuviteellisia maita joissa kaikki vastaukset ovat samoja. Matemaattisesti kartalle projisoidut ideaalipisteet ovat (tässä esimerkissä) neliuotteen avaruuden verteksin (monikulmion) kärkipisteitä. Rivipisteet ovat tämän verteksin sisällä.

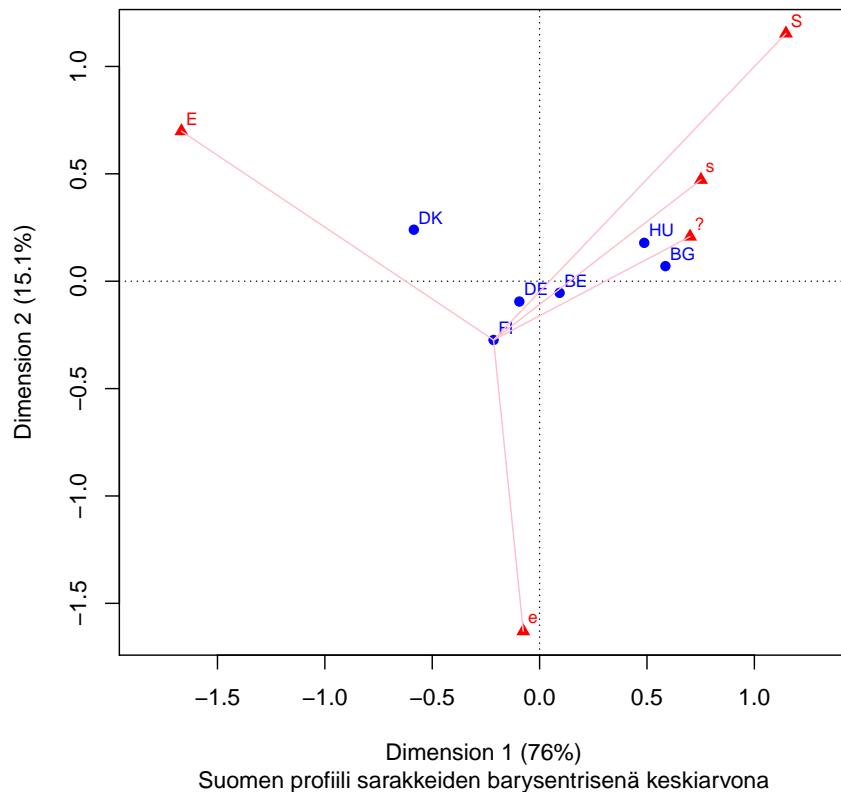
Kuva 3.4: Q1b: lapsi kärsii jos äiti on töissä

Sarakepisteet kuvaavat maksimi-inertiaa, ja rivipisteiden paljon pienempi hajonta kuvaaa niiden poikkeamaa tästä hypoteettisesta tilanteesta. Sarakepisteet skaalautuvat origosta ulospäin. Asymmetrisessä kartassa rivi- ja sarakepisteiden etäisyydellä on tulkinta, samoin rivipisteiden välisellä etäisyydellä. Sarakepisteiden välisellä etäisyyksillä ei ole tulkintaa. Sarakepisteet on skaalattu ja mittakaavan ero symmetriseen karttaan näkyy selvästi.

Barysentrinien periaate

Rivipisteet ja sarakepisteet yhdistää *barysentrinen_periaate*. Jokainen rivipiste on ideaalipisteiden painotettu keskiarvo, painoina sarakkeiden käänteinen osuus riviprofilissa.

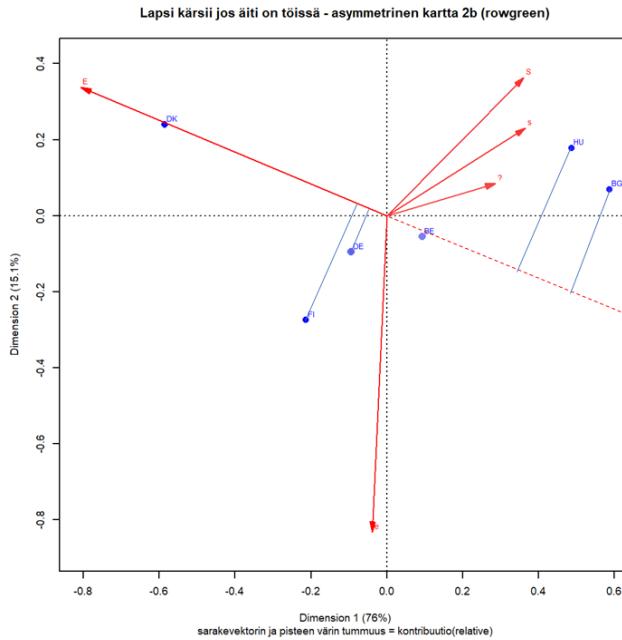
edit kuva ei ehkä tarpeen? Tehdään vähän pienempi (out.width = 60%, muutten 90%).

Kuva 3.5: Q1b: lapsi kärsii jos äiti on töissä

Suomen profili on kaukana S-sarakkeesta ja lähellä ? - saraketta, niiden osuus profilissa on suuri.

Ideaalipisteiden tulkinnan voi varmistaa sarake kerrallaan, projisjoimalla rivipisteet origon kautta piirrettylle janalle. Kuvassa @ref(fig:G1_3_asymmtulk2) nähdään mikä on maiden järjestys E-vastausvaihtoehdossa.

Asymmetrisen kartta antaa kaksi uutta näkökulmaa rivien ja sarakkeiden suhteeseen. Sen huono puoli on ideaalipisteiden karkaaminen kauas origosta ja rivipisteiden pakkautuminen pieneksi parveksi. Jos rivipisteiden hajonta on suuri, kuva on käytännöllinen. Kyselytutkimusaineistoissa näin ei yleensä ole.

3.4 Kontribuutiot kartalla

Analyyseissä käytetty r-paketti “ca” esittää kartoilla myös pisteiden massat pisteen symbolin kokona, mutta tässä aineistossa eroja on vaikea nähdä. Tärkeämpi on pisteiden *kontribuutioiden* esittämien värisävynä.

Kun kartalla pistejoukon inertia kuvataan akseille, on jokaisella pisteellä oma osuutensa akseleiden kuvamasta inertiesta. Absoluuttinen kontribuutio kertoo rivin tai sarakkeen osuuden akselin inertiesta. Vaikutuksessa on mukana pisteen massa.

Suhteellinen kontribuutio taas kertoo akselin osuuden pisteen inertiesta. Tämä tunnusluku kuvailee pisteen projektioon laatuia, kuinka hyvin se on kartalla esitetty.

Kontribuutiokartta on asymmetrinen kartta, jossa sarakevektorit on skaalattu (kerrottu) massojen nelioillä. Näin sarakevektorit “kutistuvat” kohti origoa mutta vektorin pituus kertoo edelleen sen suhteellisen massan. Kartta sopii niin pienien kuin suuren inertian tilanteisiin(ks. esim. (?)

Absoluuttiset kontribuutiot

Absoluuttisten kontribuutioiden jakautumista akseille voi varovaisesti päätellä sarakevektorin ja akseleiden välisistä kulmista. Mitä lähempänä sarakevektori on akselia, sitä suurempi on sen osuus akselin inertiesta. Samanlaisia päätelmiä voi tehdä myös rivipisteistä hahmottamalla janan niistä origoon.

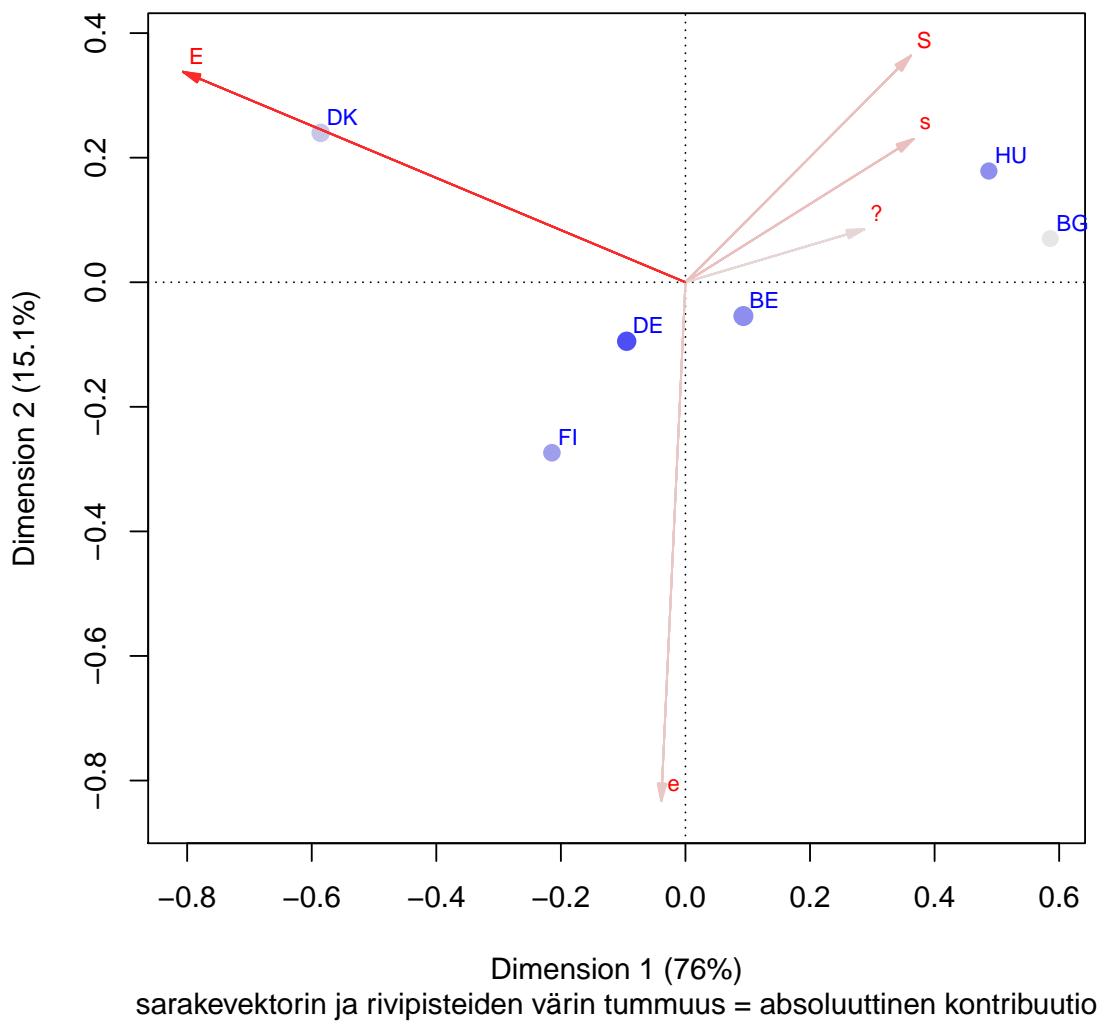
Käsitteisiin palataan tarkemmin seuraavissa luvuissa ja teorialiitteessä, ja liian tarkkaan karttaa ei kannata tutkia. Numeriset tulokset ovat yksityiskohdissa selkeämpia.

edit käytää termiä “vektori” vain kuvaan piirretyn “nuolen” nimityksenä.

Sarakkeista ratkaisuun vaikuttaa selvästi eniten E, ja juuri ensimmäiseen dimensioon. Toista dimensioita määrittää vahviten e, mutta myös kaikki muut sarakkeet x-akselin yläpuolella. Samaa mieltä olevien (S ja s) vaikutus näyttäisi jakautuvan selvimmin molemmille dimensioille.

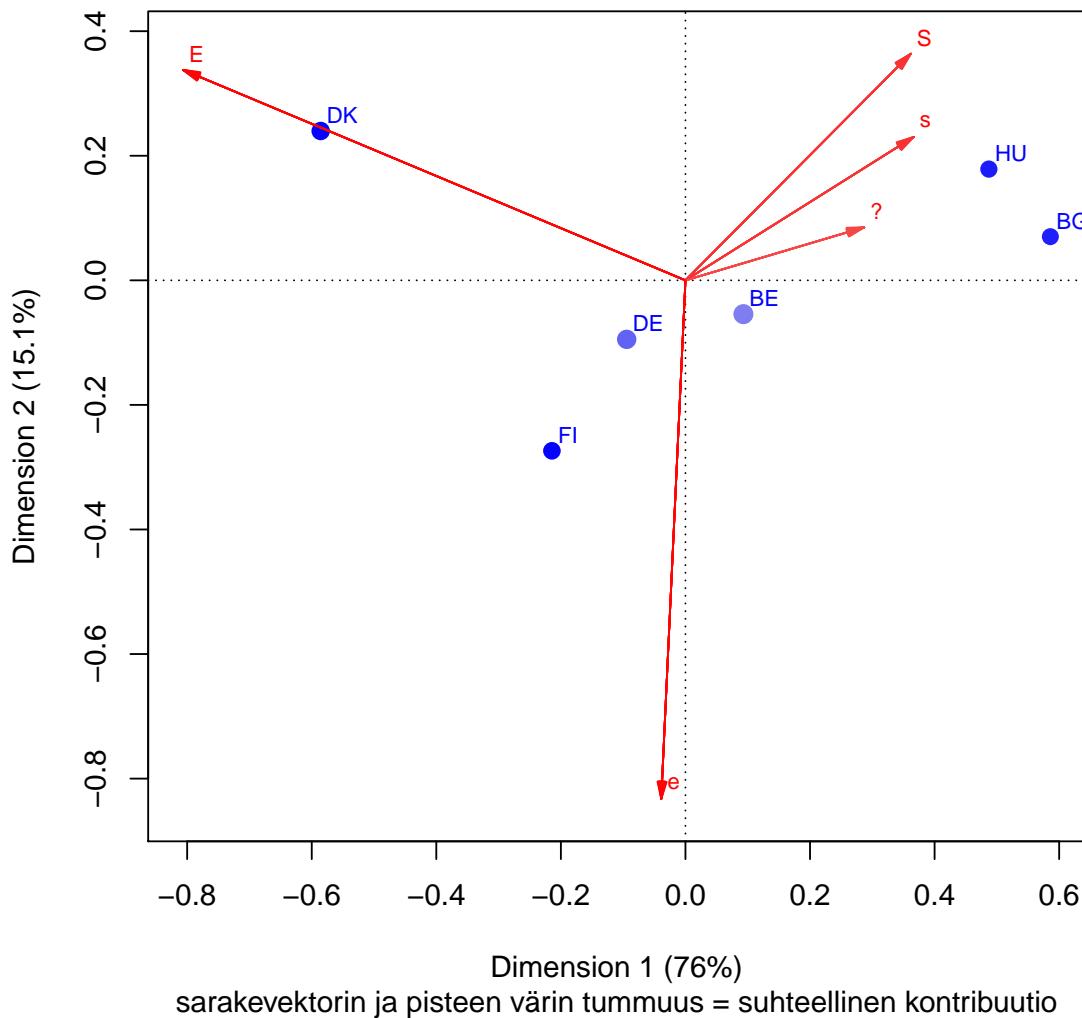
Vaikka massojen suhteellisia eroja ei kovin helposti pistekoosta erota, se näkyy epäsuorasti Saksan melko vahimpana kontribuutiona. Bulgarian vähäisin kontribuutio näyttäisi olevan ensimmäiselle dimensiolle.

kontribuutiokartta 1 – pisteen koko suhteessa massaan

Kuva 3.6: Q1b: lapsi kärsii jos äiti on töissä

kontribuutiokartta 2 – pisteen koko suhteessa massaan

Kuva 3.7: Q1b: lapsi kärsii jos äiti on töissä

Kaikki edellä esitettyt päätteet perustuvat tietysti kaksiulotteideen projektioon. Jos pisteet on esitetty hyvin eli niiden inertialta (poikkeamasta keskiarvosta) suuri osa on kuvattu kartalle, rivipiste on sitä läheempänä ideaalipistettä mitä suurempi ideaalipisteon osuus on sen profilissa.

Sarakkeiden laatu näyttäisi olevan hyvä, mutta rivipisteistä Saksa ja erityisesti Belgia erottuvat hieman heikommin esitettyinä.

3.5 Massat

edit Onko vakioitujen massojen kartta liian aikaisin? Tämä ei ole pääsasia, vaan selvennys. Miksi tässä? Perusteltava, miksi en vakioi massoja maille, sukupuolille jne. (a) perusteltua kun tarkempi tutkimusongelma, esim. erottelut maiden ja sukupuolten välillä. Varianssianalyysin tapaan varianssin hajoittaminen ryhmisen sisäiseen ja ryhmien väliseen. Kts. teorialiitteestä esim. ABBA. (b) CA “perusmuodossa”, massa on yksi kolmesta

tärkeimmästä käsitteestä. (c) on aika työlästä!

edit Galkussa verrattu molempien painotusten khii2-etäisyyskäsiä, jos tarpeen niin teoria-liitteeseen.

Massat ovat korrespondenssianalyysin keskeinen käsite, ja niiden kaksoisrooli on menetelmän ytimessä. Massat ovat normalisoiva muunnon khii2-etäisyysmitalle ja profilien painoja. Tässä jälkimmäisessä roolissa massat liittyvät tutkimusongelmaan, mitä halutaan vertailla? Kun vertaillaan eri maita, ei ole kovin perusteltua käyttää massoina eri maiden otoskokoja. Jos taas halutaan vertailla vaikkapa miesten ja naisten vastauksia on luonnollista normalisoida miesten ja naisten massat yhtä suuriksi. Rivi- ja sarakemassat ovat verrannollisia taulukon rivi- ja sarakesummiin, frekvenssitaulukon reunajakaumiin. Ne voidaan tutkimusongelmaan sopivalla tavalla skaalata uudelleen. CAIP(s. 23) esimerkissä viiden koulutustaso-ryhmän massat skaalataan verrannollisiksi niiden väestötason osuuksiin, ei otoksen osuuksiin. Tällainen datan esikäsittely on normaali osa korrespondenssianalyysin soveltamista.

Jos massat halutaan vakioida yhtä suuriksi osajoukoissa, ratkaisu on yksinkertainen. Korrespondenssianalyysin taulukoksi otetaan riviprofilitaulukko, jossa rivien summat ovat yksi.

Kuvassa 3.8 on tehty näin, ja kartta eroaa hämmästyttävän vähän maiden otoskokoja massoina käyttävästä kartasta.

Pienimpien otosten maat (Bulgaria, Unkari) liikahtavat hieman origoa kohti, Bulgaria hieman enemmän kohti maltillista puolta x-akselia.

Kontribuutiokarttakaan ei eroa edellä esitetystä kartasta. **edit** Tämä kuva on ehkä tarpeeton?

En ole vakioinut vertailtavien ryhmien (tässä maat) suhteellisia osuuksia. Syy on yksinkertainen: esittelen menetelmää sen perusmuodossa ilman kovin täsmällisiä tutkimusongelmia. Oikeiden tutkimuskymysten vastausia pitää tietysti etsiä järkevillä massojen skaalaiksella. Korrespondenssianalyysi on inertian eli kokonaishajonnaan dekomponointia, jakamista osiin.

3.6 Karttojen erot

Yksinkertaisen korrespondenssianalyysin peruskuva on symmetrinen kartta. Ehkä yllättäen sen "...tulkinta on edelleen menetelmän kaikkein kiistanalaisin aspekti." (?) (s.295),(?). vrt. myös, Johdanto, SPSS - kritiikki.

Sarake- ja rivisteet esitetään siinä ikään kuin päällekkäin, samassa koordinaatistossa. Niiden pääkoordinaatit ovat kuitenkin eri pistejoukoista tai avaruuksista. Asymmetrisessä kartassa pistetet ovat samassa avaruudessa, ja ero on Greenacren mukaan vain skaalaus. Asymmetrisessä kartassa standardikoordinaateissa esitettyt ideaalipisteet skaalataan pääakselien suunnassa vastaavilla pääakselien inertioiden neljöjuurilla. Siten pisteiden suuntavektorit niin pääkoordinaateissa kuin standardikoordinaateissa ovat lähes samat kun akselien inertioiden (principal inertias) neljöjuuret eivät ole liian erisuuria.

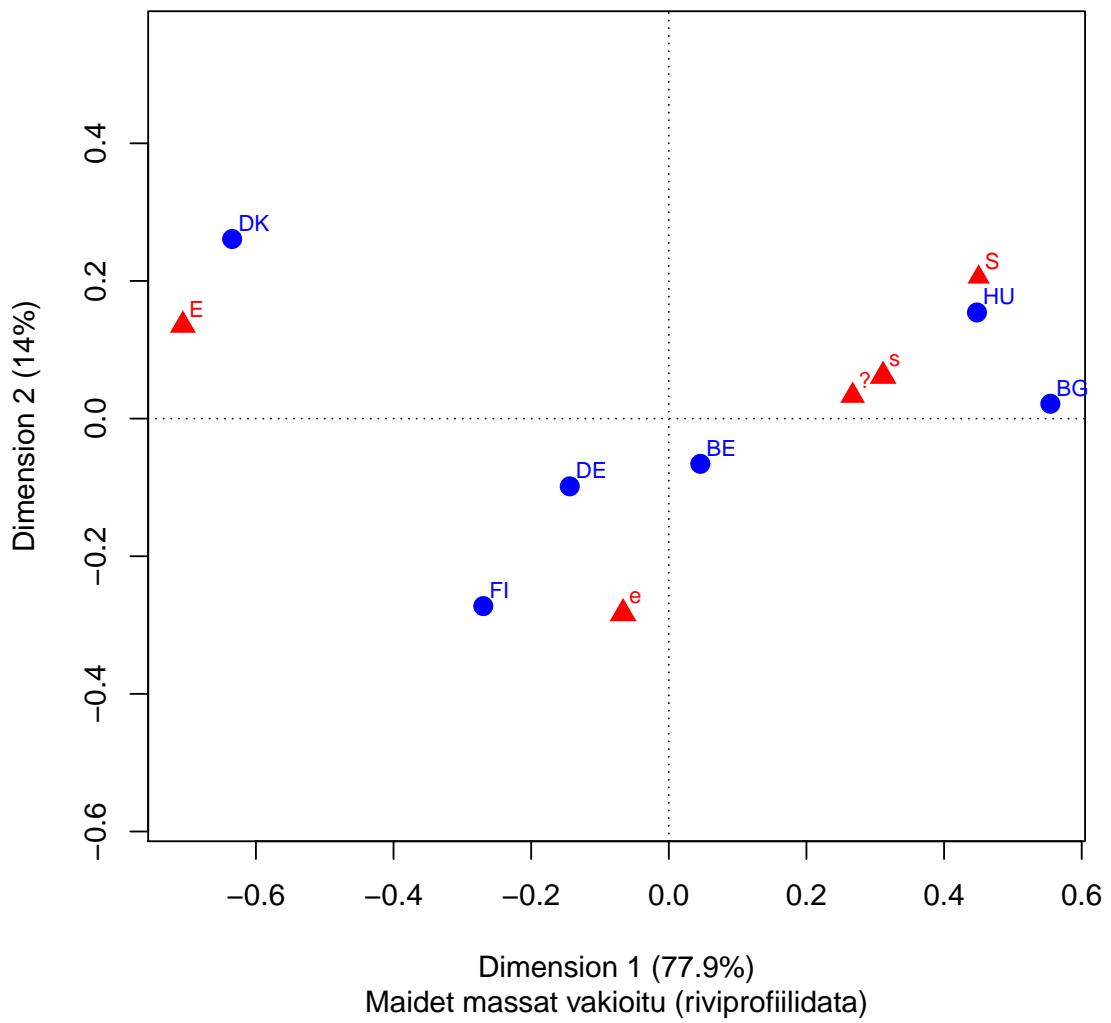
Jos pääinertioiden neljöjuuret ovat hyvin eri suuruisia, tulkintaongelma voi tulla, mutta niillä ei käytännössä ole merkitystä. Siksi hän pitää skaalausdebattia akateemisena kiistana, käytännön sovelluksissa sillä ei ole merkitystä. Kiista on ollut aika sitkeä (esimerkiksi 1989 Greenacren kommentoi skaalausta perusteellisesti (?)), mutta lienee laantunut.

Symmetrinen kartta hyvä vaihtoehto, sillä asymmetrisessä skaalaus vie ideaalipisteet usein kauas pääkoordinaateissa esitettyt pistetet pakkautuvat kuvan keskelle. Toisaalta jos dataa tulkitaan "asymmetrisesti" kontribuutiokartta on hyvä vaihtoehto. Silloin rivipisteiden etäisyydet esitetään optimaalisesti, sarakeiden suuntavektoreille projisoiduilla pistellä on kaksoiskuva-tulkinta (biplot) ja niiden pituudetkin kertovat jotain.

Greenacren mukaan kartoilla voi tavoitella kolmea eri asiaa, joista vain kaksi voi totetua yhtä aikaa. Kuvassa voi esittää rivipisteiden etäisyydet, sarakepisteiden etäisyydet tai rivi- ja sarakepisteiden etäisyydet. Jäkimäinen on kaksoiskuvien (biplot) ns. skalaaritulo-ominaisuus. Rivi- ja sarakepisteiden skalaaritulo "palauttaa" alkuperäisen datan, tässä tapauksessa taulukon solun.

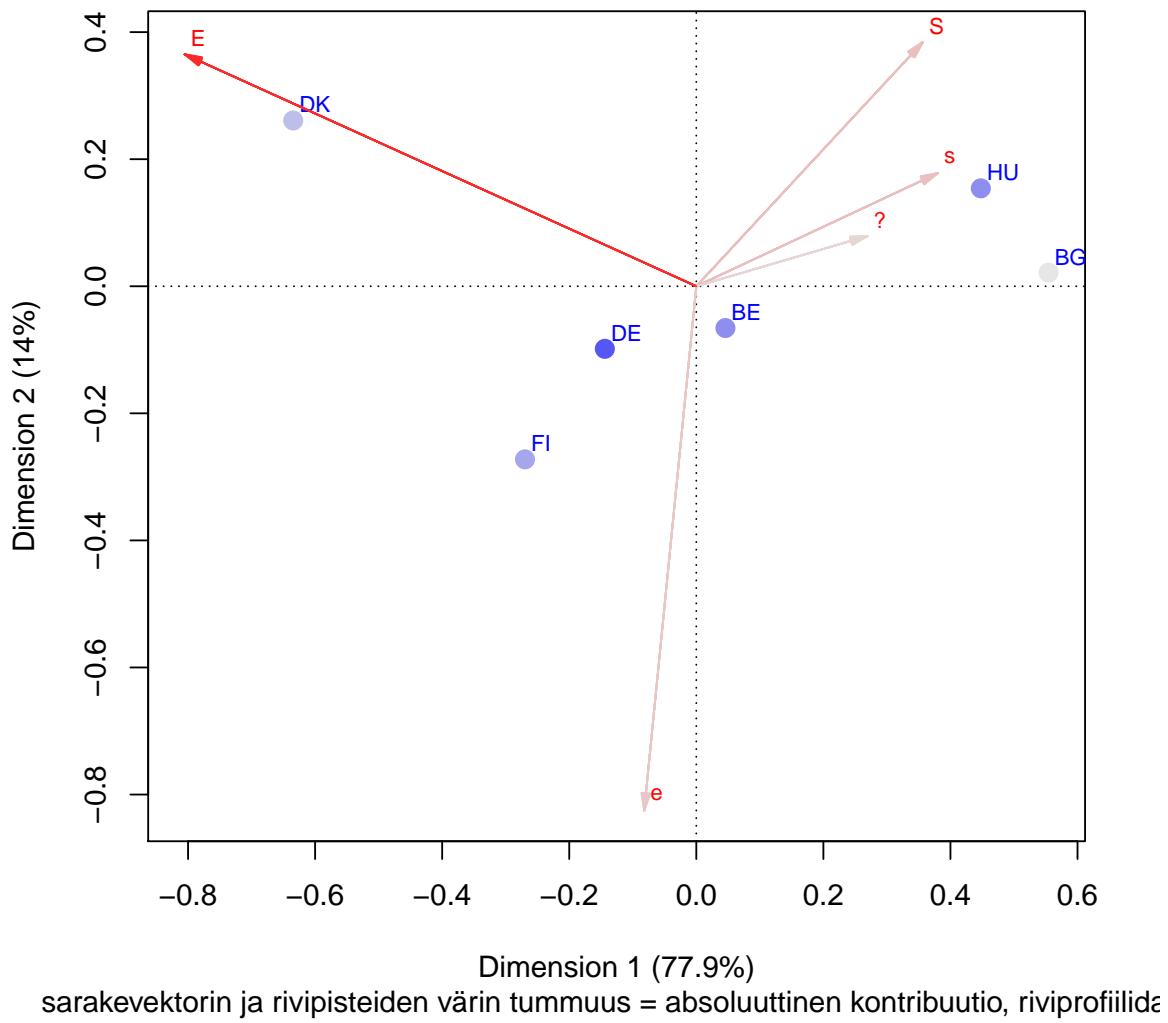
Näistä vain kaksi voidaan optimaalisesti esittää yhtä aikaa.

symmetrinen kartta 2

Kuva 3.8: Q1b: lapsi kärsii jos äiti on töissä

kontribuutiokartta 3

Kuva 3.9: Q1b: lapsi kärsii jos äiti on töissä

Symmetrisessä kartassa khii2-etäisyydet rivipisteiden välillä ja sarakepisteiden välillä esitetään optimaalisesti. Rivi- ja sarakepisteiden väliä etäisyyksiä ei esitetä optimaalisesti, mutta ne voidaan tulkita kohtalaisen hyvin jos pääakselien inertioiden neliöjuuret eivät ole liian erisuuruisia.

Asymmetrisessä kartassa pääkoordinaateissa esitetyn pistejoukon etäisyydet kuvataan optimaalisesti, standardikoordinaateissa esitettyt pisteet ovat “ääriprofileja”, verteksin kulmapisteitä. Rivi- ja sarakepisteiden etäisyydet esitetään optimaalisesti, mutta sarakepisteiden etäisyyksillä ei ole suoraa tulkintaa,

Kontribuutiokartta on muunnelma asymmetristä kartasta. “Ääriprofilit” vedetään kohti origoa kertomalla ne massojen neliöjuurilla. Näin kuva selkenee, ja “kutistetun” pisteen etäisyys origosta (“vektori”) kertoo sen kontribuution pääakselille. Näiden pisteiden välisillä etäisyyksillä ei ole suoraa tulkintaa.

Luku 4

Täydentävät pisteet

Kartat ovat analyysin väline, ja usein on hyödyllistä esittää kuvassa lisäinformaatiota tulkinnan avuksi. Täydentävät pisteet (supplementary points, CAIP s. 89-) ovat rivejä tai sarakkeita jotka lisätään karttaan. Mikä tahansa rivi tai sarake voidaan voidaan lisätä kuvaan, jos se on järkevästi vertailukelpoinen kartan määttäneiden profiilien kanssa.

Tällainen piste on kartan laskennassa *passiivinen*, sillä on sijainti kartalla mutta ei massaa eikä vaikutusta inertiaan. Passiivisilla pisteillä ei ole vaikutusta (kontribuutiota) kartan pääakseleihin.

Täydentävillä pisteillä on kolme yleistä käyttötarkoitusta. Kartalle voidaan lisätä profili, joka on jollain lailla sisällöllisesti erilainen kuin muut. Esimerkkiaineistossa kartalle voisi lisätä joitain Euroopan ulkopuolisia maita. Vaikka nämä riviprofilit eivät vaikuta kartan akseleiden määräytymiseen, ne voidaan esittää kuuden maan määrittämässä “avaruudessa”. Projektion laatu (suhteelliset kontribuutiot) voidaan myös esittää.

Toinen käyttötapaus on pienen massan profili. Tällaisella pisteellä voi olla iso vaikutus ratkaisuun, mutta passiivisena pisteenä se sijoitetaan muiden pisteiden määrittämälle kartalle. Jo sisällöllisistä syistä pienen massan pisteiden esitystä kannattaa harkita, ne sijaitsevat kaukana origosta ja huonontavat kuvan laatua. Esimerkkiaineistossa puuttuvat vastaukset voisi ottaa mukaan täydentävänä pisteenä.

Kolmas mahdollisuus on jakaa pistejoukkoja osajoukkoihin ja esittää niiden summaprofili täydentävänä pisteenä. Summaprofili on osiensa painotettu (barysentrisen) keskiarvo. Kun se esitetään passiivisena pisteenä, havaintoja ei oteta ratkaisuun kahta kertaa. Profilien yhdistämiseen liittyy korrespondenssianalyysin tärkein periaate, jakaumaekvivalenssi (*distributional equivalence*). Profileiltaan samanlaiset rivit voidaan yhdistää, analyysin tulokset eivät muutu. Khii2-etäisyysmitta taas on ainoa etäisyysmitta joka touttuaa tämän periaatteen. En esittele täitä ydinkäsittettä tämän enempää (kts. esim. CAIP tai perusteellinen matemaattinen esitys (?)).

Täydentävien profiilien lisääminen vaatii jo yksinkertaisia matriisioperaatioita. Korrespondenssianalyysi on käytännössä matriisien muokkausta tutkimusongelman tarpeisiin.

4.1 Saksan ja Belgian alueet

Saksan ja Belgian aineistossa on mukana aluejako: entiset itä- ja länsi-Saksa (dE,dW), Flanders (bF), Wallonia (bW) ja Bryssel (bB).

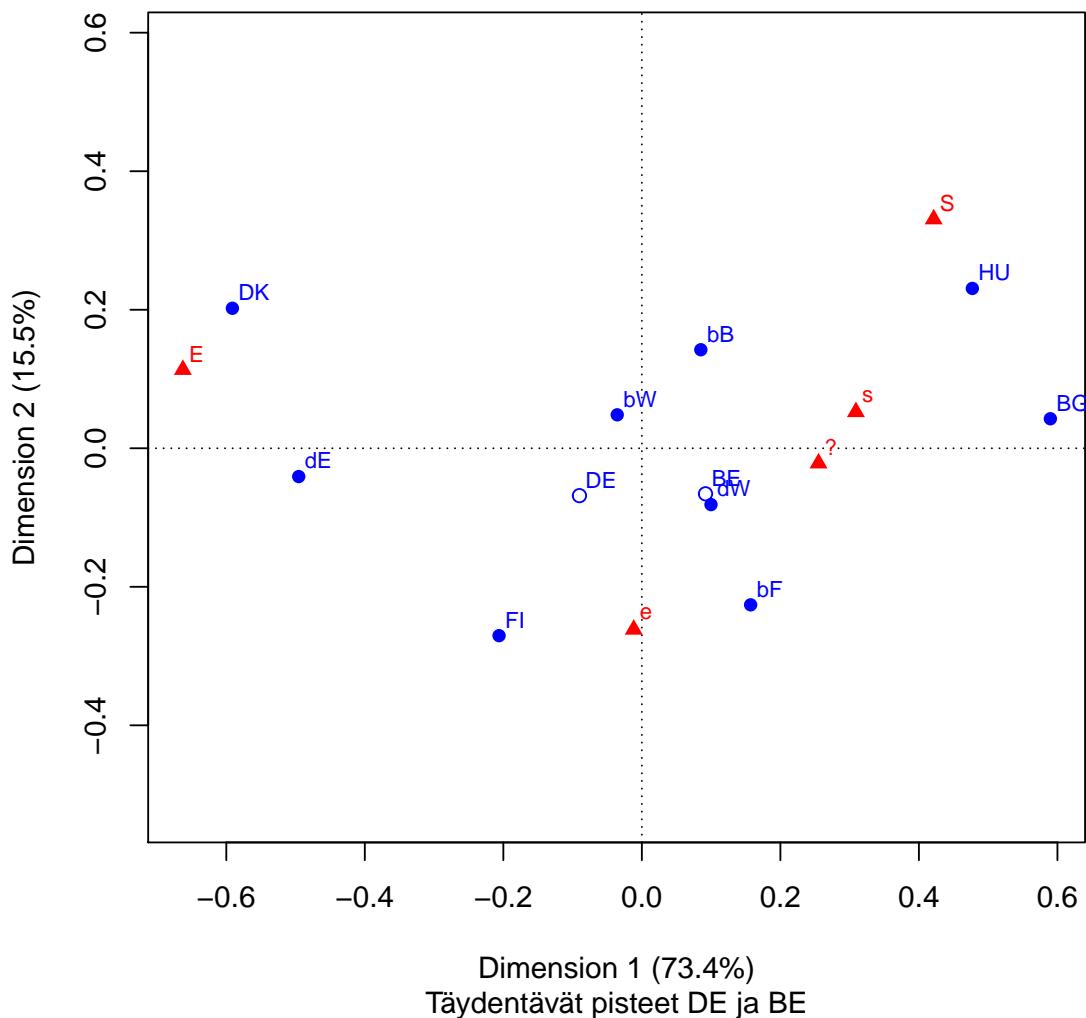
Aineistoon lisätään passiivisina riveinä Saksan ja Belgian maaprofilit (DE, BE). Maiden massoja ei skaalta yhtä suuriksi, otoskoot vaikuttavat ratkaisuun.

Saksan ja Belgian täydentävät pisteet ovat osiensa barysentrisiä keskiarvoja, etäisyys on sitä pienempi mitä suurempi on osuus. Saksan piste sijaitsee siksi lähempänä länsi-Saksan pistettä. Karttaa kannattaa verrata kuvaan jossa aluejako ei ole ??fig:simpleCA1map1), mutta Saksan ja Belgian osien sijoittuminen on kiinnostava. Itäinen Saksa on selvästi liberaalilla puolella, ensimmäisellä dimensiolla lähinnä Tanskaa. Läntinen Saksa on ensimmäisellä dimensiolla konservatiivisella puolella Belgian maapisteen tasolla. Belgian alueista Wallonia

Taulukko 4.1: Q1b vastaukset, Saksan ja Belgian alueet

	S	s	?	e	E	Total
bF	5.04	23.81	25.89	30.83	14.43	100.00
bW	10.82	21.02	18.57	24.08	25.51	100.00
bB	17.03	20.94	16.63	23.87	21.53	100.00
BG	12.81	42.89	22.26	20.63	1.41	100.00
dW	11.40	26.82	11.83	32.13	17.82	100.00
dE	5.85	11.33	10.97	29.80	42.05	100.00
DK	5.04	17.15	10.95	16.71	50.14	100.00
FI	4.23	16.94	13.42	38.11	27.30	100.00
HU	21.97	28.89	22.57	19.06	7.52	100.00
All	9.95	23.76	16.79	26.10	23.41	100.00

Symmetrinen kartta 1

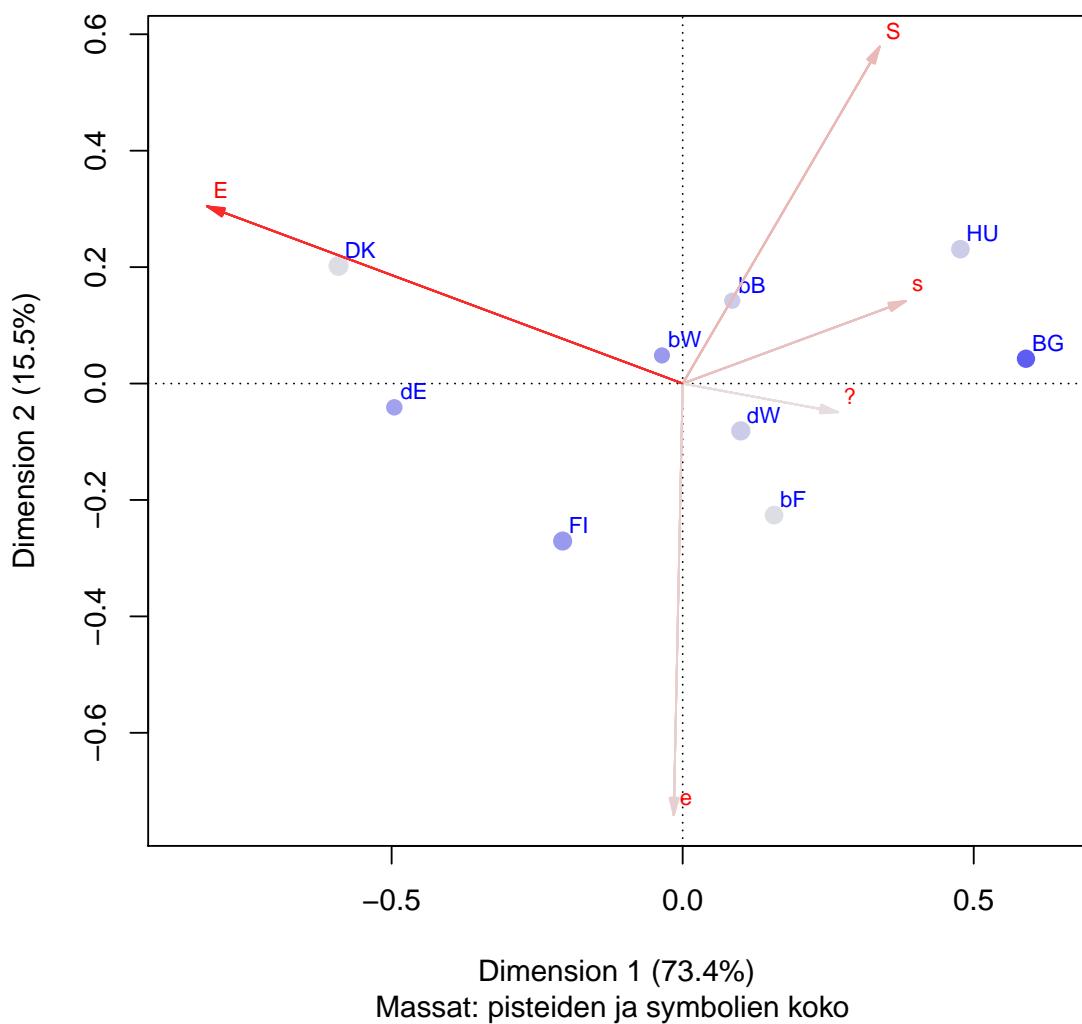

Kuva 4.1: Q1b: Saksan ja Belgian aluejako

(bW) on liberaalilla puolella mutta kaikkein eniten oikealla. Bryssel ja Flander ovat konservatiivisella puolella, toinen länsi-Saksaa liberaalimpi ja toinen konservatiivisempi. Belgian osat hajoavat toiseen suuntaan kuin Saksaan, liberaalein Flanders on myös kaikkein maltillisin ja Bryssel vastaavasti tiukempien mielipiteiden puolella. Sarakepisteiden suhteelliset sijainnit toisiinsa nähden eivät oleellisesti muutu.

Bryssel ja Wallonia näyttävät olevan hyvin lievästi U-muotoisen maapisteiden parven sisällä. Tämä kaariefekti tai *Guttman-efekti* on kartoissa yleinen. Se on tavallaan seuraus ratkaisun geometriasta. Rivipisteiden pilvi on sarakkeiden ideaalipisteiden virittämän verteksin sisällä, ja ainoa reitti verteksin kulmasta toiseen kulkee tasolla kaarveasti (VIITE: MG, CAiP). Voi myös sanoa, että kaariefekti taustalla on järjestysasteikon muuttujan korrelaatio (viite: LeRoux). Kaaren sisäpisteet ovat usein polarisoituneita ensimmäisen dimension "ääripää-vastausten" välillä. Tässä vaikutus on heikko, taulukossa 4.1 ei mitää selvää polariaatiota näy.

kontribuutiokartta 1 – absoluuttiset kontribuutiot

Kuva 4.2: Q1b: Saksan ja Belgian aluejako

Kontribuutiokartasta täydentävät pisteet on jätetty pois, ne eivät vaikuta ratkaisuun. Pisteiden koko auttaa hahmottamaan niiden massojen eroja, sarakkeiden massoja ei juuri tässä kuvassa erota. Sarakkeiden kontribuutiot ovat samantapaiset kuin alkuperäisessä kartassa 3.6. Rivipisteiden kontribuutioista osa on selvästi pienempiä, erityisesti länsi-Saksaa kaksi Belgian aluetta (bB, bF). Unkarin ja Bulgarian kontribuutiot muuttuvat eri suuntiin, Unkarin pienenee ja Bulgarian kasvaa.

4.2 Korrespondenssianalyysin numeeriset tulokset

Korrespondenssianalyysin numeeriset tulokset ovat tärkeitä tulkinnan varmistamiselle ja antavat tarkemman kuvaan ratkaisusta. Nämä tulokset ovat erilaisia kokonaisinertiaan dekomponointeja. Kokonaisinertia (total inertia) profiilien ja keskiarvoprofilin khii2-ettäisyyksien massoilla painotettu summa ((3.6)). Se kuvaa profiilipisteiden hajontaa ideaalipisteiden verteksin sisällä. Maksimi-inertia saatetaan kun profilit ovat verteksien kärkipisteissä, jokaisessa profilissa on vain yksi luokittelumuuttujan arvo. Inertia on sama kuin ratkaisun dimensio, tässä esimerkissä 4 (sarakeiden lukumäärä - 1).¹.

R-paketti “ca” (versio 0.71.1) listaa numeeriset tulokset suppeasti (print) ja laajemmin (summary), laajempi tulostus on alla.²

k Lyhyt selostus - nämä aika selkeitä

Ensimmäisenä on listattu kokonaisinertia pääakseleittain. Tässä suhteelliset luvut on esitetty prosentteina. Muut luvut on luettavuuden vuoksi skaalattu, joko kerrottu tuhannella tai esitetty “permills” (summa on 1000).

```
summary(suppointCA2)
```

```
## 
## Principal inertias (eigenvalues):
## 
##   dim      value      %    cum%   scree plot
## 1     0.154101 73.4 73.4 ****
## 2     0.032489 15.5 88.9 ****
## 3     0.014294  6.8 95.7 **
## 4     0.008944  4.3 100.0 *
## 
## Total: 0.209828 100.0
## 
## 
## Rows:
## 
##   name   mass  qlt  inr   k=1 cor  ctr   k=2 cor  ctr
## 1 bF    124  650   69 | 157 212  20 | -226 438 195 |
## 2 bW     60  388    3 | -36 137   0 |  48 252   4 |
## 3 bB     63  481   17 |  85 127   3 | 142 354  39 |
## 4 BG    113  878  215 | 590 874  255 |  43  5    6 |
## 5 dW    143  345   33 | 100 208   9 | -81 138  29 |
## 6 dE     67  966   82 | -495 960  107 | -41   7    3 |
## 7 DK    170  971  327 | -591 869  387 | 202 102 214 |
## 8 FI    136  957   79 | -206 352   38 | -271 605 307 |
## 9 HU    122  927  177 | 477 751  181 | 231 176 201 |
## 10 (*BE) <NA> 512 <NA> |  92 338 <NA> | -66 173 <NA> |
## 11 (*DE) <NA> 418 <NA> | -90 265 <NA> | -68 153 <NA> |
## 
## Columns:
## 
##   name   mass  qlt  inr   k=1 cor  ctr   k=2 cor  ctr
## 1 S     99   816 167 | 421 505 115 | 331 311 335 |
## 2 s     238  781 143 | 309 759 147 |  52  22  20 |
## 3 e     168  594  88 | 255 589  71 | -22   4   2 |
## 4 E     261  871  98 | -12   2   0 | -262 870 550 |
## 5 
```

¹Luku perustuu CAIP:n lukuun 11 ja liitteeseen B

²Paketin pdf-dokumentissa s.20 kerrotaan, että print tulostaa pääkoordinaatit (principal coordinates) mutta se tulostaakin standardikoordinaatit.

Rivi- ja sarakeprofileista esitetään samat tiedot. Ensimmäisessä kolmen sarakkeen joukossa kerrotaan pisteen massa, laatu (qlt) ja inertiakontribuutio.

Inertiakontribuutio on suhteellinen osuus kokonaisinertiaasta. Aktiivisia rivejä on 9, joten tasaisesti jaettu ineria olisi noin 110. Tanska, Bulgaria ja Unkari ”selittävät” suurimman osan inertiaasta. Belgian ja Saksan alueiden kontribuutiot ovat pieniä. Nämä inertiaosuudet liittyvät kokonaisinertiaan alkuperäisessä neljässä ulottuvuudessa.

Laatu kertoo miten hyvin piste on esitetty kartalla, miten suuri osa sen inertiaasta on esitetty kartalla. Kaksiulotteinen kartta kuten tässä on yleisin valinta, laatu kerrotaan valitulle dimensioiden määälle. Laatu ei riipu massasta, vaan pisteen ja kartan akseleiden välistä kulmista (kts. teorialiite). Saksan osien ero laadussa on iso, itä-Saksalla erittäin hyvä ja länsi-Saksalla huono. Belgian alueista Wallonia on kehtoinen esitetty, ja vain Flandersin laatu on kohtuullisen hyvä. Kovin hyvä ei ole täydentävien maapisteidenkään laatu.

Kaksi seuraavaa lohkoa kertovat tulokset valituille dimensioille eli ratkaisulle. Molempien dimensioiden (“k=1”, “k=2”) pääkoordinaattien ($x \cdot 1000$) lisäksi raportoidaan dimensio *suhteellinen kontribuutio* pisteen inertiaan (“cor”). Nämä tunnusluvut summautuvat laaduksi (qlt), ja ne voidaan tulkita korrelaation neliöiksi (kts. teorialiite). Erityisesti Belgian alueiden projektiota laatu on huonompi ensimmäisellä dimensiolla. Itä-Saksa ja Bulgaria taas ovat hyvin esittyjä vain ensimmäisellä dimensiolla eivätkä juuri ollenkaan korreloivat toisen dimension kanssa.

Pisteen *absoluuttinen kontribuutio* kertoo sen osuuden dimension inertiaasta (summa 1000). Jos katsotaan sarakkeita, nähdään E-sarake ”selittää” ensimmäisen dimension inertiaasta lähes 70 prosenttia, ja dimensio saman verran kokonaisinertiaasta.

k Tulosten käsitteiden esittely - tavoite kuvan laadun varmistus, akselien tulkinnan tarkistus. Tarkemmin teorialiitteessä. Tästä pitäisi nähdä, miksi seuraavat kartat ovat sellaisia kuin ovat.

4.3 Esimerkki 3d- kartasta - Saksan ja Belgian dimensiot

k Ei kovin hyviä kuvia, mutta periaate on tärkeä. Kartta on approksimaatio, pitää päättää milloin se on tarpeeksi hyvä. Tai mille pisteille hyvä, mille huonompi.

edit 26.10.2020 summary-funktio ei toimi, kun dimensioita CA-ratkaisussa kolme. Numeeriset tulokset voisi laskea ”käsiteönä”. Kehno kvalitetti 2d-ratkaisussa saa kuvissa selityksen.

```
suppointCA3 <- ca(~maa3 + Q1b, ISSP2012esim1.dat, nd = 3)

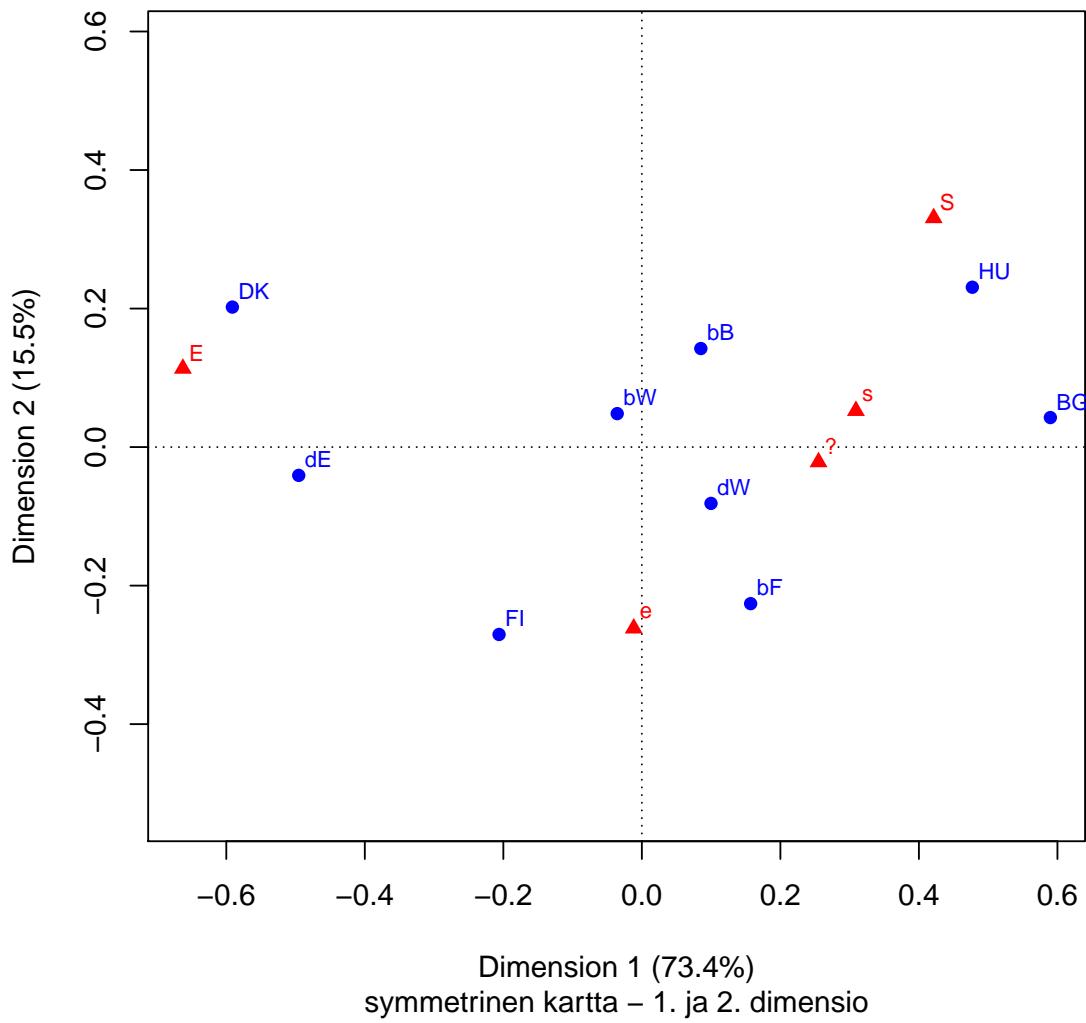
# summary(suppointCA3)
# Error in rsc %*% diag(sv) : non-conformable arguments
# outo juttu, ei toimi! - TÄMÄ POISTETAAN
```

Kolme karttaa

k Tulkinta.

k kokeilu 3d-graafikalla - toinen riittää

Kolmen dimension ratkaisu

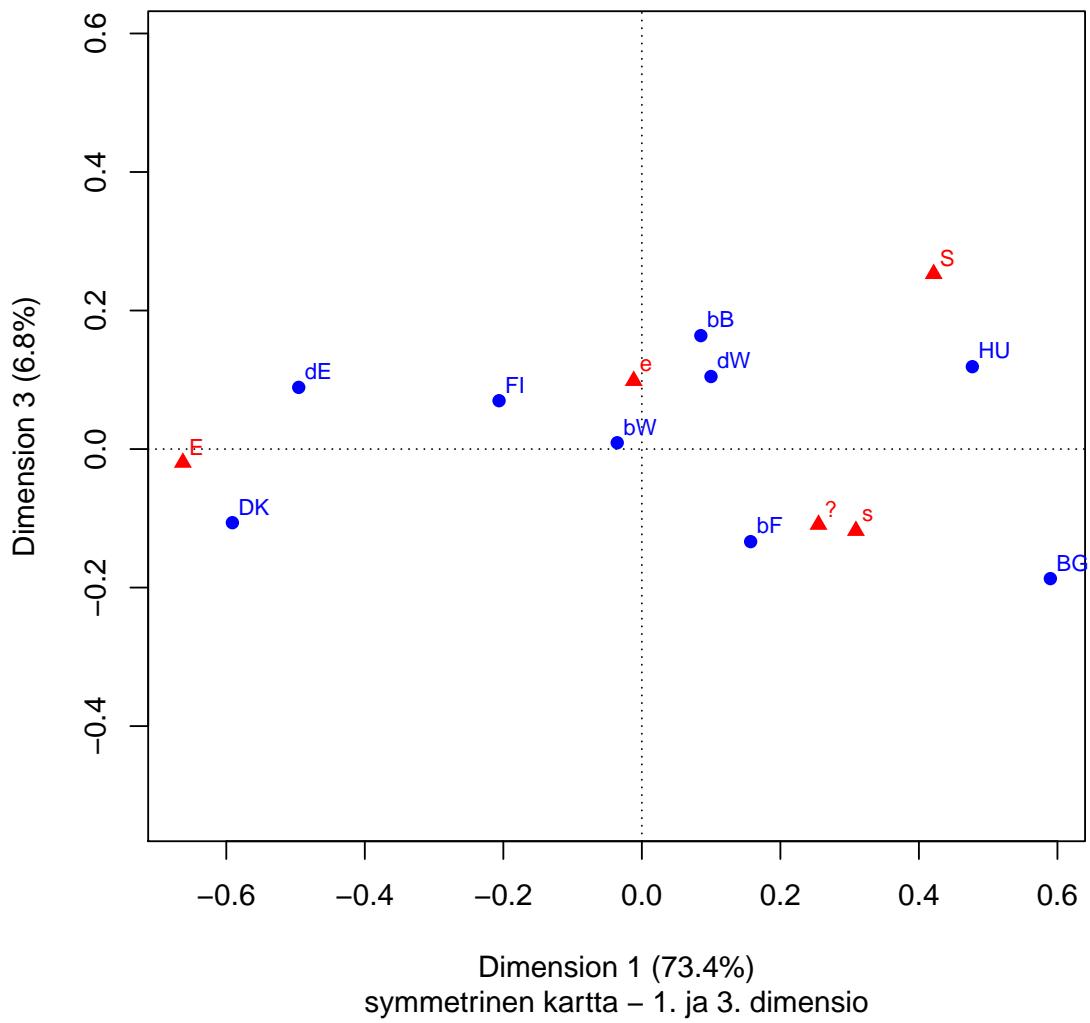

Dimension 1 (73.4%)

symmetrinen kartta – 1. ja 2. dimensio

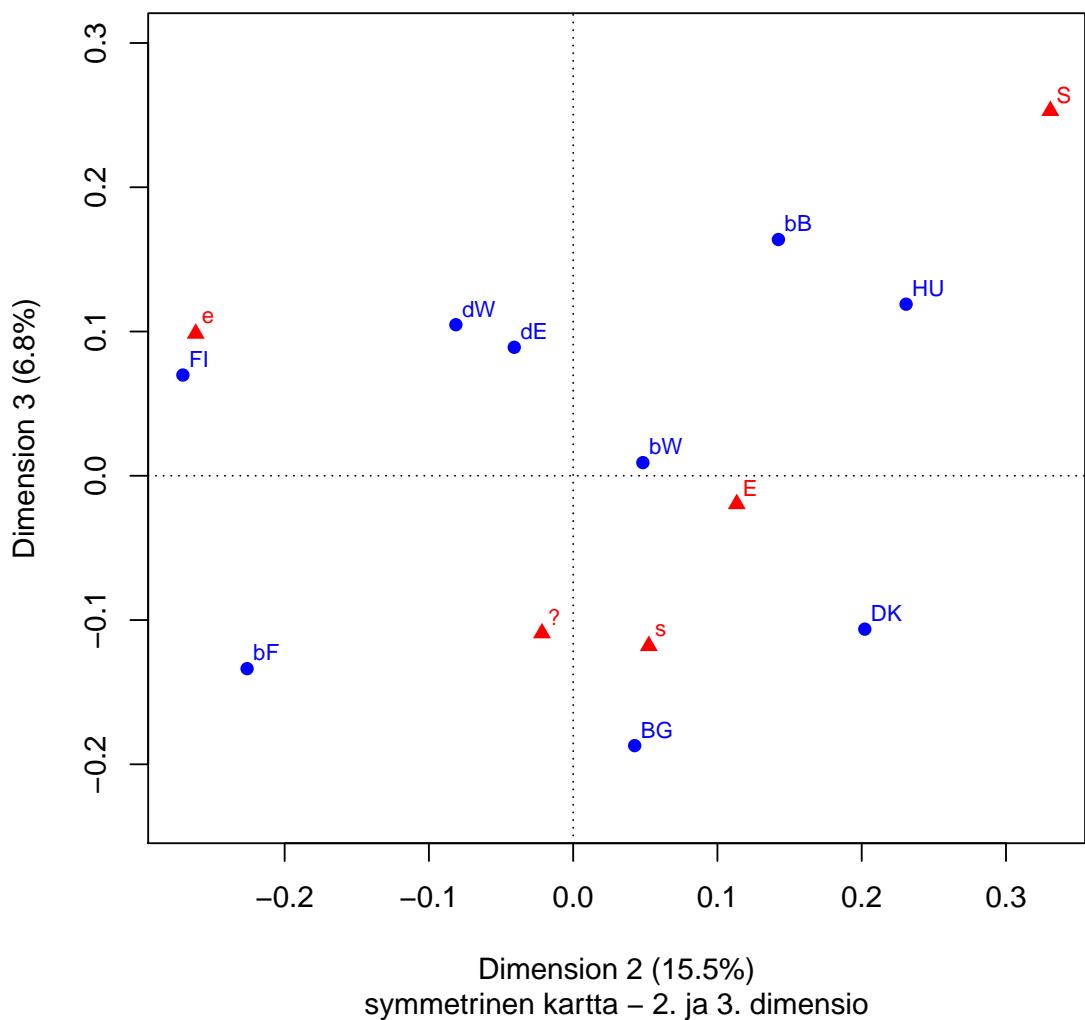
Kuva 4.3: Q1b: Saksan ja Belgian aluejako

Kolmen dimension ratkaisu

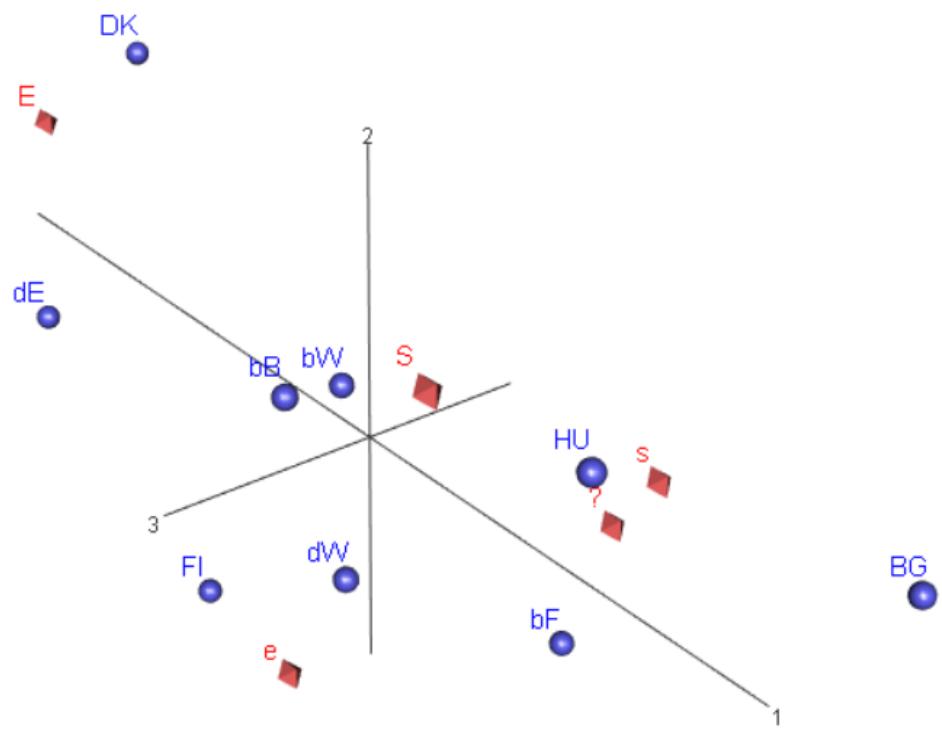

Kuva 4.4: Q1b: Saksan ja Belgian aluejako

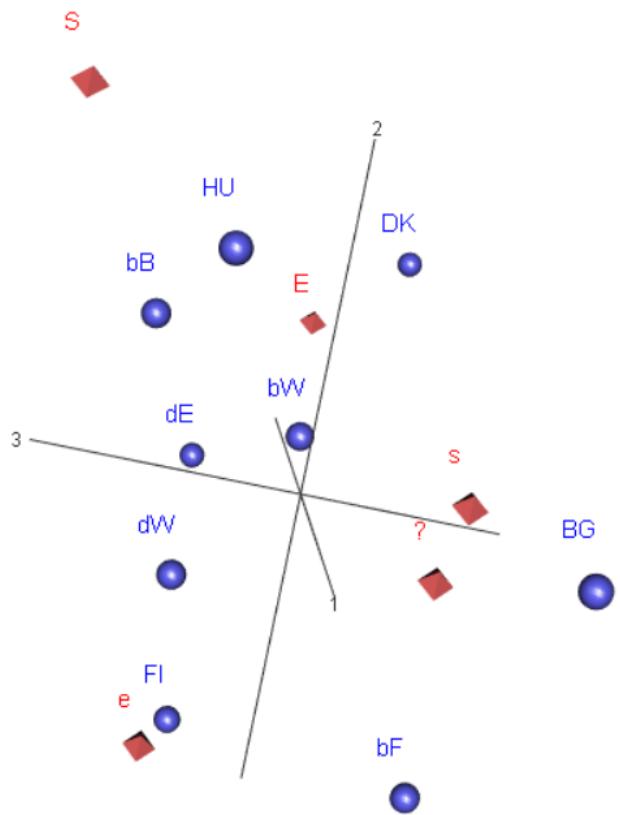
Kolmen dimension ratkaisu

Kuva 4.5: Q1b: Saksan ja Belgian aluejako

Kuva 4.6: Saksan ja Belgian aluejako - 3d-kuva1

Kuva 4.7: Saksan ja Belgian aluejako - 3d-kuva2

Luku 5

Yhteisvaikutusmuuttujat

ks “Interactive coding”

edit Yksinkertaisin tapa ottaa muita muuttujia mukaan analyysiin.

k Kaksi yhteisvaikutusmuuttujaan (MG “interactive coding”), sukupuoli ja ikäluokka/kohortti ja tämän muuttujan yhdistäminen maa-muuttujaan.

k Poikkileikkausaineistossa vastaajaan ikä kuvailee sekä ikää että mitä erilaisimpiä sukupolvivaikutuksia. Ei voi oikein erottaa toisistaan. Vastaajat ovat elämänsä eri vaiheissa kohdanneet lukuisia rajoja muutoksia toisen maailmansodan jälkeen. Nähtiin jo edellisessä jaksossa!

Poikkileikkausaineistossa vastaajan ikä kertoo ikäluokan (kohortin), vastaajat ovat kokeen esim. kaksi mullistusten vuotta elämänsä eri vaiheissa. Kaksin nuorinta ikäluokka on ollut 1990 alle 14-vuotiaita ja vanhin ikäluokka yli 44-vuotiaita. Finannsikriisin vuonna 2008 toiseksi nuorin ikäluokka on ollut 22-31 vuotiaita, ja kaksi vanhinta yli 51-vuotiaita.

5.1 Ikä ja sukupuoli

edit Lyhyesti tämä, aineisto aggregoituu ikä- ja sukupuoliryhmiin. **edit** Voi myös lisätä täydentävinä pisteinä “peruskarttaan”, ei tehdä.

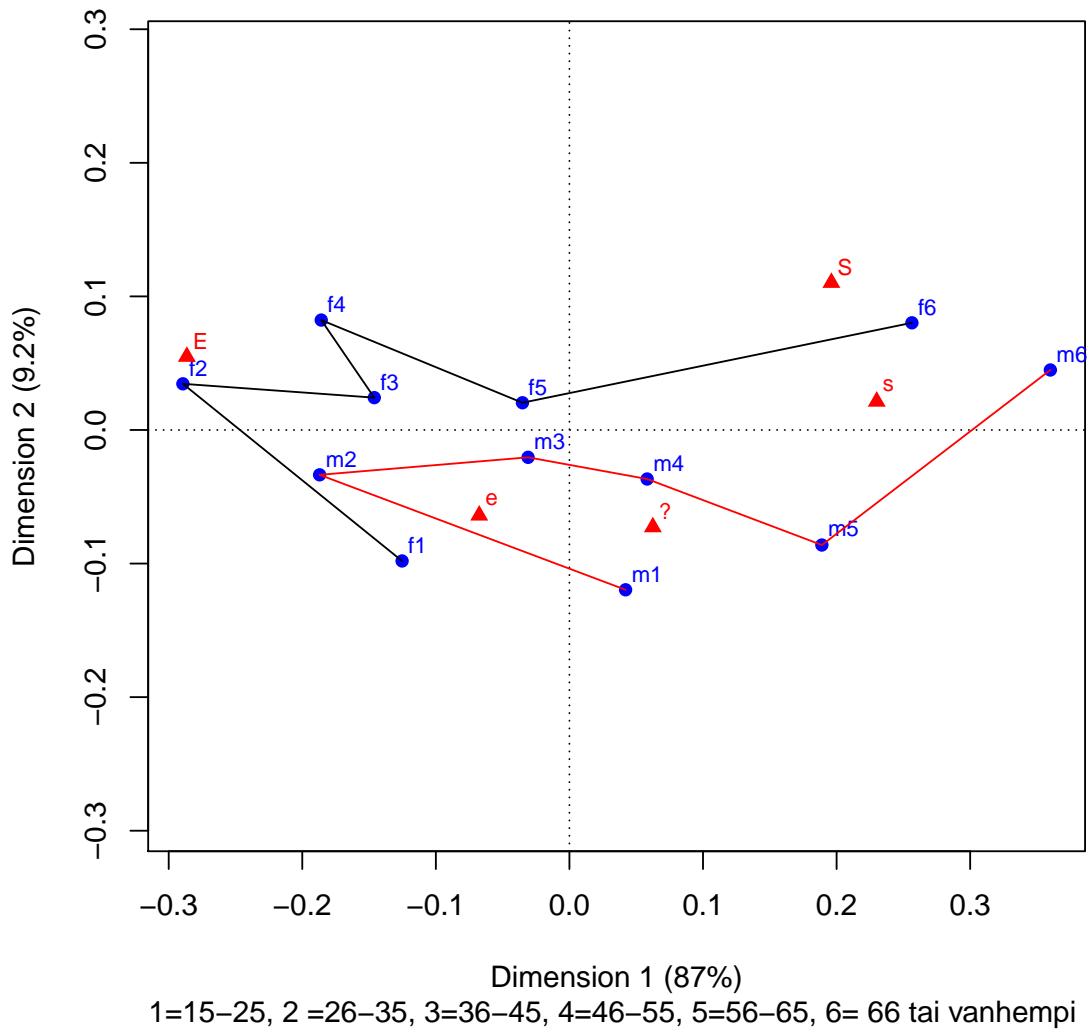
Ikäluokat ovat (1=15-25, 2 =26-35, 3=36-45, 4=46-55, 5=56-65, 6= 66 tai vanhempi). Vuorovaikutusmuuttuja ga koodataan f1,..., f6 ja m1,...,m6. Muuttujien nimet kannattaa pitää mahdollisimman lyhyinä.

Ikäjäakauma painottuu kaikissa maissa jonkin verran vanhempiin ikäluokkiin. Nuorempien ikäluokkien osuus on (alle 26-vuotiaat ja alle 26-35 - vuotiaat) varsinkin Bulgariassa (BG) ja Unkarissa (HU) pieni.

k Ikä- ja sukupuoliryhmät yli kaikkien maiden; profilit keskiarvoja. Ei kovin pätevää analyysiä, yleiskuva muuttujasta.

```
##  
## Principal inertias (eigenvalues):  
##  
##   dim    value      %  cum%  scree plot  
##   1     0.037448  87.0  87.0  *****  
##   2     0.003977   9.2  96.2  **  
##   3     0.001041   2.4  98.6  *  
##   4     0.000590   1.4 100.0  
##   -----  
## Total: 0.043055 100.0  
##
```

symmetrinen kartta, m = mies, f = nainen

Kuva 5.1: Q1b: ikäluokka ja sukupuoli

```

## 
## Rows:
##      name   mass  qlt  inr    k=1 cor ctr    k=2 cor ctr
## 1 | f1 | 60 990 36 | -125 614 25 | -98 376 145 |
## 2 | f2 | 83 997 163 | -289 983 185 | 35 14 25 |
## 3 | f3 | 91 984 47 | -146 958 52 | 24 26 13 |
## 4 | f4 | 101 1000 97 | -186 836 93 | 82 164 172 |
## 5 | f5 | 98 879 4 | -35 658 3 | 20 221 10 |
## 6 | f6 | 100 951 176 | 256 866 175 | 80 85 162 |
## 7 | m1 | 57 659 32 | 42 72 3 | -120 587 205 |
## 8 | m2 | 66 977 57 | -187 946 62 | -34 30 19 |
## 9 | m3 | 78 457 5 | -31 318 2 | -20 139 8 |
## 10 | m4 | 89 674 14 | 58 482 8 | -37 192 30 |
## 11 | m5 | 89 988 90 | 189 818 85 | -86 170 166 |
## 12 | m6 | 89 978 277 | 360 963 307 | 45 15 45 |
## 
## Columns:
##      name   mass  qlt  inr    k=1 cor ctr    k=2 cor ctr
## 1 | S | 99 915 128 | 196 695 102 | 110 220 304 |
## 2 | s | 238 969 304 | 230 961 336 | 21 8 27 |
## 3 | | 168 777 46 | 62 330 17 | -73 447 223 |
## 4 | e | 261 897 58 | -68 473 32 | -64 424 268 |
## 5 | E | 234 997 464 | -286 962 513 | 55 35 177 |

```

k Kommentteja Galkusta: Aika yksiulotteinen (87 prosenttia ensimmäisellä dimensiolla!). Data on “as it is”, ei ole vakioitu ga-luokkien kokoja (massat max(f4 101), min (m1 57)).

Miten pitäisi tulkita “oikealle kaatunut U - muoto” miehillä ja naisilla? Järjestys ei toimi, S s-sarakkeen vasemmalla puolella. Miehet konservatiivisempia, mutta maltillisempia? Nuorin ikäluokka on poikkeava. Epävärmajo tai maltillisesti e, sitten loikka vasemmalle ja sieltä konservatiiviseen suuntaa oikealle. Naisilla poikkeama f3 - f4. VAnhimmat ikäluokat tiukemmin konservatiivisa (f6, m6). Jos vertaa sukupuolten eroja samassa ikäluokassa, on aika samanlainen (miehet konservatiivisia, naiset liberaaleja). Naisista vain vanhin ikäluokka oikealla, miehistä nuorin ja kolme vanhinta.

Tulkinnassa muistettava, että ikäluokat yli maiden. Voi verrata sekä edellisiin maa-vertailuihin että maan, ikäluokan ja sukupuolen yhteisvaikutusmuuttujan tuloksiin. MG tutkailee eri kysymyksellä tätä samaa asiaa, ja havaitsee että (a) maiden erot suuria ja sukupuolten pieniä (b) naiset liberaalimpia kuin miehet. ** Viite?**

Numeeriset tulokset: nuorimpien miesten (qlt 659) ja erityisesti keski-ikäisten miestén m3 (qlt 457) pistet huonosti esitetty kartalla. Tulkitaan myös cor ja ctr, riveille ja sarakkeille.

5.2 Ikä, sukupuoli ja maa

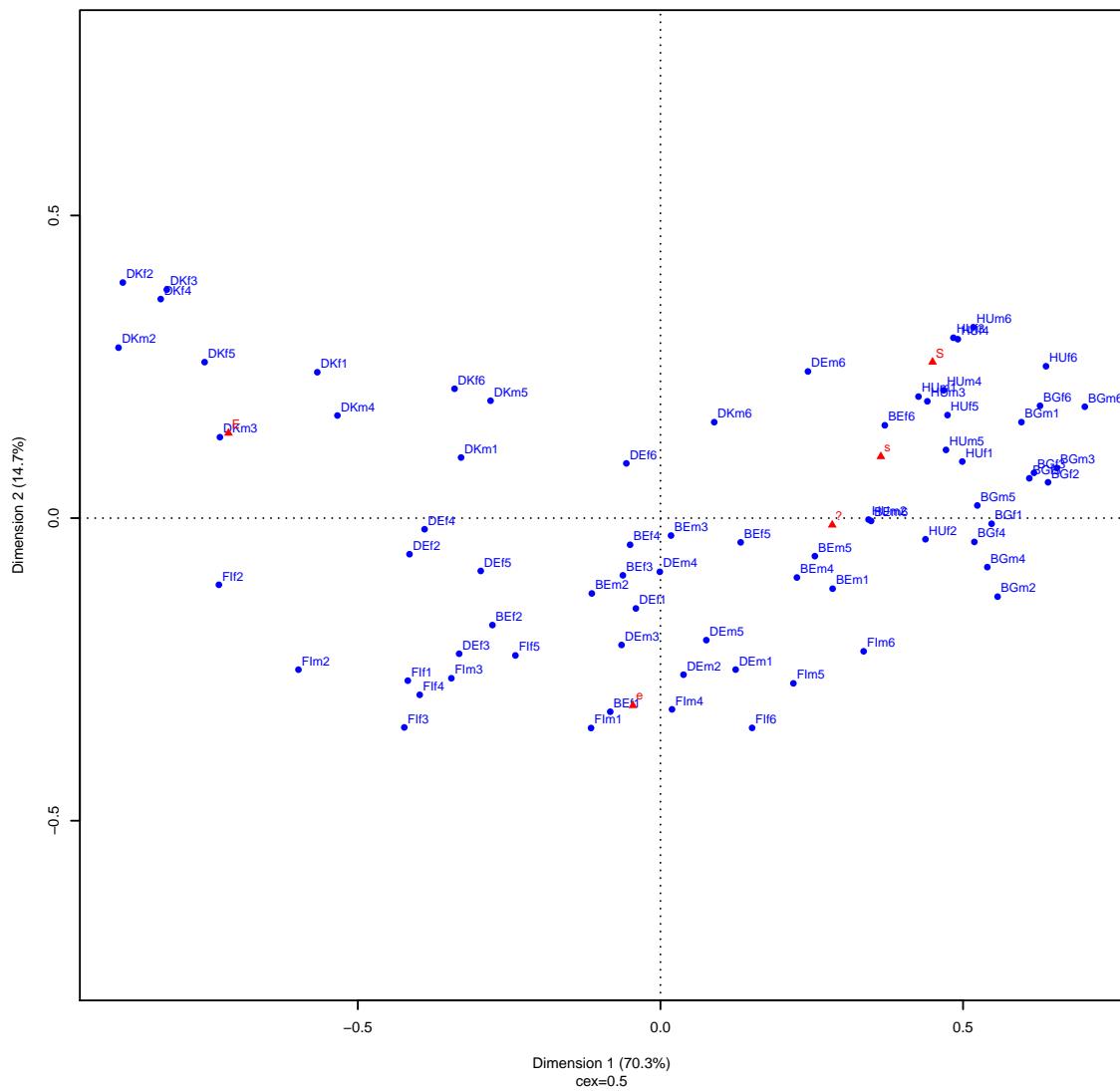
```

ISSP2012esim1b.dat <- mutate(ISSP2012esim1b.dat,
                                maaga = paste(maa, ga, sep = ""))
# tarkistus, muunnos ok
# ISSP2012esim1b.dat %>% tableX(maa, maaga)
# head(ISSP2012esim2.dat)
# str(ISSP2012esim2.dat)

```

edit Yksi vaikeaselkoinen kartta täynnä pisteitä, tihrustellaan.

symmetriinen kartta 1

Kuva 5.2: Q1b: ikäluokka ja sukupuoli maittain

```

# Vilkaistaan numeerisia tuloksia, kopioidaan tekstiin jos on tarpeellista

print(maagaCA1)

## 
## Principal inertias (eigenvalues):
##      1       2       3       4
## Value 0.184895 0.038751 0.024006 0.015502
## Percentage 70.26% 14.73% 9.12% 5.89%
##
##
## Rows:
##          BEf1     BEf2     BEf3     BEf4     BEf5     BEf6     BEm1
## Mass 0.014245 0.024315 0.021368 0.024438 0.022842 0.022719 0.011298
## ChiDist 0.401386 0.344292 0.199783 0.164967 0.240455 0.439918 0.469422
## Inertia 0.002295 0.002882 0.000853 0.000665 0.001321 0.004397 0.002490
## Dim. 1 -0.192908 -0.645510 -0.144265 -0.116669 0.308332 0.862093 0.661555
## Dim. 2 -1.625273 -0.897934 -0.480404 -0.223840 -0.203533 0.778887 -0.592620
##          BEm2     BEm3     BEm4     BEm5     BEm6     BGf1     BGf2
## Mass 0.016579 0.019894 0.021614 0.022350 0.025543 0.004912 0.007860
## ChiDist 0.276047 0.102584 0.250249 0.308070 0.392168 0.751086 0.693373
## Inertia 0.001263 0.000209 0.001354 0.002121 0.003928 0.002771 0.003779
## Dim. 1 -0.263692 0.040639 0.524364 0.593355 0.809427 1.272436 1.489306
## Dim. 2 -0.632522 -0.146484 -0.498708 -0.319489 -0.023713 -0.047377 0.300670
##          BGf3     BGf4     BGf5     BGf6     BGm1     BGm2     BGm3
## Mass 0.011544 0.010438 0.014000 0.018298 0.004544 0.006263 0.007982
## ChiDist 0.688564 0.538800 0.653467 0.681719 0.636676 0.627620 0.784126
## Inertia 0.005473 0.003030 0.005978 0.008504 0.001842 0.002467 0.004908
## Dim. 1 1.435410 1.206311 1.417403 1.458638 1.387090 1.295443 1.523242
## Dim. 2 0.380068 -0.199915 0.334139 0.942930 0.805581 -0.659426 0.420697
##          BGm4     BGm5     BGm6     DEF1     DEF2     DEF3     DEF4
## Mass 0.007737 0.010316 0.009210 0.012526 0.014737 0.018666 0.022842
## ChiDist 0.622138 0.529671 0.871456 0.237411 0.432439 0.436045 0.393174
## Inertia 0.002995 0.002894 0.006995 0.000706 0.002756 0.003549 0.003531
## Dim. 1 1.256092 1.217661 1.630600 -0.094359 -0.964139 -0.773449 -0.906287
## Dim. 2 -0.411230 0.106062 0.934896 -0.758320 -0.302962 -1.138600 -0.093489
##          DEF5     DEF6     DEM1     DEM2     DEM3     DEM4     DEM5
## Mass 0.016579 0.022719 0.012649 0.012649 0.014982 0.021122 0.018789
## ChiDist 0.337893 0.312735 0.292550 0.298896 0.255414 0.239923 0.277383
## Inertia 0.001893 0.002222 0.001083 0.001130 0.000977 0.001216 0.001446
## Dim. 1 -0.690438 -0.131007 0.288893 0.088588 -0.149437 -0.002440 0.176330
## Dim. 2 -0.443502 0.459553 -1.271559 -1.314308 -1.064830 -0.450858 -1.024467
##          DEM6     DKf1     DKf2     DKf3     DKf4     DKf5     DKf6
## Mass 0.022228 0.010193 0.013509 0.016701 0.017930 0.015719 0.012158
## ChiDist 0.373055 0.618958 0.974207 0.915861 0.912001 0.796636 0.447079
## Inertia 0.003093 0.003905 0.012821 0.014009 0.014913 0.009976 0.002430
## Dim. 1 0.566840 -1.318547 -2.065738 -1.896750 -1.920212 -1.751477 -0.791121
## Dim. 2 1.230963 1.224334 1.977279 1.917537 1.838583 1.309298 1.085880
##          DKm1     DKm2     DKm3     DKm4     DKm5     DKm6     FIf1
## Mass 0.015228 0.012649 0.013386 0.015351 0.013017 0.014614 0.011544
## ChiDist 0.347520 0.944015 0.746858 0.577246 0.425435 0.305128 0.501340
## Inertia 0.001839 0.011272 0.007467 0.005115 0.002356 0.001361 0.002901
## Dim. 1 -0.766023 -2.082325 -1.692619 -1.241148 -0.652736 0.206674 -0.970679
## Dim. 2 0.508647 1.430786 0.679314 0.861313 0.985212 0.805173 -1.364560
##          FIf2     FIf3     FIf4     FIf5     FIf6     FIm1     FIm2

```

```

## Mass      0.011666  0.011544  0.014491  0.017438  0.011175  0.007123  0.008719
## ChiDist   0.766236  0.551096  0.495644  0.338299  0.414096  0.411753  0.655833
## Inertia   0.006850  0.003506  0.003560  0.001996  0.001916  0.001208  0.003750
## Dim. 1    -1.696716 -0.984276 -0.924988 -0.557306  0.352194 -0.266716 -1.390905
## Dim. 2    -0.559707 -1.756948 -1.483475 -1.152838 -1.760989 -1.762100 -1.272164
##          FIm3     FIm4     FIm5     FIm6     HUf1     HUf2     HUf3
## Mass      0.008719  0.012895  0.011789  0.009210  0.006631  0.010561  0.011666
## ChiDist   0.435509  0.346131  0.408938  0.420689  0.596829  0.528993  0.632471
## Inertia   0.001654  0.001545  0.001972  0.001630  0.002362  0.002955  0.004667
## Dim. 1    -0.803330  0.044427  0.510847  0.780773  1.159811  1.018217  1.125535
## Dim. 2    -1.344478 -1.605387 -1.387245 -1.118123  0.474792 -0.177617  1.513996
##          HUf4     HUf5     HUf6     HUm1     HUm2     HUm3     HUm4
## Mass      0.011175  0.011544  0.012772  0.006017  0.009210  0.012649  0.009824
## ChiDist   0.654467  0.546586  0.835835  0.487239  0.557409  0.492095  0.513571
## Inertia   0.004787  0.003449  0.008923  0.001429  0.002862  0.003063  0.002591
## Dim. 1    1.142602  1.103056  1.481505  0.991480  0.799636  1.025502  1.088005
## Dim. 2    1.501687  0.864556  1.274631  1.019905 -0.011945  0.980496  1.073058
##          HUm5     HUm6
## Mass      0.012526  0.007860
## ChiDist   0.499875  0.710900
## Inertia   0.003130  0.003972
## Dim. 1    1.097228  1.202188
## Dim. 2    0.572470  1.601967
##
##
## Columns:
##          S         s         ?         e         E
## Mass      0.099472  0.237627  0.167874  0.260960  0.234066
## ChiDist   0.641178  0.439383  0.388506  0.322679  0.727480
## Inertia   0.040894  0.045876  0.025338  0.027172  0.123874
## Dim. 1    1.045509  0.846873  0.660109 -0.105643 -1.659727
## Dim. 2    1.310121  0.516896 -0.057407 -1.573335  0.713757

```

```
summary(maagaCA1)
```

```

##
## Principal inertias (eigenvalues):
##
##   dim   value      %   cum%   scree plot
##   1    0.184895  70.3  70.3  *****
##   2    0.038751  14.7  85.0  ****
##   3    0.024006   9.1  94.1  **
##   4    0.015502   5.9 100.0  *
##   -----
##   Total: 0.263154 100.0
##
##
## Rows:
##          name   mass   qlt   inr   k=1 cor ctr   k=2 cor ctr
## 1 | BEf1 |   14   678    9 | -83  43   1 | -320 635  38 |
## 2 | BEf2 |   24   914   11 | -278 650  10 | -177 264  20 |
## 3 | BEf3 |   21   320     3 | -62  96   0 | -95 224   5 |
## 4 | BEf4 |   24   164     3 | -50  92   0 | -44 71   1 |
## 5 | BEf5 |   23   332     5 | 133 304   2 | -40 28   1 |
## 6 | BEf6 |   23   832    17 | 371 710   17 | 153 121  14 |

```

## 7	BEm1	11	429	9	284	367	5	-117	62	4
## 8	BEm2	17	372	5	-113	169	1	-125	203	7
## 9	BEm3	20	108	1	17	29	0	-29	79	0
## 10	BEm4	22	966	5	225	812	6	-98	154	5
## 11	BEm5	22	728	8	255	686	8	-63	42	2
## 12	BEm6	26	788	15	348	788	17	-5	0	0
## 13	BGf1	5	531	11	547	531	8	-9	0	0
## 14	BGf2	8	860	14	640	853	17	59	7	1
## 15	BGf3	12	815	21	617	804	24	75	12	2
## 16	BGf4	10	932	12	519	927	15	-39	5	0
## 17	BGf5	14	880	23	609	870	28	66	10	2
## 18	BGf6	18	921	32	627	846	39	186	74	16
## 19	BGm1	5	940	7	596	878	9	159	62	3
## 20	BGm2	6	830	9	557	788	11	-130	43	3
## 21	BGm3	8	709	19	655	698	19	83	11	1
## 22	BGm4	8	771	11	540	754	12	-81	17	1
## 23	BGm5	10	979	11	524	977	15	21	2	0
## 24	BGm6	9	692	27	701	647	24	184	45	8
## 25	DEF1	13	425	3	-41	29	0	-149	395	7
## 26	DEF2	15	938	10	-415	919	14	-60	19	1
## 27	DEF3	19	846	13	-333	582	11	-224	264	24
## 28	DEF4	23	985	13	-390	982	19	-18	2	0
## 29	DEF5	17	839	7	-297	772	8	-87	67	3
## 30	DEF6	23	116	8	-56	32	0	90	84	5
## 31	DEM1	13	912	4	124	180	1	-250	732	20
## 32	DEM2	13	766	4	38	16	0	-259	749	22
## 33	DEM3	15	737	4	-64	63	0	-210	674	17
## 34	DEM4	21	137	5	-1	0	0	-89	137	4
## 35	DEM5	19	603	5	76	75	1	-202	529	20
## 36	DEM6	22	849	12	244	427	7	242	422	34
## 37	DKf1	10	991	15	-567	839	18	241	152	15
## 38	DKf2	14	991	49	-888	831	58	389	160	53
## 39	DKf3	17	963	53	-816	793	60	377	170	61
## 40	DKf4	18	977	57	-826	820	66	362	157	61
## 41	DKf5	16	998	38	-753	894	48	258	105	27
## 42	DKf6	12	808	9	-340	579	8	214	229	14
## 43	DKm1	15	981	7	-329	898	9	100	83	4
## 44	DKm2	13	989	43	-895	900	55	282	89	26
## 45	DKm3	13	982	28	-728	950	38	134	32	6
## 46	DKm4	15	941	19	-534	855	24	170	86	11
## 47	DKm5	13	643	9	-281	435	6	194	208	13
## 48	DKm6	15	355	5	89	85	1	158	270	9
## 49	FIf1	12	980	11	-417	693	11	-269	287	21
## 50	FIf2	12	927	26	-730	907	34	-110	21	4
## 51	FIf3	12	984	13	-423	590	11	-346	394	36
## 52	FIf4	14	991	14	-398	644	12	-292	347	32
## 53	FIf5	17	952	8	-240	502	5	-227	450	23
## 54	FIf6	11	835	7	151	134	1	-347	701	35
## 55	FIm1	7	787	5	-115	78	1	-347	710	22
## 56	FIm2	9	977	14	-598	832	17	-250	146	14
## 57	FIm3	9	998	6	-345	629	6	-265	369	16
## 58	FIm4	13	837	6	19	3	0	-316	834	33
## 59	FIm5	12	734	7	220	289	3	-273	446	23
## 60	FIm6	9	911	6	336	637	6	-220	274	12
## 61	HUf1	7	723	9	499	698	9	93	25	1

```

## 62 | HUf2 | 11 689 11 | 438 685 11 | -35 4 0 |
## 63 | HUf3 | 12 808 18 | 484 586 15 | 298 222 27 |
## 64 | HUf4 | 11 768 18 | 491 564 15 | 296 204 25 |
## 65 | HUf5 | 12 850 13 | 474 753 14 | 170 97 9 |
## 66 | HUf6 | 13 671 34 | 637 581 28 | 251 90 21 |
## 67 | HUm1 | 6 935 5 | 426 766 6 | 201 170 6 |
## 68 | HUm2 | 9 381 11 | 344 381 6 | -2 0 0 |
## 69 | HUm3 | 13 957 12 | 441 803 13 | 193 154 12 |
## 70 | HUm4 | 10 999 10 | 468 830 12 | 211 169 11 |
## 71 | HUm5 | 13 942 12 | 472 891 15 | 113 51 4 |
## 72 | HUm6 | 8 726 15 | 517 529 11 | 315 197 20 |

##
## Columns:
##   name mass qlt inr k=1 cor ctr k=2 cor ctr
## 1 | S 99 653 155 | 450 492 109 | 258 162 171 |
## 2 | s 238 741 174 | 364 687 170 | 102 54 63 |
## 3 | 168 535 96 | 284 534 73 | -11 1 1 |
## 4 | e 261 941 103 | -45 20 3 | -310 921 646 |
## 5 | E 234 1000 471 | -714 962 645 | 141 37 119 |

```

5.3 Stabiilisuus

k Stabiilius - teorialiitteessä laajemmin mutta tässä lyhyt vilkaisu. Taulukko alkaa harveta, edellä kerrottiin että aineisto painottuu kaikissa maissa vanhempia ikäluokkiin.

yksinkertainen tarkistus? Löytyykö riviprovileja joilla pieni massa ja suuri kontribuutio? Ei löydy (Galkussa tuloksia), mutta jo kuvan tukkisuus vaatii luokkien yhdistelyä. Aika työlästä!

Luku 6

Osajoukon korrespondenssianalyysi

k Osajoukon korrespondenssianalyysin tarve: kuvat menevät tukkoon. Kun muuttujia on paljon kartat ovat täynnä pisteitä ja niitä on vaikea lukea. Usein myös havaitaan, että ratkaisun päädimensiot kertovat yllätyksettömän ilmeisen tarinan, ja kiinnostavammat yhteydet ovat piilossa ylemmissä dimensioissa (MG ja Pardo, "Vihreä kirja" ss. 198).

k Teoreettinen idea: inertian dekomponointi (taas). Lasketaan ensin ca-ratkaisu ja rajataan aineisto. Yksinkertainen toteuttaa. Massat ja reunajakaumat säilyvä, ja siksi aineiston ("pilven") kokonaisinertia voidaan jakaa osiin osajoukkojen inertiaksi. Uusia yhteyksiä näkyviin, tarkempi kuva dataasta.

Kuvan tukkoisuuteen voi toki vaikuttaa muillakin keinoilla. Muuttujien arvoja voi yhdistellä, kuvasta voi jättää pois pisteitä joiden kontribuutio on pieni tai kuvaa voi yksinkertaisesti suurentaa analyysivaiheessa näytöllä.

Kuva-aluetta voi myös rajata johonkin osaan kuvaa. Kaikki pisteet ovat kuitenkin mukana määräämässä ratkaisun geometriaa.

Rivejä tai sarakkeita voi myös muuttaa passiivisiksi, mutta silloin ei saavuteta käytännöllistä inertian dekomponointi-ominaisuutta. MCA-jaksossa osajoukon analysointi on pääasia ja mahdollisia vaihtoehtoja käsitellään hieman lisää.

Lähteet MG ja Prado (2006)(?), "vihreä kirja" (?), CAiP (?).

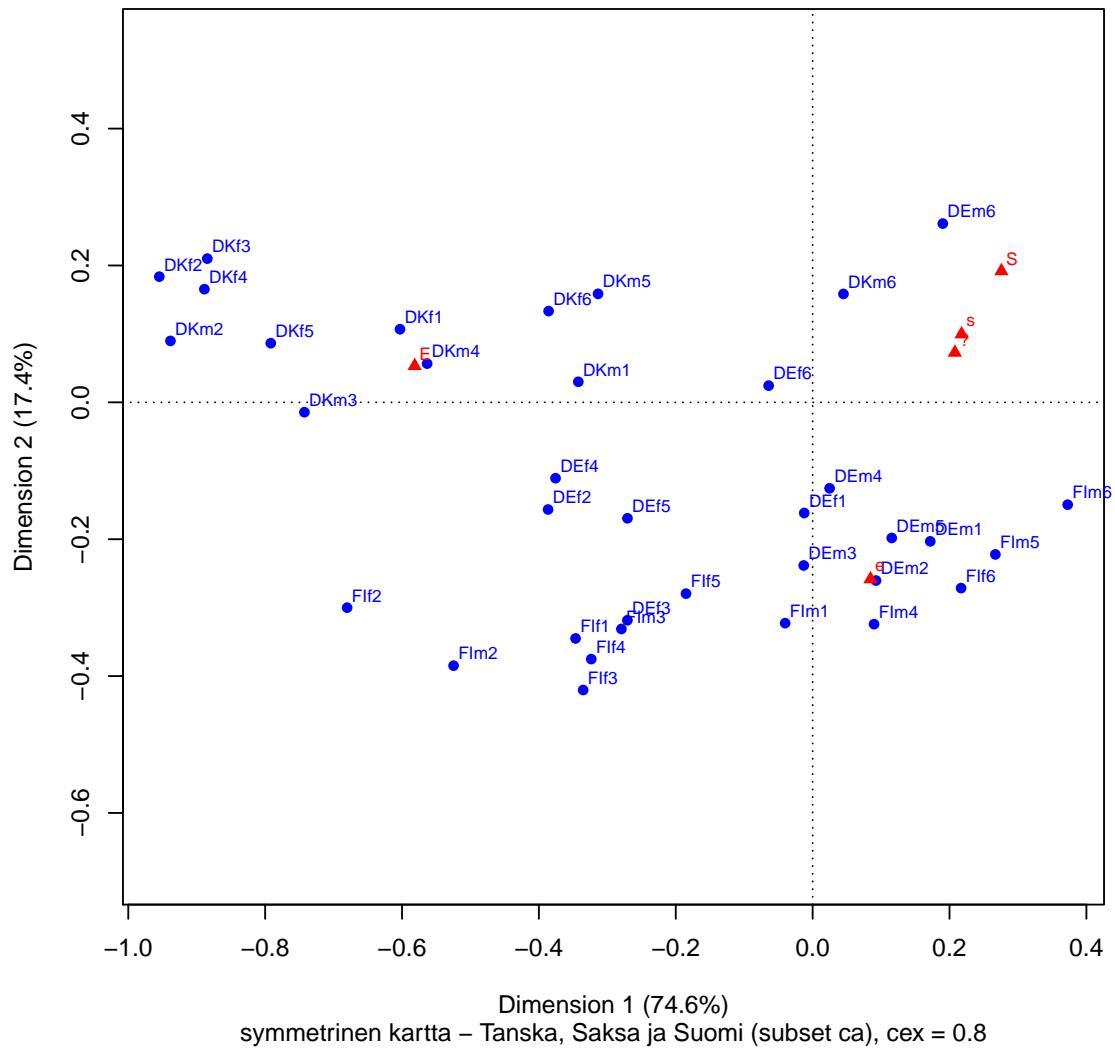
k Simple CA subset

k1 Täydentävät pisteet voi ottaa mukaan jos ne eivät ole rajatusta "pilvestä". Esim. rivien osajoukon analyysiin voi ottaa sarakepisteitä täydeäntvinä pisteinä normaalisti. Osajoukon profilit muuttuvat, niiden summa ei enää ole yksi, barysentristä ominaisuutta ei voi suoraan käyttää täydentävien rivipisteiden koordinaattien laskemiseen.

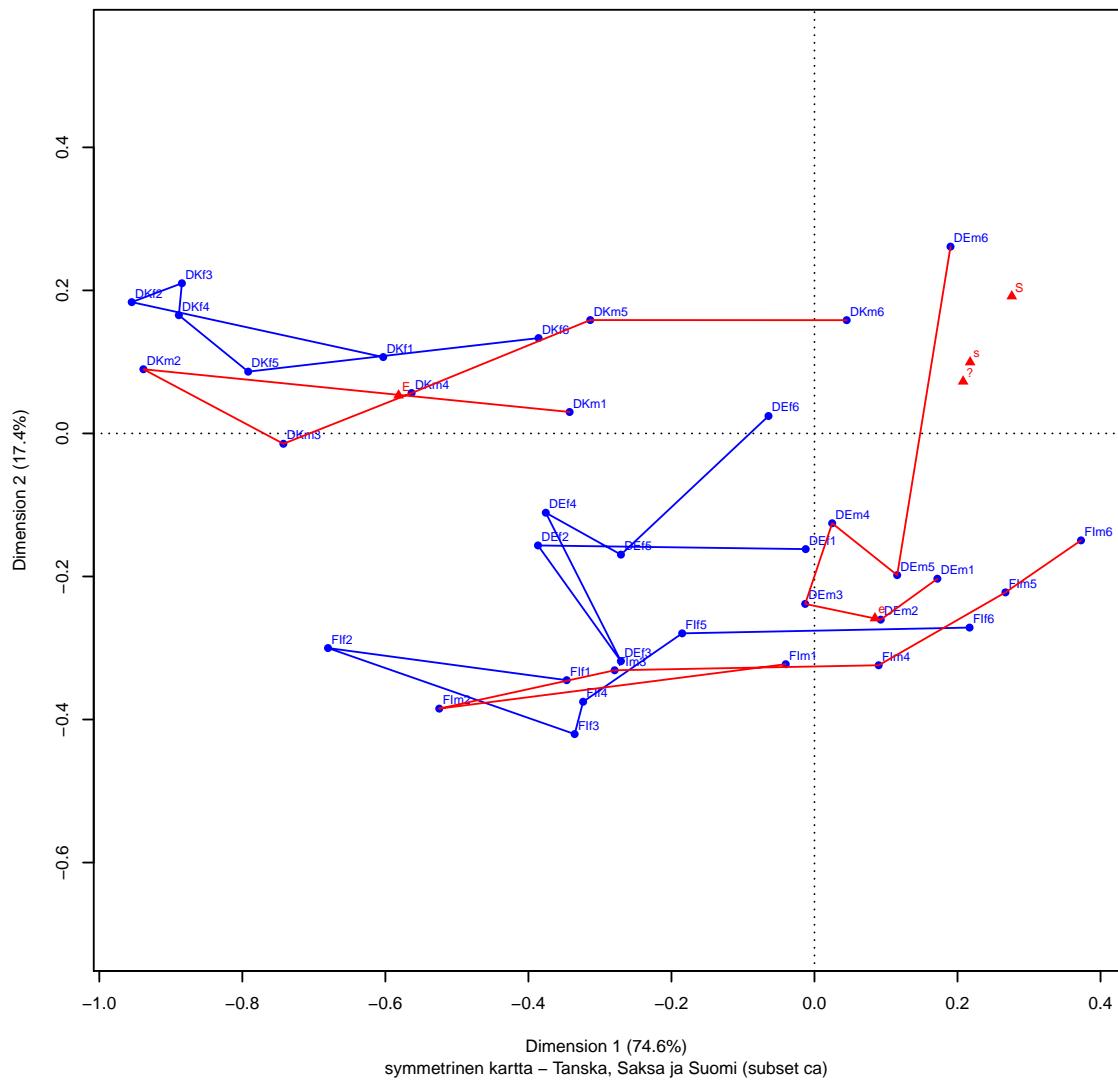
k2 Kuvien luettavuus ja pistekoko, hankala juttu

```
##  
## Principal inertias (eigenvalues):  
##  
##   dim    value      %   cum%   scree plot  
##   1     0.107090  74.6  74.6  ****  
##   2     0.024985  17.4  92.0  ***  
##   3     0.006594   4.6  96.6  *  
##   4     0.004882   3.4 100.0  *  
##               -----  
##   Total: 0.143551 100.0  
##  
##  
## Rows:
```

Q1b: Lapsi kärsii jos äiti käy töissä

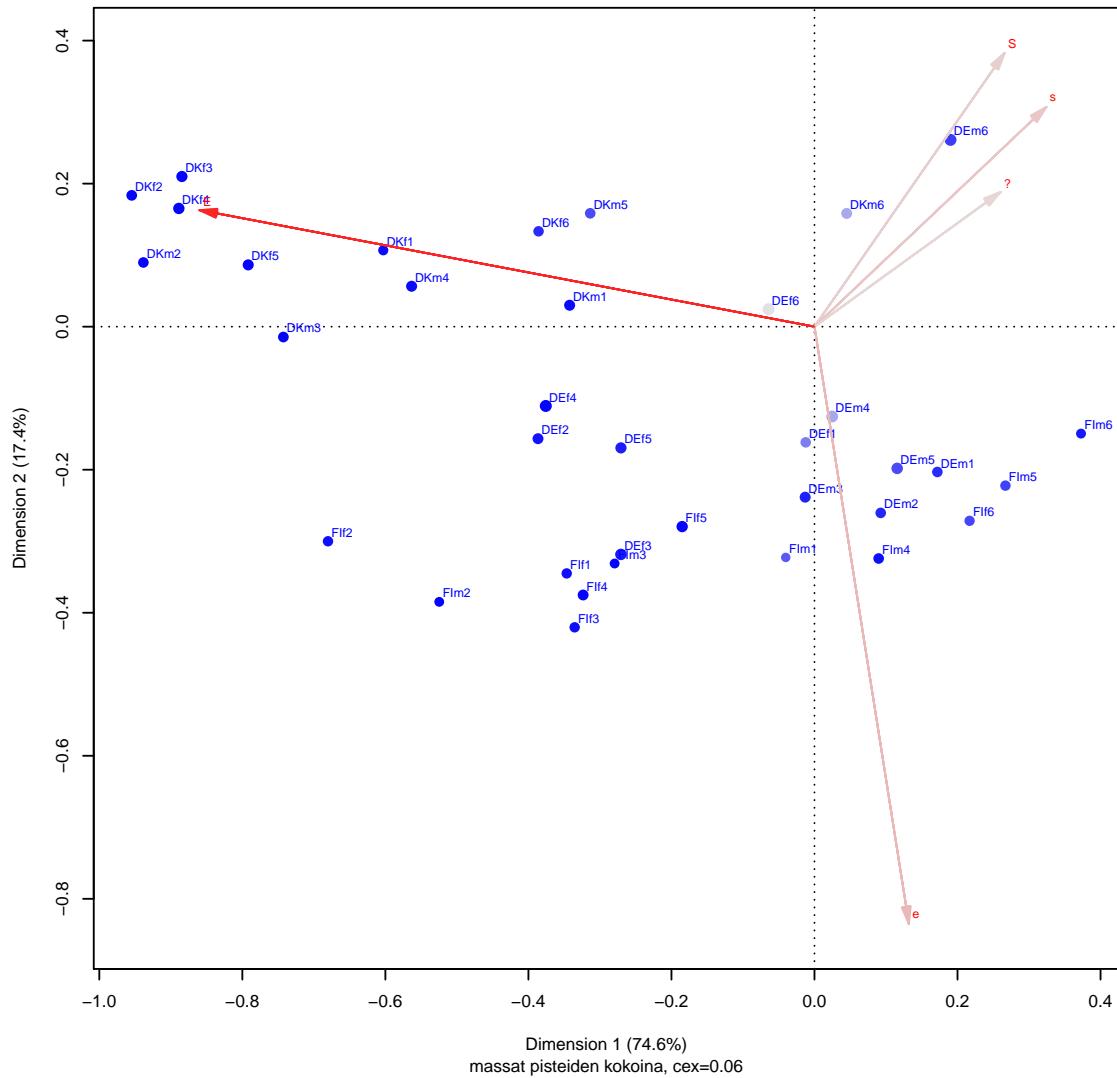

Kuva 6.1: Ikä, sukupuoli ja maa:Tanska-Saksa-Suomi

Kuva 6.2: Ikä, sukupuoli ja maa:Tanska-Saksa-Suomi

Kontribuutiokartta: sarakkeiden(abs.) ja rivien(rel.) värisävy

Kuva 6.3: Ikä, sukupuoli ja maa:Tanska-Saksa-Suomi

```

##      name   mass  qlt  inr    k=1 cor ctr    k=2 cor ctr
## 1 | DEF1   13  467   5 | -12   3   0 | -162 464 13 |
## 2 | DEF2   15  930  19 | -387 799 21 | -157 131 14 |
## 3 | DEF3   19  919  25 | -271 385 13 | -318 533 76 |
## 4 | DEF4   23  993  25 | -376 913 30 | -111 80 11 |
## 5 | DEF5   17  893  13 | -271 641 11 | -169 252 19 |
## 6 | DEF6   23   48  15 | -64   42   1 |  24   6   1 |
## 7 | DEM1   13  827   8 | 172 345  3 | -203 482 21 |
## 8 | DEM2   13  855   8 |   93  96   1 | -260 759 34 |
## 9 | DEM3   15  874   7 | -13   3   0 | -238 871 34 |
## 10 | DEM4   21  285   8 |   25  11   0 | -126 274 13 |
## 11 | DEM5   19  684  10 | 116 174   2 | -198 510 30 |
## 12 | DEM6   22  750  22 | 190 260   8 | 261 490 61 |
## 13 | DKf1   10  979  27 | -603 949 35 | 107 30  5 |
## 14 | DKf2   14  996  89 | -955 960 115 | 184 36 18 |
## 15 | DKf3   17  985  98 | -885 933 122 | 210 53 29 |
## 16 | DKf4   18  983 104 | -889 950 132 | 165 33 20 |
## 17 | DKf5   16 1000  69 | -792 988 92 |  86 12  5 |
## 18 | DKf6   12  834  17 | -386 745 17 | 133 89  9 |
## 19 | DKm1   15  978  13 | -342 971 17 |  30  7  1 |
## 20 | DKm2   13  997  79 | -938 988 104 |  90  9  4 |
## 21 | DKm3   13  989  52 | -743 989 69 | -14  0  0 |
## 22 | DKm4   15  962  36 | -563 952 45 |  57 10  2 |
## 23 | DKm5   13  682  16 | -314 543 12 | 159 139 13 |
## 24 | DKm6   15  291   9 |   45  22   0 | 158 269 15 |
## 25 | FIIf1   12  951  20 | -346 478 13 | -345 474 55 |
## 26 | FIIf2   12  941  48 | -680 788 50 | -300 153 42 |
## 27 | FIIf3   12  952  24 | -335 370 12 | -420 582 82 |
## 28 | FIIf4   14  999  25 | -323 426 14 | -375 573 82 |
## 29 | FIIf5   17  982  14 | -185 299  6 | -280 683 55 |
## 30 | FIIf6   11  704  13 | 217 274   5 | -271 430 33 |
## 31 | FIIm1   7  624   8 | -40  10   0 | -323 614 30 |
## 32 | FIIm2   9  984  26 | -525 640 22 | -385 344 52 |
## 33 | FIIm3   9  990  12 | -279 412  6 | -331 578 38 |
## 34 | FIIm4   13  944  11 |   90  67   1 | -324 877 54 |
## 35 | FIIm5   12  722  14 | 267 426   8 | -222 295 23 |
## 36 | FIIm6   9  911  11 | 373 785 12 | -150 126  8 |

##
## Columns:
##      name   mass  qlt  inr    k=1 cor ctr    k=2 cor ctr
## 1 | S     99  731 107 | 276 493 71 | 192 238 147 |
## 2 | s     238 832 114 | 218 688 105 | 100 144 94 |
## 3 |       168 647  88 | 208 576 68 |  73  70 35 |
## 4 | e     261 992 135 |   85  96 17 | -258 896 697 |
## 5 | E     234 1000 556 | -582 992 739 |   53   8 27 |

```

Tulkintaa

Kolmen maan osajoukon ratkaisussa 2. dimensiolla (maltillinen liberaali?) on inertiaista 17 prosenttia, edellä ollut paljon yksiuotteinempia ratkaisuja. Huono kvaliteetti on DEF1 (467) ja DEF6 (48!), DEM4 (285). Tanskan havainnoista vanhimmat miehet (DKm6,291) ovat kaikkein huonoimmin esitettyjä ratkaisussa, ja hieman nuoremmatkin (DKm5, 682). Suomen aineistossa vain nuoret miehet (FIIm1, 624) on esitetty kartalla huonosti. Kaksi dimensiot selittävät osajoukon kokonaishajonnasta 92%, mutta muutaman ryhmän hajonta on muissa dimensioissa. Saksan naisten iäkkääin ikäluokka (DEF6) ja keski-ikäisen miehet (DEM4) vain näyttävät olevan lähekkääin orion tuntumassa, samoin muutama muu huonosti sijoitettu piste.

Huonosti kuvatuista pisteistä ei kuva ei siis kerro oikeastaan mitään muuta.

Sarakkeet on esitetty kohtalaisen hyvin, ja symmetrisessä kartassa tärkeimmälle dimensioille projisodut sarakepisteet ovat odotetussa järjestyksessä.

Kontribuutiokartasta nähdään, että tärkein kontrasti on tiukan erimielisyyden (E) ja kaikkien muiden vastausvaihtoehtojen välillä. Epävarmojen tai maltillisten (e) kontrasti hallitsee toista dimensiota, erityisesti S- ja s- kategorioiden kanssa. Samalla kuvasta näkee (ja numeerisist tuloksista voi vahvistaa), että S-piste on on lähempänä (kulma on pienempi) pystyakselia. Kontribuutio on suurempi (147 vs. 71 x-akselille). Toisaalta x-akseli selittää selvästi suurimman osan kaikkien muiden sarakepisteiden inertiesta, ja y-akseli taas lähes täysin e-pisteen inertian.

```
# Belgia, Bulgaria ja Unkari analysoidaan tiiviisti
# Belgia on vähän välitapaus Bulgarian ja Unkarin ja kolmen ensimmäisen maan
# kanssa. Kokeiluja voi tehdä neljällä maaryhmällä, kuvan lukukelpoisuus
# ratkaisee.

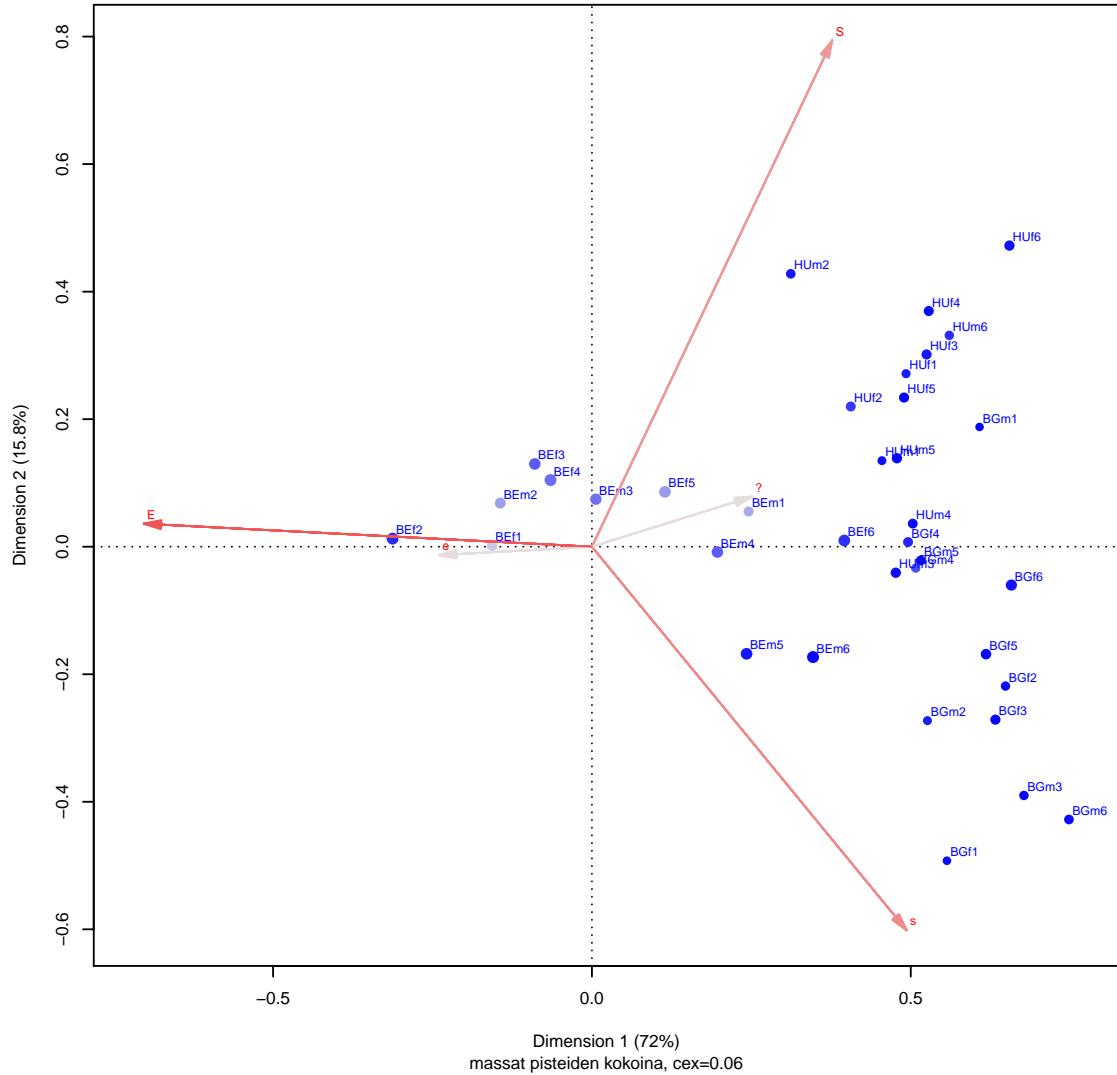
#BGHSubset <- c(13:24, 61:72)
#BEDEDKFISubset <- c(1:12, 25:36, 37:48, 49:60)
#DEDKFISubset <- c(25:36, 37:48, 49:60)

BEBGHSubset <- c(1:12, 13:24, 61:72)
maagaCA2sub3 <- ca(~maaga + Q1b, ISSP2012esim1b.dat, subsetrow = BEBGHSubset)

# Vilkaistaa numeerisia tuloksia, kopioidaan tekstiin jos on tarpeen
# maagaCA2sub3
summary(maagaCA2sub3)
```

```
##
## Principal inertias (eigenvalues):
##
##   dim    value      %   cum%   scree plot
##   1     0.086111  72.0  72.0 ****
##   2     0.018841  15.8  87.8 ***
##   3     0.011172   9.3  97.1 **
##   4     0.003477   2.9 100.0 *
##   -----
##   Total: 0.119602 100.0
##
##
## Rows:
##   name   mass  qlt  inr   k=1 cor ctr   k=2 cor ctr
## 1 | BEf1 |  14  152  19 | -156 152  4 |   2   0   0 |
## 2 | BEf2 |  24  826  24 | -313 824  28 |  13   1   0 |
## 3 | BEf3 |  21  623   7 |  -90 201   2 | 130 422  19 |
## 4 | BEf4 |  24  556   6 |  -65 155   1 | 105 401  14 |
## 5 | BEf5 |  23  355  11 | 115 227   3 |  86 128   9 |
## 6 | BEf6 |  23  810  37 | 396 810  41 |  10   0   0 |
## 7 | BEm1 |  11  288  21 | 246 274   8 |  55 14   2 |
## 8 | BEm2 |  17  333  11 | -144 271   4 |  68 61   4 |
## 9 | BEm3 |  20  531   2 |    6   4   0 |  75 528   6 |
## 10 | BEm4 |  22  620  11 | 197 618  10 |  -8   1   0 |
## 11 | BEm5 |  22  917  18 | 243 620  15 | -168 297  33 |
## 12 | BEm6 |  26  977  33 | 347 782  36 | -173 195  41 |
## 13 | BGf1 |    5  979  23 | 557 549  18 | -492 430  63 |
```

Kontribuutiokartta: sarakkeiden(abs.) ja rivien(rel.) värisävy


```

## 14 | BGf2 | 8 974 32 | 649 875 38 | -219 99 20 |
## 15 | BGf3 | 12 1000 46 | 633 844 54 | -271 155 45 |
## 16 | BGf4 | 10 847 25 | 496 847 30 | 7 0 0 |
## 17 | BGf5 | 14 961 50 | 618 894 62 | -168 66 21 |
## 18 | BGf6 | 18 939 71 | 658 931 92 | -60 8 4 |
## 19 | BGm1 | 5 999 15 | 608 912 19 | 188 87 9 |
## 20 | BGm2 | 6 892 21 | 526 703 20 | -273 189 25 |
## 21 | BGm3 | 8 994 41 | 677 746 43 | -390 247 64 |
## 22 | BGm4 | 8 669 25 | 508 666 23 | -34 3 0 |
## 23 | BGm5 | 10 949 24 | 516 947 32 | -22 2 0 |
## 24 | BGm6 | 9 978 58 | 748 737 60 | -428 241 89 |
## 25 | HUf1 | 7 888 20 | 493 681 19 | 271 207 26 |
## 26 | HUf2 | 11 762 25 | 406 589 20 | 220 173 27 |
## 27 | HUf3 | 12 916 39 | 525 688 37 | 301 227 56 |
## 28 | HUf4 | 11 970 40 | 528 651 36 | 370 319 81 |
## 29 | HUf5 | 12 985 29 | 490 802 32 | 234 183 34 |
## 30 | HUf6 | 13 933 75 | 655 614 64 | 472 319 151 |
## 31 | HUm1 | 6 948 12 | 455 871 14 | 135 77 6 |
## 32 | HUm2 | 9 902 24 | 312 313 10 | 428 589 90 |
## 33 | HUm3 | 13 945 26 | 477 938 33 | -41 7 1 |
## 34 | HUm4 | 10 965 22 | 503 960 29 | 36 5 1 |
## 35 | HUm5 | 13 993 26 | 478 916 33 | 139 77 13 |
## 36 | HUm6 | 8 839 33 | 560 622 29 | 331 217 46 |

##
## Columns:
##      name   mass   qlt   inr   k=1 cor ctr   k=2 cor ctr
## 1 | S | 99 944 214 | 351 479 142 | 346 465 630 |
## 2 | s | 238 942 247 | 297 711 244 | -169 231 362 |
## 3 |   | 168 435 107 | 180 426 63 | 26 9 6 |
## 4 | e | 261 640 65 | -138 639 57 | -4 0 0 |
## 5 | E | 234 966 368 | -426 965 494 | 10 1 1 |

```

```
# kahden osaratkaisun kokonaisinertia
```

```
# 0.143551 + 0.119602 = 0.263153
# koko datalla 0.263154
```

Kahden osajoukon inertioiden summa on sama kuin koko aineiston, Selitysasteet kuitenkin nousevat, mutta vielä oleellisempää on kahden aika erilaisen ryhmän havaitseminen.

Belgian jotkun pisteet: huono kvaliteetti (BEf1, BEf5,BEm1, BEm2). Bulgaria ja Unkari hyvin esitetty. Belgia on pulmallinen tapaus, omissa dimensioissaan.

Luku 7

Monimuuttuja-korrespondenssianalyysi (MCA)

k MG:n jäsentely CA:n tutkimusasetelmista (within - between), kokoaan myös edeltävät analyysit “samana katon alle”.

k Idea: taulukoiden yhdistely “supertaulukoksi” tai matriisiksi, analysoidaan kahden muuttujan ristiintaulukoinnin laajennuksena useita kahden muuttujan ristiintaulukointeja.

k MCA stacked&concat - analyysin erikoistapauksena.

k CA SVD:tä soveltavana ratkaisualgoritmmina, jolle “syötetään” sopiva matriisi. Benzecri: löydettävä vain matriisi joka dekomponoidaan.

k1 kahden muuttujuajoukon väliset yhteydet

k2 yhden muuttujuajoukon muuttujien väliset yhteydet

k3 wrt samples ja wrt variables

k4 Yksinkertaisesta monimutkaisempaan 0. Täydentävät pistet tulkinnan apuna, yleistyökaluna (“jack of all trades but master of none”) esitelly ensimmäisenä. Tärkeä lisä kaikissa analyyseissä.

1. yhteisvaikutusmuuttujat **K4-1** -max kolmen muuttujan yhtesivaikutusmuuttuja - taulukko harsoontuu

2. Yksi “selittävä” muuttuja, useampi “selittävä” **K4-2**”

- pinotut taulukot (käytännössä matriisit, helpompi pinota R:ssä, Burtin taulun käyttö)

3. Taulukoiden yhdistäminen yleisemmin **K4-3**

- monta “selittää” ja “selittävä”: taulukoita pääallekkäin ja rinnakkain, lohkomatriisi
- ABBA: voidaan esim. jakaa taulukko (viite) osatauluiksi
- tästä hieman tarkemmin teorialitteessä; symmetriset taulut (esim. vastaukset eri vuosina, isän ja pojan ammatti), matched matrices

4. MCA **K4-4**

K-n

tulkinnan tärkeimmät periaatteet

- kaikki erot suhteellisia eroja
- ca-ratkaisu approksimaatio; voi olla hyvä, mutta myös huono -CA on hajonnan (intertian) dekomponoinnin menetelmä.
- Toiset (esim. MG, "ranskalaiset") painottavat graafista menetelmää ja kuvien oikeaa tulkintaa), voi ymärtää myös moniulotteisenä skaalausena (MDS: etsi skaalaus, joka maksimoi korrelaation) tai moniuotteisena varianssianalyysinä (ANOVA)
- tulkinnan tarkennus molemmissa alaluvuissa

**edit* Tässä jaksossa korostuu data-analyykin eksplotatiivinen luonne, datan kaivelu ja näkökulmien muuntelu. Missä dimensiossa yhteydet ja riippuvuudet piileksivät? Kartta on tässä mielessä kartta(vaikka hieman outo), osoittaa yhdessä numeeristen tulosten kanssa suuntaa.

7.1 Pinotut ja yhdistetyt taulukot (stacked and concatenated tables)

Pinotut taulut: perusidea

```
knitr::include_graphics('img/stacked1.png')
```

kaksi selitettävää - kolme selittäjää		
	Q1b: S,s, ?, e, E	Q1c: S,s, ?, e, E
maa		
ikä-sukupuoli (ga)		
koulutustaso (edu)		

Kuva 7.1: Pinotut ja yhdistetyt taulut - periaate

Lisättiin kuva

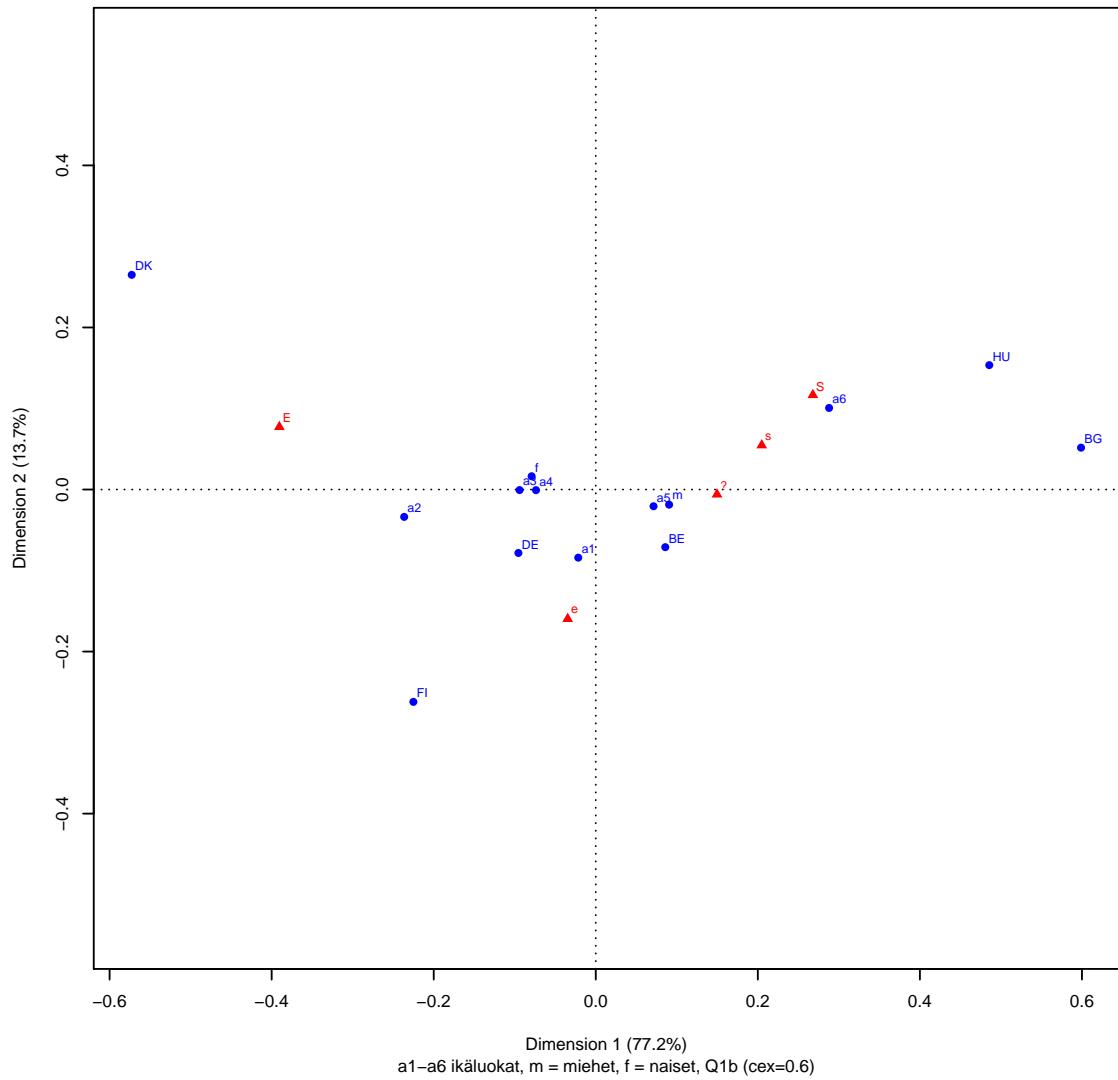
Kun yhdistetty taulu rakennetaan matriiseista, karttojen muuttujanimiä joudutaan siistimään. Kuvat voivat myös herkästi kääntyä akselien ympäri, ne kannataa kääntää vertailun helpottamiseksi samanlaisiksi kuin muut.

Kartan tulkinta; miten eroaa yhteisvaikutusmuuttujan analyysistä?

Perustulkinta akseleille ei muudu, eikä maapisteiden sijoittuminenkaan.

Mikä on maapisteiden ja kahden selittävän (eksogeenisen) muuttujan pisteen yhteys sarakepisteisiin?

Pinottu taulukko – symmetrinen kuva1

Kuva 7.2: Q1b: Lapsi kärsii jos äiti käy työssä

Koko aineiston kartassa ikäluokkapisteet ja sukupuolipisteet ovat pakkautuneet maapisteitä tiiviimmin origon ympärille. Ikäluokkapisteiden (koko aineiston keskiarvot) selvä kontrasti on vanhimman (a6) ja toiseksi nuorimman välillä 1. dimenision suuntaan.

Ikäluokkapisteet ovat koko aineiston keskiarvopisteitä, niiden sijantia voi tulkita pistejoukko kerrallaan kuuden maapisteidenkin. Mitään yhteisvaikutuksia ei analysoida eksplisiittisesti. Karttaa voi verrata sukupuoli-ikäluokka yhteisvaikutusmuuttujan analyysin aiemmin. Naispiste on tiukassa nipussa ikäluokkien a3 ja a4 kanssa aivan origon vasemmalla puolella. Miesten keskiarvopiste on hieman origosta oikealle, yhdessä ikäluokan a5 kanssa.

Taustamuuttujat: numeeristen tulosten tarkastelua

Lisäpisteet on hyvin esitetty, niiden etäisyysläpiä voi luotettavasti arvioida kuvasta. Poikkeus on nuorin ikäluokka (a1, qlt = 501). Inertian osuudet (inr) ovat yhtä vaativammia kuin Belgian (28) ja Saksan (29), (m = 20, f = 17, a2 = 40, a6 = 83), samoin kontribuutiot akseleiden inertiaan. 1. dimension kontribuutio (ctr) on suuri (>800) kaikilla paitsi nuorimmalla ikäryhmällä (a1) jolla 2. dimension selittää lähes puolet sen inertiesta (470).

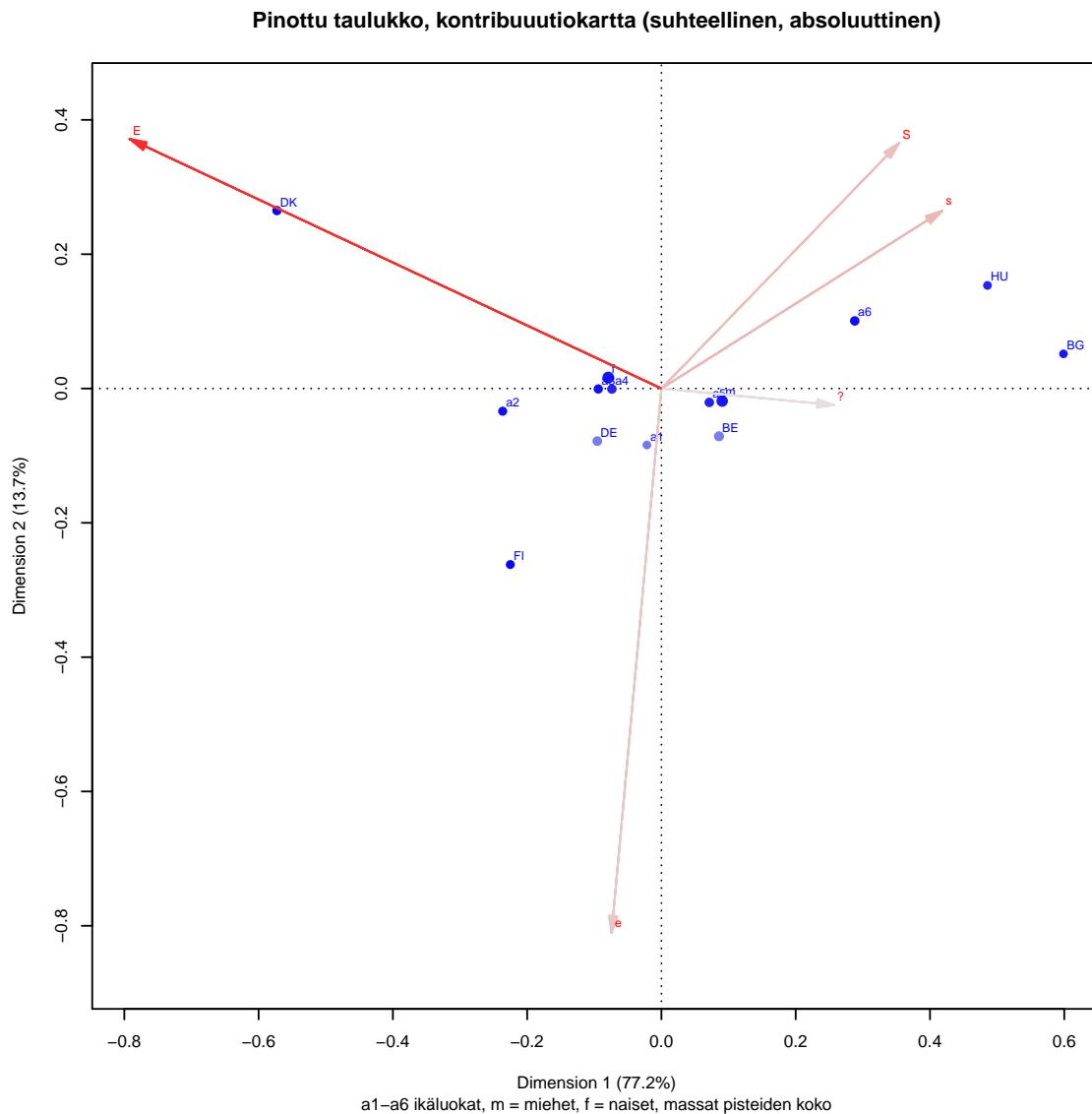
Vilkaistaan taas numeerisia tuloksia, varmistetaan tulkinta. Tämän voi poistaa lopullisesta versiosta.

```
summary(Concat1jh.CA1)
```

```
## 
## Principal inertias (eigenvalues):
## 
##   dim      value      %    cum%   scree plot
##  1      0.056877  77.2  77.2 *****
##  2      0.010116  13.7  91.0 ***
##  3      0.003923   5.3  96.3 *
##  4      0.002711   3.7 100.0 *
## 
##   ----- -----
## Total: 0.073628 100.0
## 
## 
## Rows:
##      name   mass  qlt  inr   k=1 cor ctr   k=2 cor ctr
## 1 | BE | 82 498 28 | 86 295 11 | -71 203 41 |
## 2 | BG | 38 907 204 | 599 901 238 | 52 7 10 |
## 3 | DE | 70 498 29 | -95 298 11 | -78 200 43 |
## 4 | DK | 57 990 310 | -573 816 328 | 265 175 394 |
## 5 | FI | 45 987 75 | -225 419 40 | -262 568 309 |
## 6 | HU | 41 856 168 | 486 778 169 | 153 78 95 |
## 7 | m | 156 910 20 | 91 873 22 | -19 37 5 |
## 8 | f | 178 910 17 | -79 873 20 | 16 37 5 |
## 9 | a1 | 39 501 8 | -22 31 0 | -84 470 27 |
## 10 | a2 | 50 958 40 | -236 939 49 | -34 19 6 |
## 11 | a3 | 56 958 7 | -94 958 9 | -1 0 0 |
## 12 | a4 | 63 841 6 | -74 841 6 | -1 0 0 |
## 13 | a5 | 62 868 5 | 71 801 6 | -21 67 3 |
## 14 | a6 | 63 957 83 | 288 852 92 | 101 104 63 |
## 
## Columns:
##      name   mass  qlt  inr   k=1 cor ctr   k=2 cor ctr
## 1 | S | 99 786 147 | 268 661 126 | 117 125 134 |
## 2 | s | 238 843 172 | 205 787 175 | 55 56 70 |
## 3 | | 168 640 80 | 150 639 66 | -6 1 1 |
## 4 | e | 261 970 97 | -35 44 6 | -160 926 657 |
## 5 | E | 234 1000 504 | -390 962 628 | 77 38 138 |
```

```
# 14 riviä, inertiaakontribuution keskiarvo
# 1000/14 = 71
```

edit Galkussa myös subsetCA-kartta, josta Unkari ja Bulgaria on jätetty pois. Ei mitään oleellista lisätietoa, jotken ei esitetä tässä. Ensimmäisen dimension osuus interitasta laskee ja toisen kasvaa. Kartan selkeys ei parane.

Kuva 7.3: Q1b: Lapsi kärsii jos äiti käy työssä

Sarekkeista E-sarake (täysin eri mieltä) määrittää akseleita vahvasti, kontrastina kaksi konservatiivista vastausta (S ja s) ja myös neutraali vaihtoehto (e). Numeerista tuloksista nähdään, että ikäluokat vaikuttavat juuri ensimmäiseen tärkeimpään dimensioon.

Belgian ja Saksan pisteet on esitetty kartassa huonosti, samoin nuorin ikäluokka. Muiden pisteiden sijaintia voidaan arvioida myös sarakkeiden ja rivipisteiden välillä. Ikäluokkien kontrasti on selvä toiseksi nuorimman (a2) ja vanhimman (a6) välillä.

edit Ikäluokkipisteet asymmetrisessä kontribuutiokartassa sarakkeiden keskiarvona, samoin maapisteet. Esimerkiksi vanhimmassa ikäluokassa on suhteellisesti paljon vastauksia samaa mieltä olevia ja neutraaleja ja vähän erimielisiä.

Hyvin yksinkertainen esimerkki.

edit Mutta tässä esimerkkiaineisto, jossa ei puuttuvia tietoja. Ne olisivatkin aika pulmallisia, varianssin dekomponointi ei onnistu jos reunajakaumat ovat alitaluiissa erilaisia.

7.2 Matched matrices

k lyhyesti matriisien yhdistelystä hyvin yleisenä analyysin menetelmänä. Voidaan tarkastella luonteeltaan erilaisten muuttujaryhmien tai muuttujien yhteyksiä kuten edellisessä esimerkissä.

Huom! (16.10.20) Jos ja kun ei tehdä analyysiä, ei tarvitse omaa jaksoa. Kannattaa mainita, ehkävain teoriajakossa? Idea: matriisien yhdistämällä saadaan ote monenlaiseen tutkimusongelmaan. Benzecri: data-analyysissä on vain löydettyvä oikea matriisi joka diagonalisoidaan.

Ref:CAip ss. 177 (?), HY2017_MCA, Greenacre JAS 2013 (sovellus ISSP 1989,4 kysymystä ‘pitäisikö äidin olla kotona’, 8 maata), tässä artikkelissa “SVD-based methods”, joista yksi CA (muut biplots, PCA, compositional data/log ratios). (?)

ABBA “We consider the joint analysis of two matched matrices which have common rows and columns, for example multivariate data observed at two time points or split according to a dichotomous variable. Methods of interest include principal components analysis for interval-scaled data, correspondence analysis for frequency data, log-ratio analysis of compositional data and linear biplots in general, all of which depend on the singular value decomposition. A simple result in matrix algebra shows that by setting up two matched matrices in a particular block format, matrix sum and difference components can be analysed using a single application of the singular value decomposition algorithm. The methodology is applied to data from the International Social Survey Program comparing male and female attitudes on working wives across eight countries. The resulting biplots optimally display the overall cross-cultural differences as well as the male–female differences. The case of more than two matched matrices is also discussed.”

Edellisen menetelmän variantti, jossa ryhmien väliset ja sisäiset erot saadaan esiin. Inertian jakaminen.

Samanlaisten rivien ja sarakkeiden kaksi samankokoista taulua, esimerkiksi sukupuolivaikutusten arviointi. Al-kuperäinen taulukko jaetaan kahdeksi taulukiksi sukupuolen mukaan. Matriisien yhdistäminen (concatenation) riveittäin tai sarakkeittain ei näytä optimaalisesti mm - matriisien eroja.

Ryhmiä välisen ja ryhmien sisäinen inertian erottaminen, **ABBA** on yksi ratkaisu (ABBA matrix, teknisesti block circular matrix).

Luokittelun voi olla myös kahden indikaattorimuuttujan avulla jako neljään taulukkoon (esim. miehet vs. naiset länsieuroopassa verratuna samaan asetelmaan itä-Euroopassa). Samaa ideaa laajennetaan.

Esimerkkinä “Attitudes to women working in 2012”.

7.3 MCA - monimuuttujakorrespondenssanalyysi

k Terminologiasta: monta muuttuja on jo ollut käytössä. MCA on monimuuttujamenetelmä samassa mielessä kuin faktorianalyysi. Analysoidaan usean statukseltaan samanlaisen muuttujan välistä suhteita, ja myös niiden yhteyksiä tutkimusongelman kannalta ”eksogeeniisiin” taustamuuttuihin tai ”selittäjiin”. Surveytutkimuksen kyselylomakkeen kysymyspatterit luotaavat tietoa joistain taustalla olevista asenteista.

edit yksi kappale, jossa tutkimusasetelmaa verrataan tilastollisten mallien asetelmaan? Jako ”selittäjiin” ja selittävään, moniyhtälömallit? Faktorianalyysi tässä selkein vertailukohde

k Matemaattisesti kaikki muuttuu paljon mutkikkaammaksi, ja yksinkertaisen perustapauksen selkeät tulkinnot eivät toimi. Tärkeä asia: CA:n skaalausominaisuudet ja visuaalinen tulkinta pätevät edelleen.

edit Teorialiitteessä tästä enemmän, ranskalaiset hieman eri mieltä **Viitteitä**

MG ja MG&Prado ovat tutkineet ISSP-datalla tätä ongelmaa. Biplots In practice - kirja (?), ss.142- "dimensions of middleness". Mg ja Prado artikkelissaan (?) ja samasta teemasta laajentaen kokoomateoksessa (?), ss. 197-217. Aineistona jälkimmäisessä tutkimuksessa on sama kysymyssarja kuin tässä 1994 datasta. Kysymyksissä on jonkin verran eroja. Ensimmäisessä artikkelissa he komentoivat vertaisarvioitsijoiden ehdotuksia. Kuvia voisi selkiyttää esittämällä vain osan pisteistä sarjassa karttoja, mutta ratkaisu perustuisi siinäkin koko dataan ja sitä nimenomaan ei haluta. Toinen ehdotus on yhdistää ne vastausvaihtoehdot jotka eivät ole tutkimuksen kohteena yhdeksi yhdistetyksi kategoriaksi. Tällöin osajoukon korrespondenssianalyysin kätevä inertia dekomponointi osajoukille ei toimisi. Ratkaisu ei toimi ollenkaan yleisimmissä osajoukoissa.

k Data

k Taustamuuttujien taulukoissa on yllättävän isoja eroja, jotkut taulukoiden luokat ovat nollia tai hyvin vähän havaintoja. Luokkia pitäisi yhdistellä, jo pelkästään "kuvaroskan" takia. Ei tehdä.

k Puuttuvat havainnot, muutama numero vain mitä "listwise delete" saa aikaan.

#Puuttuvien tietojen yleiskuva

```
# Puuttuvat tiedot aineistossa - viite datan dokumentointiin jossa taulukot.
# Vaihtelee maittain ja muuttujittain, paljon.
```

```
# Koko data (G1_1_data2.Rmd - skriptissä valitut muuttujat ja 25 maata)
#
#sum(!complete.cases(ISSP2012jh1d.dat)) = 9455
#dim(ISSP2012jh1d.dat) = 32823
#9455/32823 = 0.2880602
```

 # Puuttuvat tiedot valitussa MCA-aineistossa

```
#missingMCAvars1 <- c("Q1a", "Q1b", "Q1c", "Q1d", "Q1e", "Q2a", "Q2b", "edu",
#                         "sosta", "urbru", "maa", "ika", "sp")
#missingTestMCA1.dat <- ISSP2012jh1d.dat %>% select(all_of(missingMCAvars1))

#sum(!complete.cases(missingTestMCA1.dat)) = 6101
#dim(missingTestMCA1.dat) = 32823
#6101/32823 = 0.1858758 Puuttelisten havaintojen osuus.
```

Koko tähän tutkimukseen valitussa aineistossa (25 maata ja muuttujat, poistettu havainnot joissa ikä tai sukupuoli puuttuu) 71% havainnoista on kaikki tiedot.

MCA-analyyseihin valitun $7 + 3 = 10$ muuttujan aineiston havainnoista 81% on vailla puuttuvia tietoja. Jos puuttuvat tiedot poistetaan (ns. "listwise delete", poistetaan jos yksi tai useampi tieto puuttuu) viidesosa datasta jää pois.

k lyhyt kappale - puuttuvien tietojen käsittely on laaja aihe. Otantamenetelmissä ja survey-aineistojen (kyselytutkimusten) oppaissa käsitelty monipuolisesti.

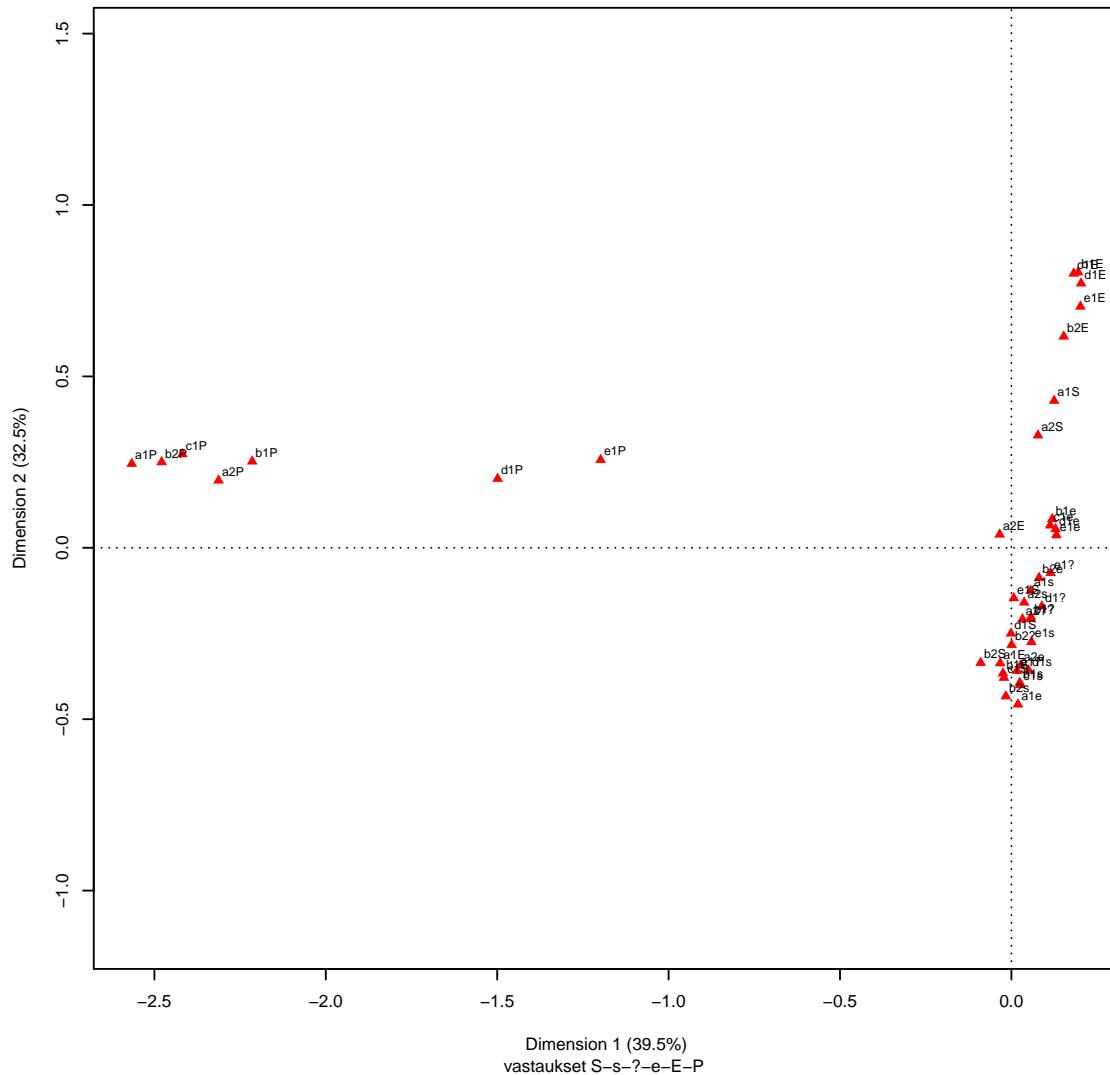
k Miten liittyy tähän? CA on koko aineiston kuvalevaa analyysiä, ei päättelyä otoksesta perusjoukon tasolle. Miten puuttuvia vastauksia voisi kuvailta? Toisaalta edellisen jakson menetelmien soveltaminen on mahdotonta, jos jotain ei tehdä (reunajakaumat oltava samoja).

MCA1 - seitsemän kysymystä (jokaisessa viisi vaihtoehtoa)

Aineistossa on 32 823 havaintoa ja seitsemän muuttujaa.

k Perustulkinta: Inertian selitysosuudet ovat paljon pienempiä, ja ratkaisu on selvästi kaksilotteinen. Puuttuvat vastaukset erottuvat omana ryhmänä, ja varsinaiset vastaukset ovat pakkautuneet y-akselin oikealle puolelle. Niiden erot näkyvät vain toisessa dimensiossa. Ensimmäinen dimensio kuvailee vastaanottoon (syystä tai toisesta) vs. kaikkia vastauksia.

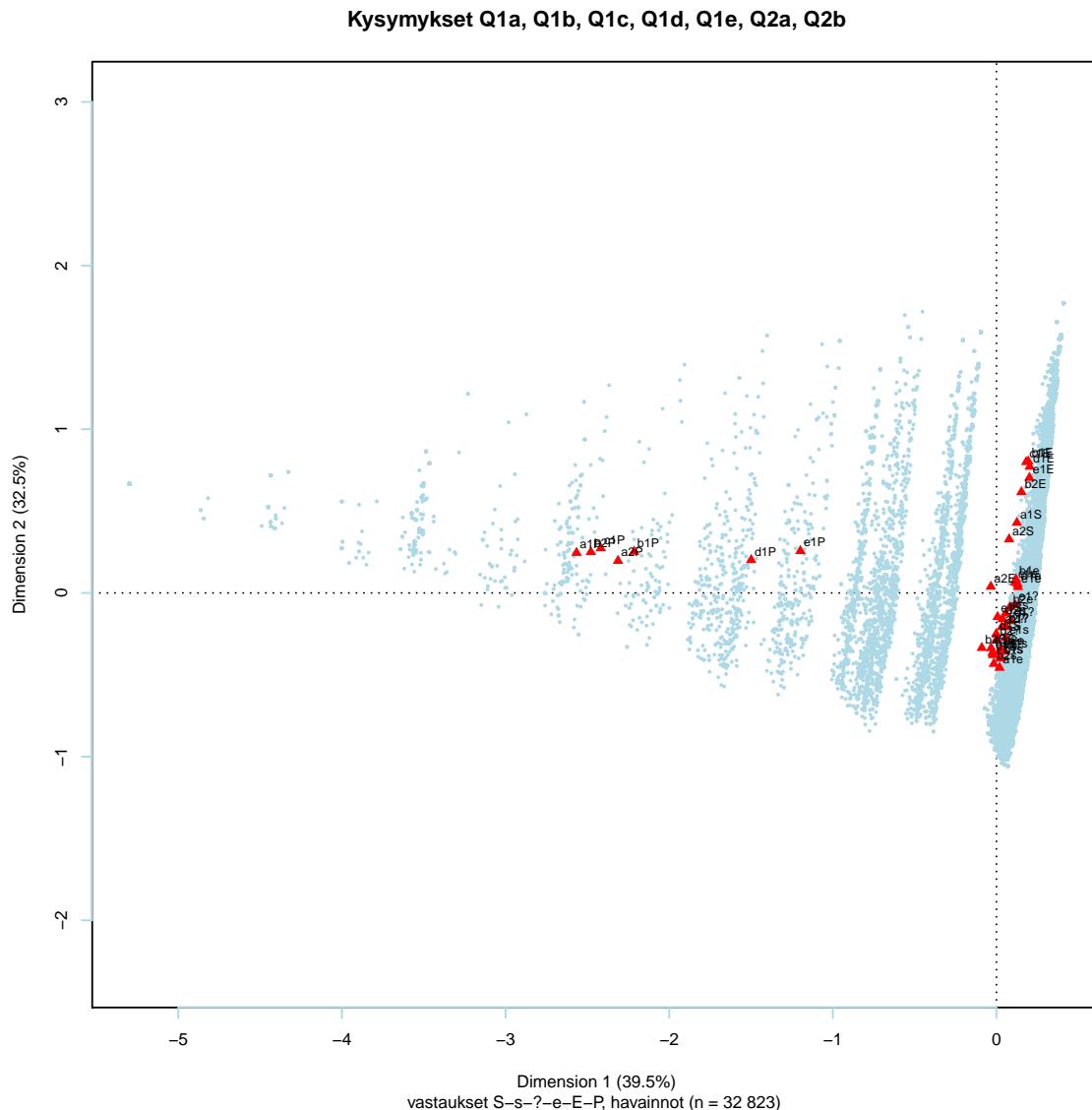
Kysymykset Q1a, Q1b, Q1c, Q1d, Q1e, Q2a, Q2b

Kuva 7.4: MCA: Seitsemän kysymystä - 25 maata, kartta 1

Pystyakselin suuntaan kontrasti näyttäisi olevan konservatiiviset ylhäällä, modernit ja liberaalimmat alhaalla. Pisteitä on vaikea erottaa toisistaan.

Karttaa voi parantaa lisäämällä siihen vastaajien ($n = 32\ 823$) pisteet (viite MG - ekologiakirja, jossa vanhempi ISSP-data).

Kuva 7.5: MCA: Seitsemän kysymystä - 25 maata, kartta 2

Jokainen havainto on sarakevektoreiden keskiarvopiste. Sarakevektoreita ei voi tulkita yhtä selkeästi kuin yksinkertaisessa korrespondenssianalyysissä. Ne eivät edusta kysymystä vaan kysymyksen yhtä vastauskategoriaa, pitkä jono nollia ja ykkösiä. Rivipiste on vastauksiaan vastaavien sarakepisteiden keskiarvopiste. Jos vastaaja on valinnut vaihtoehdot (a1S, a2S, ..., b2?) se on näiden pisteiden keskiarvopiste.

Oleellista MCA-kartan tulkinnassa on kuitenkin yleiskuvan muodostaminen, geometrinen tulkinta on hieman hankala. Skaalausominaisuudet MCA kuitenkin säilyttää (**Viite**, teorialiitteessä hieman tarkemmin).

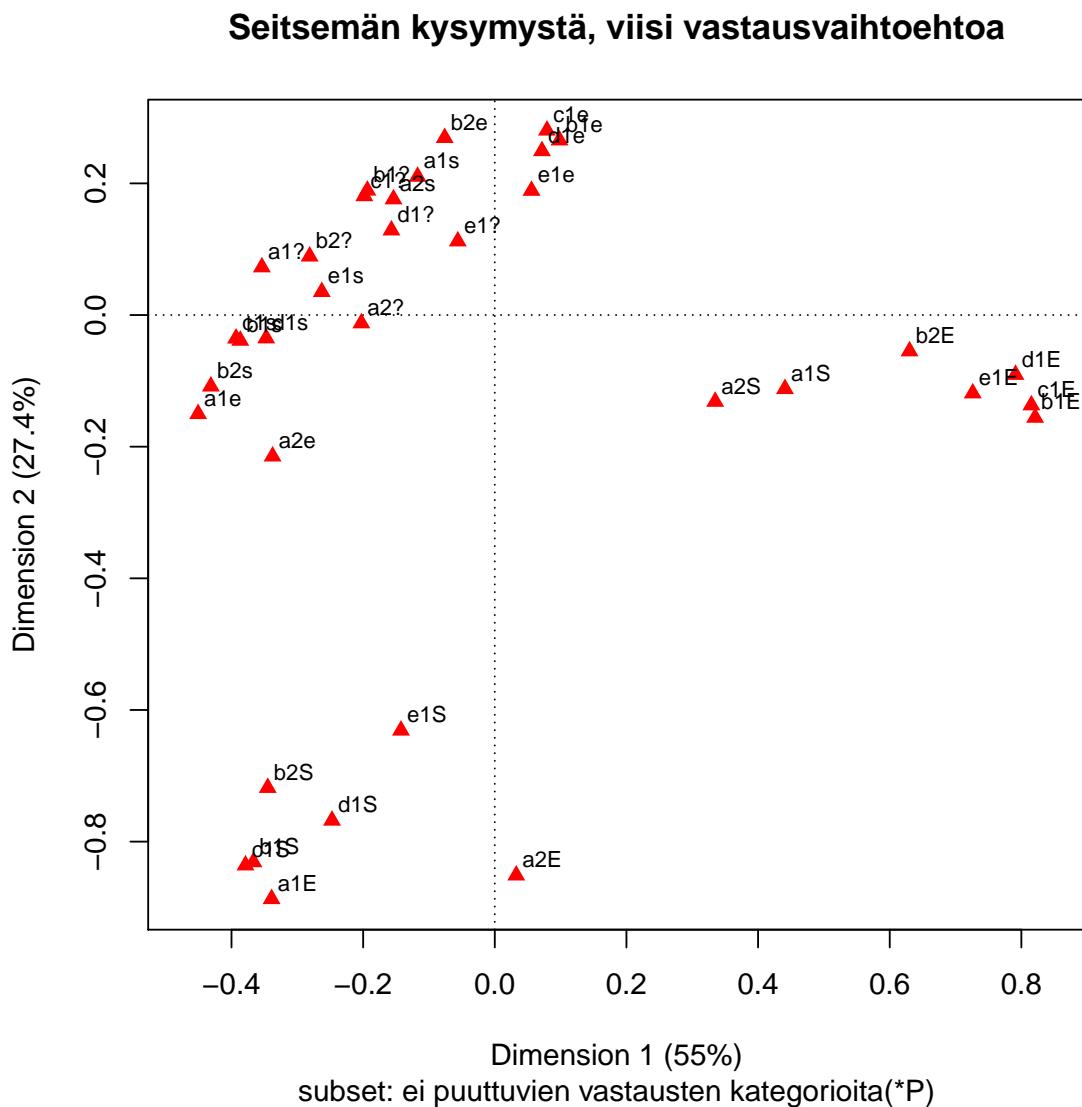
Myös riviprofilit ovat samanlaisia, jokaisella rivilla on kuudessa kategoriassa (vastaukset ja puuttuva tieto nollia ja yksi ykkönen. Rivien välistä etäisyyttä määrittelevä ainoastaan "erimielisydet", ja GDA-kirjan (**viite**) ohjeen mukaan MCA-karttojen tulkinta pitäisi aloittaa yksilöiden pilven ääripäistä.

Pistepilven muoto kertoo, kuinka pienenevä joukko vastaajia lähestyy kiilana puuttivien tietojen pisteitä. Kaikkiin kysymyksiin vastanneet ovat massana kuvan oikeassa laidassa. Pistepilvet oikealta vasemmalle kuvavat kuinka moneen kysymykseen on jätetty vastaamatta.

(MG-vastaava kuva (?), luku 14. "dimensions of middleness.") Pieni joukko määrä koko kartan koordinaatiston.

Osajoukon MCA

k Osajoukon MCA ratkaisee ongelman tyylikkäästi.

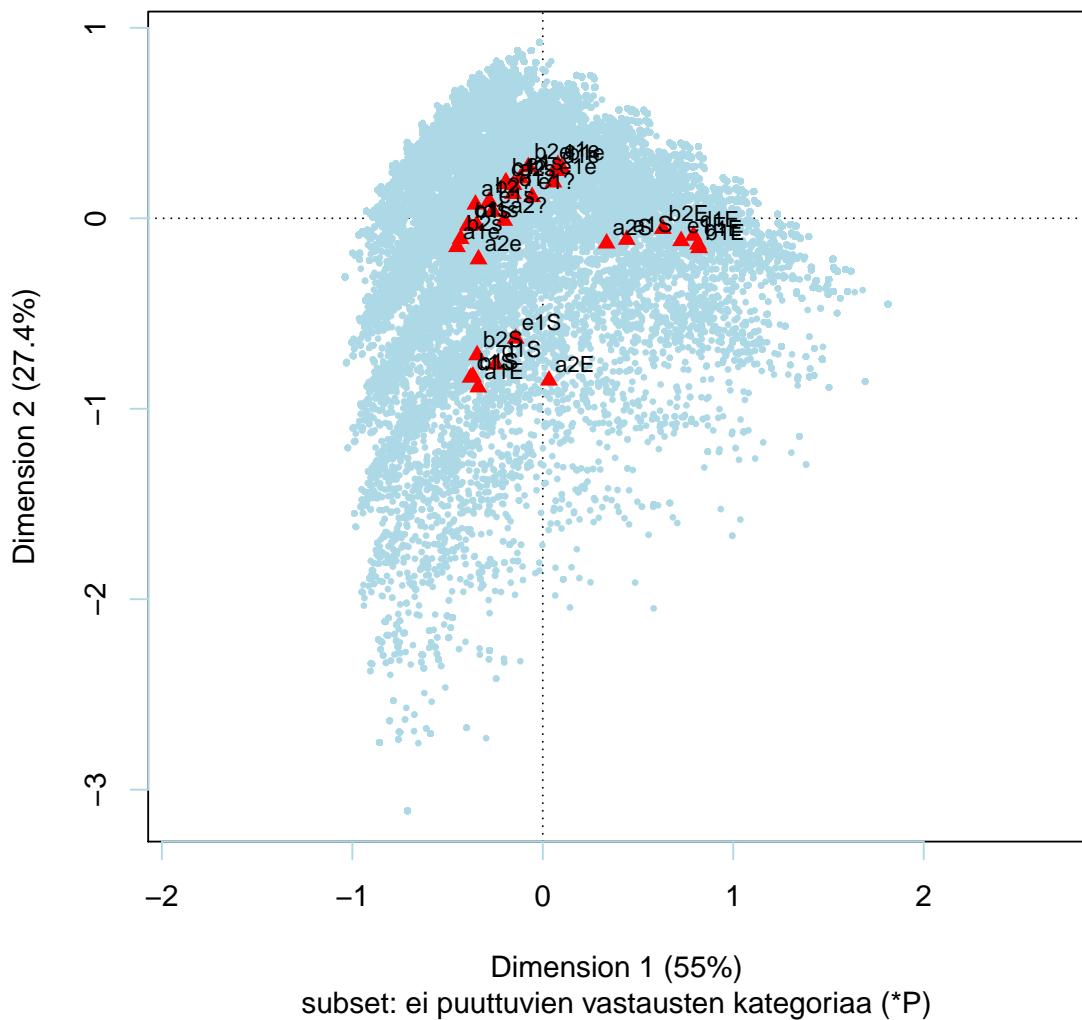
Kuva 7.6: MCA: Seitsemän kysymystä - 25 maata, kartta 3

k Tulkinta: kontrasti “ääripäiden” välillä, vahvat mielipiteet (S ja E) hallitsevat vasenta alakulmaa ja oikeaa laitaa x-akselin tuntumassa. Maltilliset vastaukset ja neutraali vaihtoehto ovat ylhällä vasemmalla.

k Johtopäätös: seitsemän kysymystä erottelee hyvin vastaajat liberaali - konservatiivi - aksellilla. Maltilliset ja neutraalit vastaukset sijaitsevat ääripäiden välissä. Karttaan voi hahmotella diagonaalisen akselin vahvojen mielipiteiden ryppäiden välille. Muut vastaukset ovat ns. kaariefektiin mukaisesti näiden välisellä U-muotoisella linjalla. Tämä kuuluisa Guttan efekti kertoo järjestysasteikon muuttujien korrelaatiosta, hyvä asia

kun kysymyksillä luodataan asenteita naisten työssäkäyntiin. Kaariefekti on myös ”geometrinen välittämättömyys”, tarkemmin teorialiitteessä.

Seitsemän kysymystä, viisi vastausvaihtoehtoa

Kuva 7.7: MCA: Seitsemän kysymystä - 25 maata, kartta 4

Kun kartalle lisätään havainnot, nähdään selvästi kuinka suuri hajonta on havaintojen pilvessä verrattuna vastauskategoroiden pilveen.

Asymmetrisen kartta näyttäisi olevan paras vaihtoehto, vastausvaihtoehdot erottuvat selvemmin.

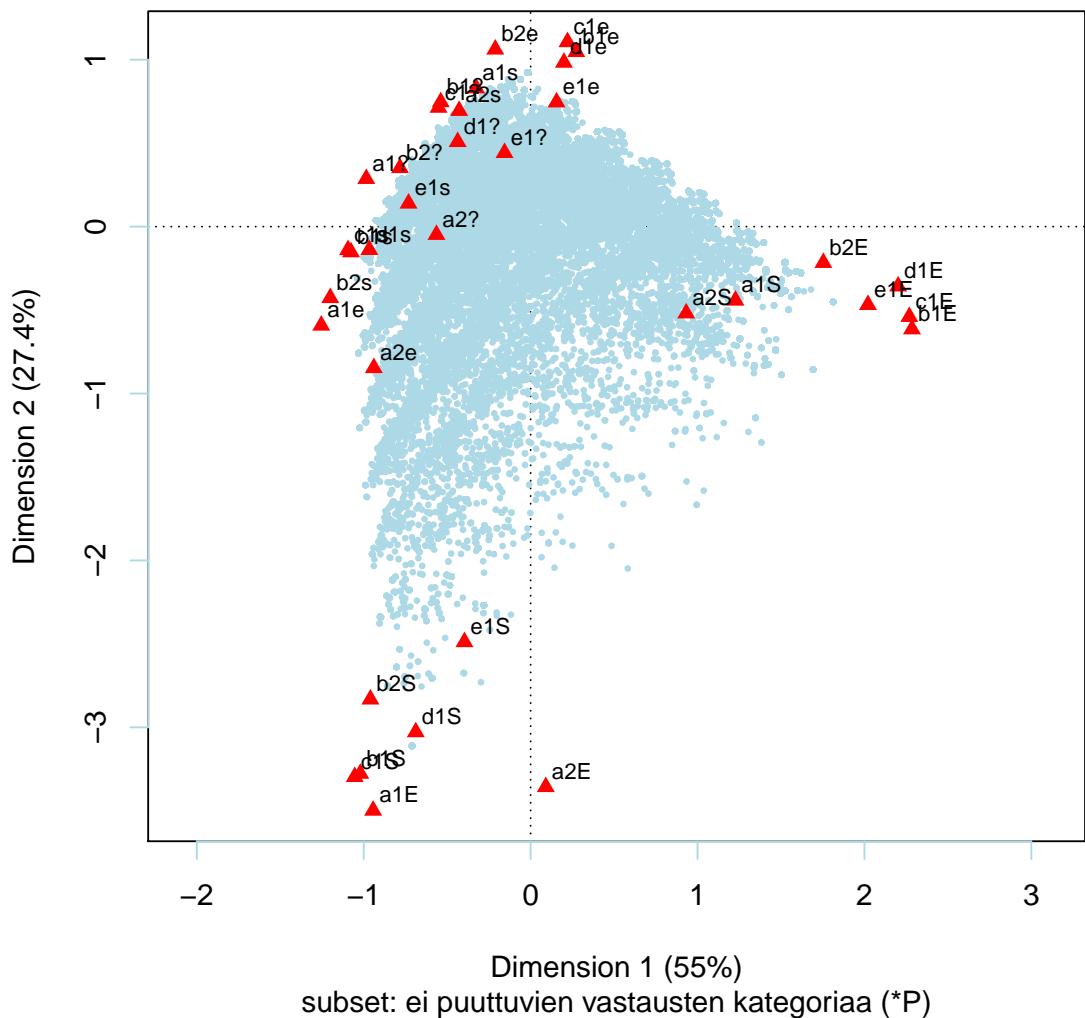
edit1 Jostain syystä en saa toimimaan mjca-funktiossa subsecat - parametrin kanssa täydentäviä muuttuja supcol.

edit2 MCA - numeeriset tulokset

```
summary(Qmuuttujat2.mca)
```

```
##  
## Principal inertias (eigenvalues):
```

Seitsemän kysymystä, viisi vastausvaihtoehtoa – asymmetrinen kartta

Kuva 7.8: MCA: Seitsemän kysymystä - 25 maata, kartta 5

```

##  

##   dim      value      %    cum%    scree plot  

## 1      0.129087  55.0  55.0  ****  

## 2      0.064296  27.4  82.4  *****  

## 3      0.014807   6.3  88.7  **  

## 4      0.008871   3.8  92.5  *  

## 5      0.000538   0.2  92.7  

## 6      0.000221   0.1  92.8  

## 7      0.000156   0.1  92.9  

## 8      6.9e-050   0.0  92.9  

## 9      1e-06000   0.0  92.9  

##  

##----- -----  

## Total: 0.234728  

##  

##  

## Columns:  

##   name   mass  qlt  inr    k=1 cor ctr    k=2 cor ctr  

## 1 | a1S | 48  975  29 | 441 916 73 | -112 59  9 |  

## 2 | a1s | 54  869  20 | -117 206  6 | 210 663 37 |  

## 3 | a1? | 15  653  27 | -354 626 14 | 73  26  1 |  

## 4 | a1e | 18  788  29 | -451 709 28 | -150 79  6 |  

## 5 | a1E | 5   884  30 | -339 113  4 | -887 771 56 |  

## 6 | b1S | 12  818  37 | -367 133 12 | -831 685 128 |  

## 7 | b1s | 37  696  28 | -387 689 42 | -39  7  1 |  

## 8 | b1? | 26  527  25 | -194 269  8 | 189 258 14 |  

## 9 | b1e | 39  555  25 | 98  67  3 | 266 488 43 |  

## 10 | b1E | 24  889  43 | 821 858 126 | -156 31  9 |  

## 11 | c1S | 12  826  38 | -379 141 14 | -836 685 134 |  

## 12 | c1s | 36  698  29 | -393 692 43 | -35  6  1 |  

## 13 | c1? | 26  517  25 | -198 282  8 | 181 235 13 |  

## 14 | c1e | 38  550  26 | 79  41  2 | 281 509 46 |  

## 15 | c1E | 26  890  43 | 815 865 134 | -137 24  8 |  

## 16 | d1S | 12  851  34 | -247 80  6 | -768 771 112 |  

## 17 | d1s | 33  751  26 | -347 744 31 | -35  8  1 |  

## 18 | d1? | 32  561  23 | -157 336  6 | 129 226  8 |  

## 19 | d1e | 34  620  24 | 72  47  1 | 249 572 33 |  

## 20 | d1E | 22  944  38 | 791 932 106 | -91 12  3 |  

## 21 | e1S | 15  910  31 | -142 44  2 | -631 866 90 |  

## 22 | e1s | 36  752  23 | -263 738 19 | 35  13  1 |  

## 23 | e1? | 34  350  22 | -56  70  1 | 112 279  7 |  

## 24 | e1e | 32  597  23 | 56  48  1 | 189 549 18 |  

## 25 | e1E | 15  1012  32 | 726 985 62 | -119 26  3 |  

## 26 | a2S | 49  1005  24 | 335 870 43 | -132 134 13 |  

## 27 | a2s | 59  989  19 | -154 428 11 | 176 561 28 |  

## 28 | a2? | 22  584  24 | -203 582  7 | -12  2  0 |  

## 29 | a2e | 8   794  26 | -338 565  7 | -215 228  6 |  

## 30 | a2E | 2   870  27 | 33  1  0 | -851 869 20 |  

## 31 | b2S | 12  922  33 | -345 173 11 | -718 750 94 |  

## 32 | b2s | 22  783  28 | -431 736 32 | -108 46  4 |  

## 33 | b2? | 27  640  25 | -281 582 16 | 89  58  3 |  

## 34 | b2e | 40  711  24 | -76  53  2 | 269 658 45 |  

## 35 | b2E | 39  939  37 | 630 932 119 | -55  7  2 |

```

Vilkaistaan 3d-ratkaisua - onko kolmella keskimmäisellä vaihtoehdolla "dimension of middleness"?
edit tämä poistetaan lopullisesta versiosta.

```
Qmuuttujat2d3 <- mjca(mcaDat11jh.dat, ps="\"", nd = 3,subsetcat=eiPvastaukset)
summary(Qmuuttujat2d3)
```

```
##
## Principal inertias (eigenvalues):
##
##   dim    value      %   cum%   scree plot
##  1     0.129087  55.0  55.0  ****
##  2     0.064296  27.4  82.4  ****
##  3     0.014807   6.3  88.7  **
##  4     0.008871   3.8  92.5  *
##  5     0.000538   0.2  92.7
##  6     0.000221   0.1  92.8
##  7     0.000156   0.1  92.9
##  8     6.9e-050   0.0  92.9
##  9     1e-06000   0.0  92.9
##
##   -----
##   Total: 0.234728
##
##
##
## Columns:
##   name   mass   qlt   inr   k=1 cor ctr   k=2 cor ctr   k=3 cor ctr
##  1 | a1S    48   976   29 | 441 916 73 | -112 59 9 | -18 1 1 |
##  2 | a1s    54   966   20 | -117 206 6 | 210 663 37 | 81 98 24 |
##  3 | a1?    15   786   27 | -354 626 14 | 73 26 1 | -163 133 26 |
##  4 | a1e    18   837   29 | -451 709 28 | -150 79 6 | -119 49 17 |
##  5 | a1E    5    935   30 | -339 113 4 | -887 771 56 | 229 51 16 |
##  6 | b1S    12   869   37 | -367 133 12 | -831 685 128 | 226 51 41 |
##  7 | b1s    37   798   28 | -387 689 42 | -39 7 1 | -149 102 55 |
##  8 | b1?    26   573   25 | -194 269 8 | 189 258 14 | -80 46 11 |
##  9 | b1e    39   836   25 | 98 67 3 | 266 488 43 | 201 281 107 |
## 10 | b1E    24   910   43 | 821 858 126 | -156 31 9 | -129 21 27 |
## 11 | c1S    12   876   38 | -379 141 14 | -836 685 134 | 226 50 43 |
## 12 | c1s    36   805   29 | -393 692 43 | -35 6 1 | -155 107 58 |
## 13 | c1?    26   571   25 | -198 282 8 | 181 235 13 | -87 54 13 |
## 14 | c1e    38   843   26 | 79 41 2 | 281 509 46 | 213 293 116 |
## 15 | c1E    26   908   43 | 815 865 134 | -137 24 8 | -119 18 25 |
## 16 | d1S    12   902   34 | -247 80 6 | -768 771 112 | 197 51 32 |
## 17 | d1s    33   828   26 | -347 744 31 | -35 8 1 | -112 77 28 |
## 18 | d1?    32   647   23 | -157 336 6 | 129 226 8 | -80 86 14 |
## 19 | d1e    34   896   24 | 72 47 1 | 249 572 33 | 173 276 69 |
## 20 | d1E    22   956   38 | 791 932 106 | -91 12 3 | -90 12 12 |
## 21 | e1S    15   949   31 | -142 44 2 | -631 866 90 | 135 40 18 |
## 22 | e1s    36   793   23 | -263 738 19 | 35 13 1 | -62 42 10 |
## 23 | e1?    34   475   22 | -56 70 1 | 112 279 7 | -75 126 13 |
## 24 | e1e    32   847   23 | 56 48 1 | 189 549 18 | 128 250 35 |
## 25 | e1E    15  1023   32 | 726 985 62 | -119 26 3 | -78 11 6 |
## 26 | a2S    49  1005   24 | 335 870 43 | -132 134 13 | -2 0 0 |
## 27 | a2s    59  1011   19 | -154 428 11 | 176 561 28 | 35 22 5 |
## 28 | a2?    22   770   24 | -203 582 7 | -12 2 0 | -115 186 19 |
## 29 | a2e    8    796   26 | -338 565 7 | -215 228 6 | 23 3 0 |
## 30 | a2E    2    920   27 | 33 1 0 | -851 869 20 | 202 49 5 |
## 31 | b2S    12   961   33 | -345 173 11 | -718 750 94 | 162 38 21 |
## 32 | b2s    22   873   28 | -431 736 32 | -108 46 4 | -151 91 35 |
```

```
## 33 | b2? | 27 741 25 | -281 582 16 | 89 58 3 | -117 101 25 |
## 34 | b2e | 40 939 24 | -76 53 2 | 269 658 45 | 159 228 68 |
## 35 | b2E | 39 944 37 | 630 932 119 | -55 7 2 | -45 5 5 |
```


Luku 8

Yhteenveto

Jäsenyysdokumentissa on muutama ajatus, ja viite. Kirjoitetaan tämä viimeiseksi.

k Onko maiden vertailu järkevä? Blasius ja Thiessen "This paper provides empirically-based criteria for selecting Items and countries to develop measures of an underlying construct of interest that are comparable in cross-national research. Using data from the 1994 International Social Survey Program and applying multiple correspondence analysis to a set of common items in each of the 24 participating countries, we show that both the quality of the data, as well as its underlying structure - and therefore meaning - vary considerably between countries. The approach we use for screening countries and items is especially useful in situations where the psychometric properties of the items have not been well established in previous research." (?)

k voiko järjestysasteikon muuttujilla tehdä vertailuja maiden välillä?

"Surullinen totuus onnellisuustutkimuksesta" ? (ilman sulkua) ja suluilla (?)

k Eksploratiivinen data-analyysi ja todennäköisyysteoreettinen päätely

Gifi-nimimerkillä kirjoittavat Jan De Leeuw jatkavat verkkokirjassaan (?) keskustelua konfirmatorisen ja data-analyyttisen eksploratiivisen lähestymistavan eroista. He ovat tiukasti eksploratiivisen linjan kannattajia, ja korostavat konfliktin pitkää historiaa. Nyt historia on heidän mielestään loppunut: "We shall not pay much attention any more to these turf and culture wars, because basically they are over. Data analysis, in its multitude of disguises and appearances, is the winner. Classical statistics departments are gone, or on their way out. They may not have changed their name, but their curricula and hiring practices are very different from what they were 20 or even 10 years ago."

k Miksi ei molempia?

k1 Visualisointi on tehokasta tapa tutkia aineiston rakenetta, yhteyksiä muuttujien välillä ja eri havaintojoukkojen eroja. Ei automaattisesti helppoa, mutta kahden luokitelumuuttujan taulukko on ehkä yleisin tapa esittää mitä tahansa dataa. CA on aika pätevä väline taulukon riippuvuuksien hahmottamiseen yhdellä kartalla.

k2 Jo oppikirjoista näkee, että tarvitaan monta menetelmää ja näkökulmaa. "jack of all trades but master of none", sellainen on data-analytikko.

**k21* MCA-esimerkki, eikö ole mainio lähtökohta faktorianalyysille?

Liitteet

Liite 1: Korrespondenssianalyysin teoriaa

Korrespondenssianalyysin perusyhtälöt ja kaavat

Tässä lähteenä Greenacren kirja(?) (ca in practice) ja sen liite “Theory of CA”.

edit Muistiinpanoja löytyy, joissa viitataan myös Biplots in practice - kirjaan. Kevään 2017 kurssin luentokalvoja on myös käytetty. Lisäillään vielä käsitteitä LeRouxin ja Rouanetin kirjasta, jos on tarvis.

Datamatriisilla N on I riviä ja J sarakketta ($I \times J$). Alkiot ovat ei-negatiivisia (eli nollat sallittuja) ja samassa mittä-asteikossa. Jos mittä-asteikko on intervalli- tai suhdeasteikko, mittayksiköiden on oltava samoja (esim. euroja, metrejä). Taulukon alkioiden summa on $\sum_i \sum_j n_{ij} = n$, missä $i = 1, \dots, I$ ja $j = 1, \dots, J$. GDA-kirjassa on tarkennettu tästä vaatimusta ei-negatiivisuudesta.

Korrespondenssimatriisi P saadaan jakamalla matriisin N alkiot niiden summalla n .

Merkitään matriisin P rivisummien vektoria r ($= (r_1, \dots, r_I)$) ja sarakesummien vektoria c ($= (c_1, \dots, c_J)$). Niitä vastaavat diagonaalimatriisit ovat D_r ja D_c .

Korrespondenssianalyysin ratkaistaan singulaariarvohajotelman avulla. Hyvin yleinen tulos, jostain syystä tilastotieteessä tullu tunnetuksi melko myöhään (Mustonen 1985).

Singulaariarvohajotelma (singular value decomposition) tuottaa ratkaisun kun sitä sovelletaan standardoitun residuaalimatriisiin S .

$$S = D_r^{-1/2} (P - rc^T) D_c^{-1/2} \quad (8.1)$$

Residuaalimatriisi voidaan esittää myös ns. kontingenssi-suhdelukujen (contingency ratio) avulla kahdella tavalla.

$$D_r^{-1} P D_c^{-1} = \left(\frac{p_{ij}}{r_i c_j} \right) \quad (8.2)$$

$$S = D_r^{-1/2} (D_r^{-1} P D_c^{-1} - 11^T) D_c^{-1/2} \quad . \quad (8.3)$$

Toinen esitystapa on hyödyllinen, kun tarkastellaan CA:n yhteyksiä muihin läheisiin menetelmiin. Näitä menevimiä kuten myös korrespondenssianalyysiä kutsutaan monilla nimillä: “suhteellisten osuuksien datan” analyysi (log ratio analysis of compositiona data), moniulotteinen skaalaus, lineaarinen diskriminantianalyysi, kanoninen korrelatioanalyysi, pääkomponettianalyysi, kaksoiskuvat ja muutä SVD-hajotelmaan perustuvat dimensioiden vähentämisen menetelmät.

Samat kaavat voi esittää myös alkiomuodossa:

$$s_{ij} = \frac{p_{ij} - r_i c_j}{\sqrt{r_i c_j}} \quad (8.4)$$

ja toinen

$$s_{ij} = \sqrt{r_i} \left(\frac{p_{ij}}{r_i c_j} \right) \sqrt{c_j} . \quad (8.5)$$

Alkumuodosasta esitetyistä kaavoista näkee intuitivisesti rivi- ja sarakeratkaisujen sidoksen. Ratkaisujen duaalisuus on teoreettinen tulos, jonka voi perustella täsmällisesti algebrallisen geometrian avulla. Käytännössä rivi- ja sarekeongelman duaalisuus tarkoittaa sitä, että vain toinen ongelma on ratkaistava.

Singulaariarvohajoitelmalla (singular value decomposition, SVD) matriisille S on

$$S = U D_\alpha V^T \quad (8.6)$$

missä D_α on diagonaalimatriisi, jonka alkiot ovat singulaariarvot suuruusjärjestyksessä $\alpha_1 \geq \alpha_2 \geq \dots$.

Matriisit U ja V ovat ortogonaalisia singulaarivektoreiden matriiseja. Singulaariarvohajoitelman merkitys dimensioiden vähentämiseelle perustuu Eckart - Young - teoreemaan. Teoreema kertoo että saamme pienimmän neliösumman m - ulotteisen approksimaation matriisille S (CAinP, ss. 244) matriisien U ja V ensimmäisten sarakkeiden ja ensimmäisten singulaariarvojen avulla.

$$S_{(m)} = U_{(m)} D_{\alpha(m)} V_{(m)}^T \quad (8.7)$$

Korresponenssianalyysin ratkaisualgoritmissa tästä tulosta on muokattava niin, että rivien ja sarakkeiden massat huomioidaan pienimmän neliösumman approksimaatiossa painoina.

Näin saadaan standardikoordinaatit ja principal-koordinaatit riveille ja sarakkeille.

Rivien standardikoordinaatit

$$\Phi = D_r^{-\frac{1}{2}} U \quad (8.8)$$

Sarakkeiden standardikoordinaatit

$$\Gamma = D_c^{-\frac{1}{2}} V \quad (8.9)$$

Rivien pääkoordinaatit

$$F = D_r^{-\frac{1}{2}} U D_\alpha = \Phi D_\alpha \quad (8.10)$$

Sarakkeiden pääkoordinaatit

$$G = D_c^{-\frac{1}{2}} V D_\alpha = \Gamma D_\alpha \quad (8.11)$$

Pääakselien inertiat (principal inertias) λ_k

$$\lambda_k = \alpha_k^2, k = 1, \dots, K, K = \min\{I-1, J-1\} \quad (8.12)$$

edit 1 CA:ssa ratkaisun akseleiden inertiaa kutsutaan usein ominaisarvoksi, mutta periaatteessa SVD-ratkaisulla saadaan singulaariarvot, ja niiden neliöt ovat akseleiden inertioita. Ominaisarvojen ja sigulaariarvojen yhteyks on läheinen ja riippuu diagonalisoitavan matriisin ominaisuuksista.

edit 1 ratkaisun dimenisio, maksimi-inertia.

Bilineaarinen korrepondenssimalli

Korresponenssimatriisi P voidaan esittää matriisi- ja alkiomuodossa ns. palautuskaavana (reconstitution formula).

$$P = D_r \left(11^T + \Phi D_\lambda^{\frac{1}{2}} \Gamma^T \right) D_c \quad (8.13)$$

$$p_{ij} = r_i c_j \left(1 + \sum_{k=1}^K \sqrt{\lambda_k} \phi_{ik} \gamma_{jk} \right) \quad (8.14)$$

Tässä viitataan s. 101 (13.4), 109 (14.9), ja 109-110 (14.10 ja 14.11). Palautuskavoilla on monta esitystapaa bilineaarisessa mallissa.

Rivien ja sarakkeiden riippuvuus ja transitioyhtälöt. ss. 244, 108-109 skalaariversiot.

Pääkoordinaatit standardikoordinaattien funktiona (ns. barysentrisen ominaisuus - barycentric relationships)

$$F = D_r^{-1} P \Gamma \quad (8.15)$$

$$G = D_c^{-1} P^T \Phi \quad (8.16)$$

Pääkoordinaatit pääkoordinaattien funktiointa:

$$F = D_r^{-1} P G D_\lambda^{-\frac{1}{2}} \quad (8.17)$$

$$G = D_c^{-1} P^T F D_\lambda^{-\frac{1}{2}} \quad (8.18)$$

Yhtälöt (8.15) ja (8.17) esittävät profiilipisteet ideaalipisteiden (vertex points) painotettuna keskiarvoina, painoina profiilin elementit. Asymmetriset kartat (rivien tai sarakkeiden suhteen) perustuvat näihin yhtälöihin. Yhtälöiden (8.17) ja (8.18) kahdet pääkoordinaatit ovat perusta symmetrisille kartoille. Myös niitä yhdistää barisentrisen painotetun keskiarvon riippuvuus, mutta mukana ovat skaalaustekijät $\frac{1}{\sqrt{\lambda_i}}$. Skaalaustekijä on jokaisessa dimensiossa sen inertia, suurimmasta pienimpään.

Kokeillaan vielä kaavaviitteitä: kaavojen (3.1) ja (3.2) yhteyden pitäisi olla selkeä.

Pisteet ja projektio aliavaruuteen

Kuva on kurssimateriaaleista(?).

```
knitr::include_graphics('img/CAquality.png')
```

Kuvassa on esitetty korrespondenssianalyysin ratkaisun minimoointiongelma. Pisteen projektio on sitä parempi mitä pienempi kulma on sentroidista pisteesseen piirtetyn janan ja pisteen projektiotaan välillä. COR - tunnusluku ca-funktion numeerisissa tuloksissa tämän kulman kosinin neliö. Pisteen kuvauslaatu (qlt) ca-tuloksissa on valitun approksimaation akseleiden kvaliteettien (COR) summa.

Kuvasta voi myös hahmottaa sen periaatteen, että projektiossa kaukana olevat pisteet ovat kaukana myös alkuperäisessä avaruudessa. Projektiossa lähekkäin olevat pisteet voivat olla alkuperäisessä avaruudessa kaukana toisistaan, jos niiden projektiotaan laatu on huono.

Matriisit ja niiden havainnollistaminen

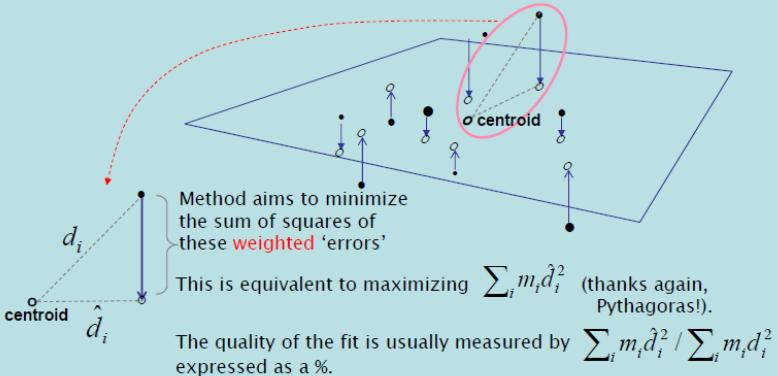
edit Nämä tässä varalla, jos matriisiaavaoja tarvitaan lisää. Ehkä ei?

Korrespondenssianalyysin sovelluksissa tutkimusongelman ratkaisu on usein sopivan matriisin rakentaminen.

edit: kaavaesimerkkejä

“weighted” MDS (e.g., correspondence analysis)

Use the chi-square distance function to compute distances and take the weights (masses) into account:

Kuva 8.1: Pisteen projektio aliavaruuteen

$$A = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1k} \\ \vdots & \ddots & & \\ \vdots & & & \\ a_{n1} & \dots & \dots & a_{nk} \end{bmatrix} \quad (8.19)$$

Ehkäpä ABBA onnistuu paremmin tällä notaatiolla?

$$A = \begin{bmatrix} A_{11} & B_{12} \\ B_{21} & A_{22} \end{bmatrix} \quad (8.20)$$

$$A = \begin{bmatrix} A_{maa,Q1a} & A_{maa,Q1b} \\ B_{gage,Q1a} & B_{gage,Q1b} \end{bmatrix} \quad (8.21)$$

Pinotut tai yhdistetyt matriisit (“stacked and concatenated matrices”)

Yksinkertainen korresponenssianalyysi on kahden luokittelumuuttujan määrittämän taulukon analyysiä, mutta sitä voi soveltaa myös usean muuttujan analyysiin. Menetelmän matemaattinen perusta ja ratkaisualgoritmi (SVD) toimivat, tulkinta vain muuttuu.

Yksinkertaisin laajennus on lisätä alkuperäisen taulukon alle toinen taulukko. Rivist ovat esimerkissä maittan summattuja vastauksia, ja niiden alle voidaan lisätä joku toinen luokittelumuuttuja. Havaintojen määrä yhdityssä (“pinotussa”) taulussa kaksinkertaistuu.

Taulukoiden yhdistämisen idea on inertian dekomponointi. Yhdistetyn matriisin inertia voidaan eri tavoin esittää alimatriisien inertian summana. Tällöin jokaisen alimatriisin reunajakauman tulee olla sama, ja puuttuvat tiedot vääristäävät tuloksia.

Merkitään edellisten analyysien kuuden maan ja viiden vastausvaihtoehdon taulukkoa matriisilla A_{IJ} , missä I on rivien ja J sarakkeiden lukumäärä. Taulukoidaan ikäluokan (1 - 6) ja sukupuolen (f = nainen, m = mies) vuorovaikutusmuuttuja ($f_1, \dots, f_6$ ja $m_1, \dots, m_6$) samojen vastausvaihtoehojen kanssa. Jos tästä taulukkoon merkitään matriisilla $B_{I'J}$, voimme muodostaa yhdistetyn matriisin

Rivien lukumäärä on molemmissa matriiseissa sama, koska luokkia sattuu olemaan kuusi sekä maa- että ikä- ja sukupuoli - luokittelumuuttujissa. Kun matriisit ovat dimensioiltaan ja myös muuttujien sisällön kannalta samankaltaiset, niitä kutsutaan yhteensopiviksi (“matched matrix”). Tällöin yksinkertaista korrespondenssianalyysiä voi soveltaa tutkimusongelmaan, jossa halutaan erottella jonkun ryhmän sisäinen vaihtelu ryhmien välisiestä vaihtelusta. (Greenacren ehdottama ABBA - analyysi).

ABBA on erityistapaus yleisemmästä moniulotteisen taulukon (multiway table) analyysistä, jossa useita kahden muuttujan taulukoita “pinotaan” pääallekkäin ja rinnakkain. Voimme ottaa yhden kysymyksen vastausten lisäksi analyysiin mukaan useamman kysymyksen vastaukset laajentamalla kahden pääallekkäisen matriisin taulukkoa oikealle.

Monimuuttuja-korrespondenssianalyysi MCA

Usean muuttujan korrespondenssianalyysissä tutkitaan usean muuttujan välisiä yhteyksiä. Kartan tulkinnan apuna siihen voidaan lisätä havaintojen sijaan niiden keskiarvopisteitä ja niille simuloituja luottamusellipsejä. Kuvien pääongelma on liian suuri määärä pisteitä, ja analyysin lopputulos on usein mahdollisimman yksinkertainen kartta.

Usean muuttujan analyysissä kohteena on joko indikaattorimatriisi Z tai Burtin matriisi B

Indikaattorimatriisissa rivit ovat havaintoja ja sarakkeet luokittelumuuttujan arvoja. Havaintoa vastaa rivi nollia ja arvo 1 valitun vastausvaihtoehdon kohdalla. Tästä seuraa, että vain erilaiset vastaukset määrittävät rivien etäisyysksiä.

Burtin matriisi on erikoistapaus yhdistetyistä matriiseista. Siihen on koottu kaikki tutkittavien muuttujien parieitan muodostetut taulukot. Diagonaalilla ovat muuttujien ristiintaulukoinnit itsensä kanssa. Ratkaisu riippuu vain näistä parittaisista taulukoista.

Burtin matriisi on kätevä välivaihe matriisien yhdistelyssä.

Molemmat matriisit paisuttavat keinotekoisesti kokonaisinertiaa, ja esimerkiksi kaksoilotteisen kartan selitetyn inertian osuudet jäävät melko pieniksi. Ratkaisuna on inertian oikaisu tai korjaus (adjusted inertia), jossa mm. poistetaan kokonaisinertialaskelmista Burtin matriisin diagonaalilla olevat alimatriisit. Näillä korjauksilla ei ole vaikutusta kartan pisteen sijaintiin. Tämä menetelmä on ca-paketin mjca-funktion oletus.

Kolmas vaihtoehto on ns. yhdistetty korrespondenssianalyysi (joint ca).

Liite 2: Suomenkielinen lomake (esimerkki)

Tämä kuva on myös tekstissä, kätevä tapa esittää siististi kysymysten pitkät versiot.

```
knitr::include_graphics('img/substvar_fi_Q1Q2.png')
```

Liite 3: Tekninen ympäristö ja Bookdown-paketti

Muokataan tiiviimpi pätkä esimerkkireposta bookdown-testi1. Tämä kuva kertoo vain julkaisuteknikan ympäristön.

```
knitr::include_graphics('img/BookdownProc.png')
```

```
# pois out.width='50%',
```